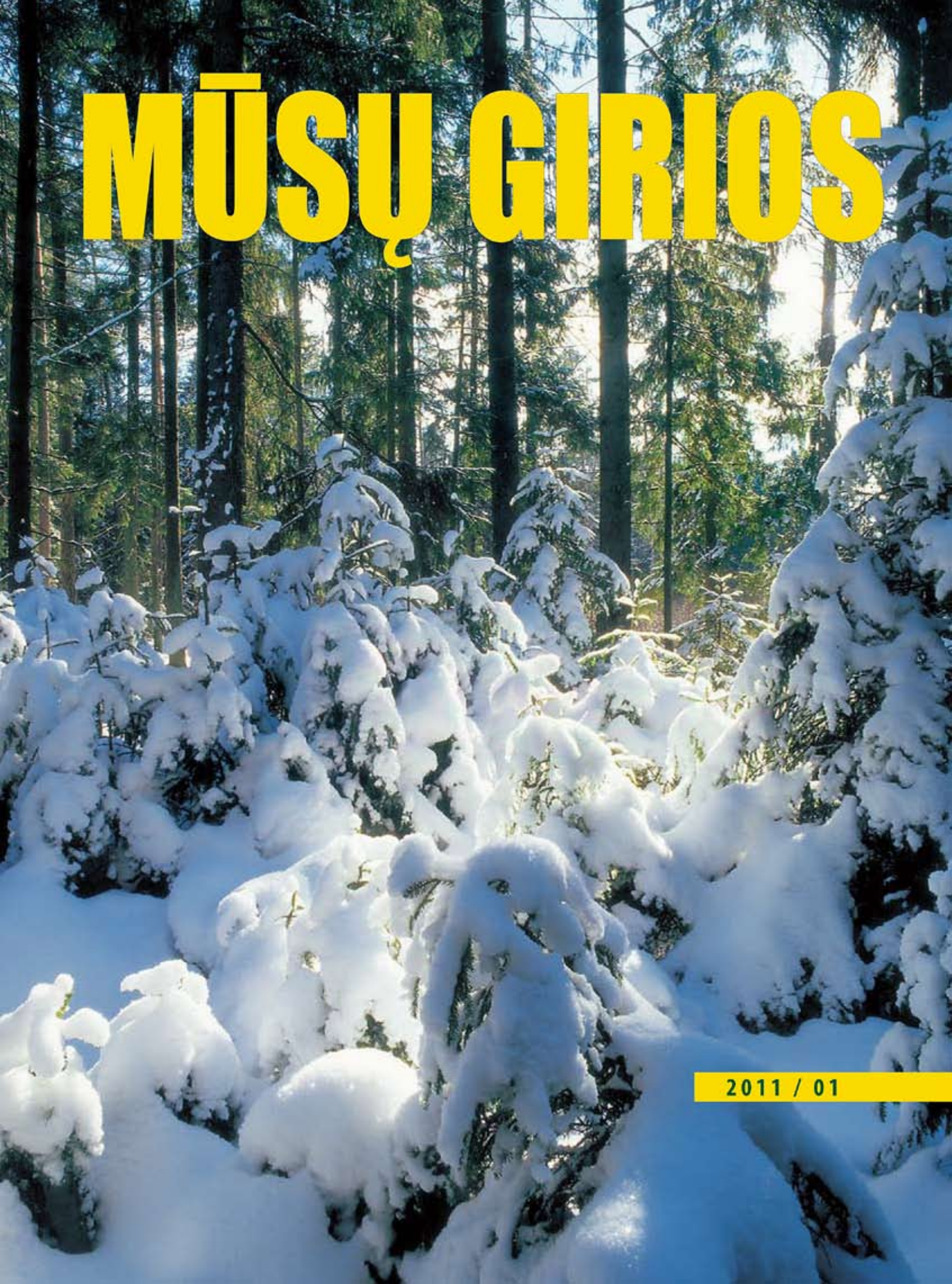

MŪSŲ GIRIOS

A photograph of a winter forest. The foreground is filled with snow-covered evergreen trees, their branches heavily laden with white snow. In the background, tall, thin, dark tree trunks stand vertically, reaching towards a bright sky. The overall scene is peaceful and serene, capturing the beauty of a snowy woodland.

2011 / 01

VALTRA

Power Partner

Kalvarijų g. 125-602, LT-08221 Vilnius
Tel. (5) 2 737 000, faks. (5) 2 472 085. Mob. tel. (687) 400 42
El. paštas: rovaltra.lt www.rovaltra.lt

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ
SĄJUNGOS ŽURNALAS

Leidžiamas nuo

1929 metų birželio

Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2011 m. sausis

Nr. 1 (753)

ISSN 1392-6829

Leidėjas –

Viešojoji įstaiga „Mūsų Girios“

Tel.

(5) 275 20 47

Tel./faks.

(5) 275 48 28

El. paštas:

info@musu-girios.lt

Adresas:

A. Juozapavičiaus g. 10a

LT-09311 Vilnius

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius
(pirmininkas),

Raimondas Juzikis,

Andrius Kuliešis,

Romas Kupstaitis,

Vyngantas Mierkis,

Remigijus Ozolinčius,

Edvardas Riepšas,

Benjamins Sakalauskas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. (5) 275 20 47,

mob. tel. (8–687) 10616;

el. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10614;

el. paštas: vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė

Jūratė Rečiūnienė

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10609;

el. paštas: jurate.r@musu-girios.lt

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 1920 egz.

Dizaino autorius: Algimantas Dapšys

Kaina 11 Lt, su nuolaida 7,50 Lt

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė

ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Kronika

2

Aktualijos

4

J. REČIŪNIENĖ. Sausio 13-oji prieš 20 metų

4

V. VAIČIŪNAS. Tarptautiniais miškų metais – naujų darbų gairės

5

V. MIERKIS. Ar tikrai esame „valstybės išlaikytiniai“?

8

A. MEŠKAUSKAS. Apie Girininkų veteranų klubo veiklą

11

Miškininkystė

12

L. SADAUSKIENĖ. Miško eksploatacijos naujovės Europoje

12

Kupiškėno kelias: nuo girininko iki akademiko

14

J. RUSECKAS. Airijos miškuose

17

G. URBAITIS. Beržo sėjinukų auginimas atvirame grunte

18

Urėdijose

20

J. GIRINAS. Mišrių želdinių įveisimo ypatumai

20

V. VASILIAUSKAS. Medelynuose miško sodmenų iškasimo technologinių procesų
vertinimas sanitariniu požiūriu

22

O. GYLIENĖ. Škvalo padarinių šalinimo aktualijos Švenčionių miškuose

24

R. RUTKAUSKAS. Pagerbtas buvęs Kazlų Rūdos miškų urėdas

25

Naujos pareigos

26

Privatūs miškai

28

Apžvelgta 2010-ųjų veikla ir ateities siekiai

28

Medžioklė

33

E. BUKELSKIS. Žvėrių globa baigiantis žiemai

33

Laisvą minutę

36

E. RIEPŠAS, J. GRIGALIŪNAS. Safari mūsų nepažintoje Afrikoje

36

R. SADAUSKAS. Godonė girių vienuos

38

Datos

40

KRONIKA

Sausio 6 d. Vilniuje, Klaipėdoje, Šilutėje, Neringoje, Kazlų Rūdoje, Vilkaviškyje, Širvintose ir Trakuose Ekologijos bendrovės „Ecoservice“ ir biokuro gamybos bendrovės „Bionovus“ iniciatyva prasidėjo **akcija „Kalėdų eglutė – namų šilumai“**, kurios tikslas – panaudoti eglutes biokurai gaminti. Šios Aplinkos ministerijos globamos akcijos metu nuo sausio 6 iki 14 d. prie didžiųjų prekybos centrų stovėjo akcijos lipdukais pažymėti konteineriai, į kuriuos gyventojai galėjo mesti neberekalingas eglutes.

Sausio 7 d. Žemaičių „Alkos“ muziejuje surengtas tautodailininko S. Kamino jubiliejinis kūrybos vakaras, atidaryta paroda, kurioje eksponuojami jo medžio drožiniai bei žmonos tekstilės darbai. S. Kaminas dirba Telšių miškų urėdijos miško rekreacijos meistru.

Sausio 10 d. Briuselyje vyko Europos Tarybos sekretoriato organizuotas **Miškų ūkio darbo grupės posėdis**. Jame dalyvavo Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyriausiasis specialistas G. Jasinevičius.

Sausio 12 d. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje Vilniuje atidaryta **paroda apie Kuršių neriją „Kraštovaizdžio kaita prie Kuršių marių“**, skirta Kuršių nerijos (bendros abiejų valstybių teritorijos) įrašymo į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą dešimtmečiui paminėti. Paroda supažindino su XIX a. pab. – XX a. pr. Kuršių nerijos kraštovaizdžiu, gyvenimo bei kultūros atmosfera.

Sausio 17 d. Generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ generalinis direktorius S. Dailys pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kurioje įsipareigojo siekti palankesnių sąlygų medienos ir jos gaminių pervežimams geležinkelių transportu. Sutartį pasirašiusios šalys sieks ne tik išlaikyti, bet ir didinti medienos gabenimo geležinkeliu apimtį Lietuvos vidiniais maršrutais, importuojant, eksportuojant bei gabenant tranzitu. Kaip numatoma sutartyje, šalys keisis operatyvia informacija dėl pervežimų kiekio, tarifų politikos formavimo bei bendradarbiavimo su kitų šalių geležinkeliais, vežant medieną ir jos gaminius. Generalinei miškų urėdijai sutartis padės

formuoti bendrą miškų urėdijų poziciją racionalizuojant ir didinant medienos pervežimus aplinkai saugesniu transportu – geležinkeliais. AB „Lietuvos geležinkeliai“, miškų urėdijų siūlymu, palengvins tarifų formavimo politiką medienos krovinių pervežimui ir papildomoms paslaugoms. Sutartyje numatyta galimybė teikti pasiūlymus LR Vyriausybei bei kitoms valstybinėms institucijoms, esant poreikiui rengti seminarus, ruošti metodinius nurodymus, informacinius biuletenius geležinkelių transporto veiklos klausimais. Per 2010 m. Lietuvos geležinkeliais pervežta 752 tūkst. t medienos ir jos gaminių, tai 48,2 proc. daugiau nei 2009 m.

Sausio 19 d. Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete vyko **diskusija apie darnaus vystymosi galimybes. Diskusijoje dalyvavo LR Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas J. Šimėnas ir gamtos mokslų krypties mokslininkų bendruomenė**. Seimo narys skaitė pranešimą „Darnaus vystymosi galimybės atliekų, miškų ir energetikos sektoriuose“.

Sausio 20 d. LR Aplinkos ministerijoje pristatyta Generalinės miškų urėdijos praeitų metų veiklos ataskaita ir 2011–2012 m. veiklos prioritetai. Pažymėta, jog Lietuvos miškų vertė per 20 metų ženkliai išaugo; vien nuo 2000 m. valstybinių miškų medienos vertė padidėjo daugiau nei 1 mlrd. Lt, visos kitos vertės – kelis kartus. Per 10 metų miškų pagausėjo nuo 1,98 mln. ha iki 2,15 mln. ha. Miškų urėdijoms buvo perduotos papildomos funkcijos: perimtų nacionalinių parkų miškų tvarkymas, vidaus auditas, miškų sertifikavimas, pagal ES direktyvas naujai įsteigtų saugomų teritorijų priežiūra. Veiklos ir pelno

mokesčiai į valstybės biudžetą per 15 m. padidėjo nuo 7 mln. Lt (1995 m.) iki 51 mln. Lt (2010 m.), t. y. 7,3 karto. Įvertinus tai, kad 1995 m. miškų kirtimo apimtys buvo 5,28 mln. m³, o 2010 m. – 3,7 mln. m³, mokesčiai už 1 m³ medienos į valstybės biudžetą padidėjo 11 kartų: nuo 1,3 Lt iki 14,2 Lt. Generalinei miškų urėdijai bei VĮ miškų urėdijoms pavestos užduotys, tvarkant škvalo padarinius, buvo įvykdytos: vėjavartų ir vėjalaužų padariniai sutvarkyti, leistina miško kirtimo norma neviršyta. 2011–2012 m. bus siekiama miškų urėdijų veiklos ir valdymo efektyvumo bei valdomo turto gražos bei valstybinių miškų sektoriaus veiklos skaidrumo didinimo, biomasės iš atsinaujinančių energijos šaltinių gamybos didinimo.

Sausio 26 d. vyko Lietuvos žemės ūkio universiteto Senato posėdis.

* **R. Mažėtis – Naujosios Sąjungos kandidatas į Seimą.** Naujosios Sąjungos (socialliberalų) Tarybos nutarimu, rinkimuose į Lietuvos Respublikos Seimą vienmandatėje Marijampolės rinkimų apygardoje dalyvaus Ramūnas Mažėtis. Šis sprendimas partijos Tarybos posėdyje priimtas vienbalsiu pritarimu. R. Mažėtis yra VĮ Marijampolės miškų urėdijos miško želdinimo ir apsaugos inžinierius, Lietuvos miškininkų sąjungos valdybos narys bei sąjungos Marijampolės skyriaus pirmininkas. Kandidatas Naujosios Sąjungos nariu yra nuo 2008 m.

* **Vyriausybė patvirtino Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatų pakeitimus**, sudarančius sąlygas privačių miškų savininkams lengviau tvarkytis savo valdose. Pakeitimai supaprastina

administracines procedūras. **Nebereikės gauti leidimo miškui kirsti ugdomaisiais** kirtimais: užteks parašyti pranešimą apie ketinimus kirsti regiono aplinkos apsaugos departamento rajono agentūrai. Jeigu per 14 kalendorinių dienų regiono aplinkos apsaugos departamento agentūra nepateiks neigiamo atsakymo, miško savininkas galės imtis kirtimo. Kitas pakeitimas – **iki 3 ha dydžio miško valdai nebereikės miškotvarkos projekto.**

*** Aplinkos ministras patvirtino Miško genetinių išteklių išsaugojimo ir selekcijos plėtros programai įgyvendinti skirtą 2011 m. priemonių planą.** Valstybiniuose miškuose bus atrinkta 100 rinktinių vietinių medžių rūšių medžių, apie 150 paprastojo ąžuolo atspariausių aplinkos sąlygoms genotipų, 10-15 ha paprastosios eglės genetinių draustinių. Retomis vietinių medžių rūšių formomis bus papildytas Dubravos arboretumas. Pagal Miško genetinių išteklių ir selekcijos plėtros 2004-2013 m. programą, miškų urėdijos 2011-2013 m. turi įveisti 61 ha sėklinių plantacijų miško sėkloms ruošti ir 12 ha bandomųjų želdinių konkrečių medžių rūšių populiacijų geriausiems

palikuonims atrinkti. Be to, bus atnaujinamos turimos miško sėklinės plantacijos, užimančios 827 ha.

*** Valstybinė miškų tarnyba informuoja, kad Miškų kadastro integruota informacinė sistema pasiekiamą nutolusiems vartotojams.** Siekiant plėsti Miškų kadastro integruotos informacinės sistemos (MKIIS) duomenų bei jos funkcionalumo pasiekiamumą ir platesnį panaudojimą, 2009-2010 m. buvo kuriama prieiga prie MKIIS. Darbai baigti, ir prie MKIIS per terminalų serverius prijungtos 113 regionų aplinkos apsaugos departamentų agentūrų darbo vietos, visos 42 šalies miškų urėdijos, Aplinkos ministerija, Miškų departamentas, Generalinė miškų urėdija, Lietuvos žemės ūkio universitetas, nutolę Miškų tarnybos skyriai. Ateityje nutolusių vartotojų skaičius galės būti didinamas.

*** Praėjusių metų pabaigoje užbaigtas škvalo pažeistų miško plotų aerofotografavimas bei pažeidimų kartografavimas,** Valstybinei miškų tarnybai pateikti pažeistų teritorijų ortofotoplanai, kuriuos tarnyba perduoda Regionų aplinkos ap-

saugos departamentams miškų tvarkymo, naudojimo, atkūrimo bei apsaugos funkcijoms vietoje vykdyti.

*** Praėjusių metų gruodžio paskutinėmis dienomis baigėsi akcija „Miškas-2010“,** kurią organizavo Valstybinė miškų tarnyba, Generalinė miškų urėdija ir Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Akcijos metu patikrinta beveik 1000 privačių miško sklypų, nustatyti 5 neteisėti miško kirtimo atvejai, kurių metu neteisėtai iškirsta 105 m³ medienos. Pažeidėjams pareikšti 3 ieškiniai dėl 2502 Lt žalos atlyginimo už neteisėtus miško kirtimus. Už apvalios medienos gabenimo ir medienos apskaitos lentpjūvėse tvarkos pažeidimus, neteisėtų kalėdinių eglučių kirtimą 55 asmenys nubausti 8445 Lt administracinėmis baudomis. Vykdamas prevencines priemones, rajoninėje spaudoje paskelbtas 41 straipsnis apie privačių miškų naudojimą ir apsaugą, surengti susitikimai miško savininkų mokymui ir ūkininkavimo privačiuose miškuose klausimams aptarti. Susitikimuose dalyvavo 721 miško savininkas.

Lietuvos miškų ūkio statistika 2010

Valstybinė miškų tarnyba išleido leidinį „Lietuvos miškų ūkio statistika 2010“. Tai vienuoliktas kasmetinis leidinys. Jame pirmą kartą sujungti miškų valstybės kadastro ir nacionalinės miškų inventurizacijos duomenys. Leidinys, lyginant su ankstesniais, papildytas 21 lentele, kuriose pateikta informacija apie medžių stiebų tūrius, prieaugius, miško plotų, tūrių ir prieaugių

balansus bei pasiskirstymą pagal nuosavybę, miškų grupes ir medžių rūšis. Šie rodikliai įgalina patikimai įvertinti miško naudojimą bei atkūrimą tiesioginių matavimų būdu.

Be miškų valstybės kadastro duomenų, panaudoti VĮ „Registru centras“, Lietuvos Respublikos žemės fondo apskaitos duomenys. Pateikiama Aplinkos ministerijos, Lietuvos Statistikos departamento, Generalinės miškų urėdijos, Saugomų teritorijų tarnybos, mokslo, mokymo, kitų įstaigų bei organizacijų pateikta ir apibendrinta oficiali informacija.

Pirmuose dviejuose leidinio skyriuose skaitytojas ras duomenis apie Lietuvos miškus 2010 01 01. Kituose skyriuose pateikiami duomenys apie saugomas teritorijas ir biologinę įvairovę; miškų sveikatingumą; miškų atkūrimą bei apsaugą; miškų naudojimą; medienos ruošą, medžioklę, parduodamus grybų ir uogų kiekius; prekybą mediena, medienos pramonę; miškų sektoriaus darbuotojus, mokslą.

Leidinyje pateikti duomenys apie kaimyninių šalių miškų išteklius pagal naujausius pasaulinės miškų apskaitos FRA-2010 duomenis.

Pavartę leidinį sužinosite, kaip kito Lietuvos miškų ištekliai pastaruoju metu: kiek padaugėjo miško žemės, padidėjo miškingumas, medynų plotas bei medienos tūris. Miško žemės plotas per metus nuo 2150,3 tūkst. ha padidėjo iki 2159,8 tūkst. ha. Šalies miškingumas yra 33,1 proc. Privatiems miško savininkams priklausantis miško žemės plotas nuo 818 tūkst. ha padidėjo iki 829 tūkst. ha ir sudarė 38,4 proc. visos miško žemės.

Apaugusių miškų miško žemės plotai plėtėsi ne taip sparčiai kaip miško žemės plotai. Per metus medynų plotai padidėjo 5,3 tūkst. ha – iki 2050,9 tūkst. ha. Šalyje per aptariamąjį laikotarpį valstybinės reikšmės miškuose brandžių medynų plotų padidėjo 2,1 tūkst. ha, privačiuose miškuose – 6,3 tūkst. ha. Bendras medienos tūris 2010 m. sausio 1 d. įvertintas 479,4 mln. m³, arba 6,9 mln. m³ daugiau nei 2009 m. sausio 1 d. Vidutinis metinis tūrio prieaugis valstybiniuose miškuose siekė 7,4 m³/ha, privačiuose miškuose – 8,4 m³/ha. Kasmet Lietuvos miškuose užauga 16,2 mln. m³ medienos su žieve. 3,3 mln. m³ prieaugio kaupiama miške, didžioji dalis – 1,2 mln. m³ I-II grupės miškuose, 0,9 mln. m³ rezervuotose nuosavybės teisių atkūrimui. Intensyviai ūkininkaujamuose III-IV grupės valstybinės reikšmės miškuose kasmet kaupiama 0,7 mln. m³, privačiuose – 0,5 mln. m³. Beveik 3,8 mln. m³ prieaugio sudaro savaime išsiretinusių ar kitaip žuvusių medžių tūris, tai rodo nepakankamo intensyvumo ugdomuosius kirtimus šalies miškuose.

Leidinį galima rasti Valstybinės miškų tarnybos interneto svetainėje www.amvmt.lt.

VIOLETA DUMČIENĖ

Valstybinės miškų tarnybos

Miškotvarkos, miško naudojimo ir miškų ūkio statistikos skyriaus vyresnioji inžinierė

Sausio 13-oji prieš 20 metų

Sausio 13-ąją šiame jau dvidešimtą kartą paminėjome Laisvės gynėjų dieną, įprasminusią 1991 m. kruvinuosius įvykius, kai Tarybų Sąjunga su vietos kolaborantais karine jėga bandė nuversti teisėtą Lietuvos valdžią.

Nuo to laiko išaugo nauja jaunų žmonių karta, nebeprisimenanti ano meto kasdienybės, kai beveik niekas netikėjo tuo, kas apie ekonominius ir politinius „pasiekimus“ rašoma laikraščiuose ir kalbama per žinias, kai platus Komunistų partijos aparatas kūrė planus ir ataskaitas, o gyvenimas tekėjo nuo tų planų nutolusia sava vaga... Gerai, kad šiandieniniai dvidešimtmečiai ir jaunesni to jau negali prisiminti. Bet daugeliui žmonių, tomis neramiomis sausio dienomis iš visos šalies atvykusių į Vilnių prie Spaudos rūmų, prie Televizijos bokšto, gynusių Aukščiausiąją Tarybą, strateginius objektus kituose šalies miestuose ir miesteliuose, tai buvo pagrindinės temos, kaip ir istorinio teisingumo tema.

Neprisklausomybės akto signataras prof. Vaidotas Antanaitis, pirmojoje vyriausybėje dirbęs miškų ūkio ministru, knygoje „Gyvenimo liudijimai“ prisimena, kad 1990 m. pabaigos įvykiai rodė, jog bręsta agresija prieš jauną Lietuvos valstybę: buvo įsteigtas Nacionalinis gelbėjimo komitetas, atgabentas karinis dalinys „Alfa“, Šiaurės miestelyje Vilniuje sutelktas desantininkų pulkas, suburta kolaborantų sąjunga „Jedinstvo“. Šios pajėgos pradėjo veikti sausio 11 d., pirmiausia užimamos Krašto apsaugos departamentą ir Spaudos rūmus, Vilniaus geležinkelio mazgą, Nemenčinės TV retransliacijos centrą, Medžiotojų ir žvejų draugijos pastatą.

Sovietų kariuomenei ir specialiesiems daliniams užimant Televizijos bokštą sausio 13-osios naktį bei Lietuvos radijo ir televizijos pastatą, žuvo 14 laisvės gynėjų, nukentėjo daugiau kaip tūkstantis žmonių. Šturmuoti tuometinės Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo pastato, kurį gynė 20-tūkstantinė minia, kariuomenė nesiryzė.

Mintimis grįždamas į tų dienų įvykius generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas, aktyvus to meto Sąjūdžio veikėjas, pasakojo: „Zarasų rajone sąjūdiečiai buvo sudarę grafiką budėtojams prie Aukščiausiosios Tarybos. Sausio 12-ąją viena gynėjų grupė jau buvo atbūdėjusi, antroji, jungtinė Zarasų, Dusetų ir Salako grupė, kurioje buvau ir aš su žmona Irena, vyko jų pakeisti. Pilnas autobusas sąjūdžio narių, miškininkų, miestelių, kaimų gyventojų. Vaizdas, kurį matėme per televiziją: kūrenami laužai, dainuoja etnografiniai ansambliai, žmonės gieda giesmes – gana smarkiai skyrėsi nuo to, kurį radome prie Parlamento.

Tarybinių regalijų likimas – gėdos stulpas prie Aukščiausiosios Tarybos

JONO GRIGALIŪNO nuotrauka

mento. Tvyrojo įtampa, pranešimai per radiją darėsi vis grėsmingesni. Jau kelyje į Vilnių matėme važiuojančias tanketes. Į gynėjus ir į tautą ne kartą kreipėsi Vytautas Landsbergis, prašydamas likti, būti liudininiais, informuodamas, į kokias valstybes ir pareigūnus yra kreiptasi...

Kažkas užkardai nuo tankų nurodė autobusus rikiuoti išilgai Parlamento sienų, o žmonėms stovėti tarp autobusų ir sienos. Tankų atakos atveju, taip sustoję, visi būtų žuvę... Kaip mūsų grupės vadovas, pasiūliau vakarinės sienos gynėjams kitokią dislokaciją: autobusus sustačius išilgai pastato, žmonėms likti išorinėje pusėje. Tam buvo pritarta.

Kai kurie žmonės, pasigirdus šūviams, sužinoję apie tankus prie bokšto, neatlaikę psichologinės įtampos, ėmė skirstytis. Bet didžioji dauguma liko... Sklido kalbos, kad paskutinis šturmuojamas objektas bus Parlamento pastatas. Tai turėjo vykti paryčiais. Prospektu į abi puses keliasdešimt kartų su signalais ir švyturėliais pralėkė greitosios pagalbos automobiliai. Į Karoliniškes, prie Televizijos bokšto... Tie, kas nusprendė pasilikti, išbuvo iki kitos dienos. Irena nuėjo paskambinti pas gimines paliktiems vaikams ir vėl grįžo. Labai pamažu aušo sausio 13-osios rytas.

Kai mus pakeitė kita zarasiškių grupė, nuvažiuodami nuo rūmų matėme operatyviai sunkiąją techniką prie Parlamento velkamus betoninius blokus užkardoms statyti. Toks operatyvumas nustebino ir šiek tiek nuramino.

Šalies žmonėms vieningai telkiantis strateginių objektų gynybai, radijo mėgėjams trumpabanginėms operatyviai perdavinėjant žinias visam pasauliui, politikai dirbo su Kremliaus delegacija, į Vilnių atskridusia vėlyvą sausio 13-osios vakarą. Kremliaus pasiuntinius su dideliais keblumais pasitiko V. Antanaitis, J. Biržiškis ir K. Uoka. Tam, kad 4 žmonių delegacija vyko su mūsų šalies atstovais, o ne su rusų kariškiais, kurie agresyviai to siekė, daug įtakos, kaip aprašo V. Antanaitis knygoje „Gyvenimo liudijimai“, turėjo jo asmeninė pažintis su atvykusiaisiais.

Delegacijos nariai buvo nuvežti prie AT rūmų, prie Televizijos bokšto, vėliau susitiko su V. Landsbergiu, vyriausybės nariais, arkivyskupu Chrizostomu, taip pat ir su kariškiais. Delegacijos pastangomis į Vilnių netrukus buvo atsiųstas TSRS atstovas G. Tarasevičius (baltarusis). Prof. V. Antanaitis rašo: „Pagrindinė Kremliaus delegacijos ir G. Tarasevičiaus vizito reikšmė yra ta, kad buvo išvengta tolesnio kraujo praliejimo“.

Tarp laisvės gynėjų buvo nemažai grupėms bei paskirai atvykusių miškų urėdijų, Miškų ūkio ministerijos, kitų institucijų darbuotojų. Miškų urėdijų Generalinei miškų urėdijai pateiktais duomenimis, Sausio įvykiuose iš Ukmergės miškų urėdijos dalyvavo 40 darbuotojų, Kaišiadorių – 20, Zarasų – 16, Pakruojo – 15, Tytuvėnų – 14, Tauragės – 11, Biržų ir Jonavos – po 10, Švenčionėlių, Vaisių – po 8, Prienų – 7, iš kitų miškų urėdijų – po mažiau (arba duomenys nežinomi). Kai kurie gynėjai vyko su šeimomis.

Alytaus, Nemenčinės, Trakų, Ukmergės, Vilniaus miškų urėdijos vežė malkas laužams kūrenti prie Aukščiausiosios Tarybos, Kauno ir Prienų miškų urėdijų atvežtos malkos šildė Juragių radijo ir televizijos retransliacijos stoties gynėjus, tarp kurių buvo ir šių urėdijų darbuotojai.

Yra miškininkų, už patriotizmą ir drąsą apdovanotų Sausio 13-osios atminimo medaliais. Vienas iš jų – buvęs Panevėžio miškų urėdijos Upytės girininkijos girininkas Kazimieras Diržys. Atkuriamajame Seime sausio 13 d. jis prisiekė ir tapo Lietuvos Respublikos kariu. Vėliau buvo apdovanotas Sausio 13-osios gynėjų medaliu. Gaila, kad tikslaus apdovanotųjų skaičiaus ir gynėjų sąrašo neturime. O juk kiekvienas atvykimas prie gintino objekto tomis dienomis laikytinas žygdarbiu, nes jis galėjo būti paskutinis.

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ

2011 • TARPTAUTINIAI
MIŠKŲ METAI

Tarptautiniais miškų metais – naujų darbų gairės

Išskirtinis dėmesys miškams

Galima sakyti, kad 2011-ieji metai yra išskirtiniai metai miškams, bent jau skiriamo dėmesio požiūriu. Pirmą kartą Jungtinių tautų istorijoje metus Jungtinių Tautų generalinė asamblėja paskelbė Tarptautiniais miškų metais. Šiuo sprendimu siekiama atkreipti dėmesį į miškų svarbą ir problemas, padidinti visuomenės susidomėjimą darniu miškininkavimu ir miškų išsaugojimu. Pagrindinė metų tema – „miškai – žmonėms“. Jungtinės Tautos pažymi, kad darnus miškininkavimas gali prisidėti prie darnaus mūsų planetos vystymosi, skurdo mažinimo, neigiamų klimato kaitos padarinių švelninimo, ekologinio stabilumo didinimo, biologinės įvairovės išsaugojimo ir kitų tikslų įgyvendinimo. Tarptautiniams miškų metams pažymėti sukurto logotipo centre esantis žmogaus siluetas simbolizuoja žmonių atsakomybę dėl planetos miškų išsaugojimo, o aplink jį esantys elementai pabrėžia miško funkcijų ir teikiamų gėrybių svarbą. Jungtinių Tautų rezoliucijoje tarptautinės organizacijos, visų šalių vyriausybės ir nevyriausybines organizacijos raginamos savanoriškai prisidėti prie Tarptautinių miškų metų paminėjimo. Ta proga ir Lietuvoje šiemet bus organizuojami įvairūs renginiai: seminarai, konferencijos, parodos, konkursai, miško sodinimo akcijos, miško dienos ir pamokos. Šiais renginiais siekiama informuoti visuomenę apie miškų būklę Lietuvoje ir supažindinti su darnaus miškininkavimo principais. Todėl ne tik profesionalius miškininkus, bet ir visus miškams neabejingus žmones kviečiame aktyviai dalyvauti Tarptautiniams miškų metams skirtuose renginiuose.

Tarptautinių miškų metų proga sausio pabaigoje – vasario pradžioje Niujorke vyksiančiame IX Jungtinių tautų miškų forume bus aptartos pasaulinės problemos, susijusios su miškais ir miškų ūkiu. Gaila, kad šiame lygmenyje iki šiol nepavyksta pasiekti konsensuso ir susitarti dėl pasaulinės miškų konvencijos ar kitokio teisiškai įpareigojančio Jungtinių tautų susitarimo miškų klausimais priėmimo. Todėl daug optimistiškiau nuteikia Europoje jau daugiau nei 20 metų vykstantis Europos miškų išsaugojimo ar tiesiog Europos miškų (*Forest Europe*) procesas, kurio 6-oji ministrų, atsakingų už miškus ir miškų ūkį, lygmens konferencija vyks šių metų birželio 14-16 d. Osle. Europos miškų procesas nuosekliai artėja prie teisiškai įpareigojančio susitarimo dėl visos Europos miškų ateities. Kaip šis dokumentas vadinsis, kokio jis bus detalumo ir kokius miškų ūkio veiklos aspektus reglamentuos, dar nėra aišku, bet, nepaisant kai kurių šalių skepticizmo, tikėtina, kad ministrų konferencija Osle priims galutinius sprendimus dėl teisiškai įpareigojančio susitarimo miškų klausimais ir po konferencijos prasidės derybos su konkrečiomis Europos šalimis dėl susitarimo pasirašymo.

RIMONDO VASILIAUSKO nuotrauka

Rengiama Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros programa

Šiame kontekste didesnę svarbą įgauna ir rengiama mūsų Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros programa, kuri turėtų būti patvirtinta iki liepos mėnesio. Kaip daugelis žino, svarbiausias mūsų šalies miškų ūkio politikos dokumentas – Lietuvos miškų ūkio politika ir jos įgyvendinimo strategija, Aplinkos ministro buvo patvirtintas 2002 m. Nors pastarasis dokumentas dar galioja, bet kai kurios jo nuostatos senstelėjo ar prarado aktualumą. Globalizacijos įtaka, sparčiai besivystantis ir besikeičiantis šalies miškų ūkis, o ypač privatūs miškai ir miškininkavimas juose, diktuoja poreikį atlikti miškų ūkio politikos korekcijas ir numatyti naujas priemones. Be to, įgyvendinant Valstybės kontrolės audito rekomendacijas, planuojama atsisakyti smulkių programų, tokių kaip Miškingumo didinimo, Valstybinių medelynų plėtros, Priešgaisrinės miškų apsaugos, Ažuolynų atkūrimo, Privačių miško savininkų švietimo, mokymo ir konsultavimo ir kt., integruojant jas į vieningą Nacionalinę miškų ūkio sektoriaus plėtros programą. Vadovaujantis strateginio planavimo metodika, ši programa apims laikotarpį iki 2020 m. Bus pakeltas ir jos tvirtinimo lygmuo. Numatyta, kad programą tvirtins Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros programos projektą, kaip Aplinkos ministerijos finansuotą užsakomąjį darbą, parengė Darnaus vystymosi instituto suburtas mokslininkų kolektyvas. Šis projektas artimiausiu metu bus viešai paskelbtas, o Miškų departamentas vasarį planuoja pradėti programos svarstymą su visuomene. Pirmas svarstymas bus organizuotas Miškų ūkio mokslinėje konsultacinėje taryboje. Kadangi tai ištis svarbus strateginis dokumentas, nuo kurio daug priklausys, kokie mūsų miškai ir miškų ūkis bus ateityje, kviečiu visus miškininkus, visuomenines organizacijas ir visuomenę aktyviai dalyvauti svarstant Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros programą.

Numatomi Miškų įstatymo pakeitimai

Dar viena labai svarbi miškų ūkio politikos aktualija – Seime svarstomos Miškų įstatymo pataisos, susijusios su miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis reglamentavimu, privačių miško valdų skaidymu, miško žemės naudojimu statybų reikmėms ir kt. 2009 m. birželį Konstitucinis teismas priėmė nutartį, kurioje konstatavo, kad tol, kol įstatymų leidėjas Miškų įstatyme nenumatys išimtinių atvejų, kuriais miško žemę galima paversti kitomis naudmenomis, toks pavertimas yra negalimas. Todėl šiuo metu bet koks miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis (pvz., net ir valstybinės svarbos objektams įrengti) yra sustabdytas. Vyriausybė dar 2010 m. sausį pateikė Seimui Aplinkos ministerijos rengtą Miškų įstatymo 2,4,11,13 ir 14 str. pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, paremtą trimis kertiniais principais. Pirmia, miško žemę paversti kitomis naudmenomis galima tik išimtiniais atvejais, kaip tai yra nurodęs Konstitucinis teismas. Antra, tai galima daryti tik derinant valstybės, miško savininkų ir visuomenės interesus. Tas interesų derinimas atliekamas rengiant teritorijų planavimo dokumentus. Trečia, už miško žemę, paverčiamą kitomis naudmenomis, nepriklausomai nuo jos nuosavybės formos, turi būti proporcingai kompensuojama, o kompensacinis mechanizmas turi užtikrinti, kad kitoje vietoje būtų galima pasodinti ne mažesnę nei kitomis naudmenomis paverčiamą miško plotą. Didėjant aplinkosauginei vertei turė-

tų didėti ir kompensacijos – už trečios grupės miškus – dvigubai, o už antros – trigubai. Vyriausybės pateiktas įstatymo projektas numato galimybę netaikyti draudimo skaidyti privačias miško valdas į mažesnes nei 5 ha, kai jas nori atsidalinti bendraturčiai, jei šie sklypai jiems buvo suformuoti atkuriant nuosavybės teises bendrosios nuosavybės teise, arba kai iš privačios miško valdos atidalijamos žemės ūkio naudmenos. Šiuo metu įstatymo projektas svarstomas Lietuvos Respublikos Seime ir tikėtina, kad bus priimtas pavasario sesijoje. Šis projektas apaugo įvairiausiais pasiūlymais, atskirą projektą parengė Seimo darbo grupė. Nauji siūlymai tik išryškino svarstomų pakeitimų svarbą, skirtingus požiūrius ir interesus. Kai kurie pasiūlymai jau neturi nieko bendra su išimtiniais atvejais, kuriais miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis, siekia miško žemėje, net nekeičiant paskirties, įteisinti statybas, visai atsisakyti ar sumažinti kompensacijas (ypač planuojamų miškuose įrengti naudingųjų iškasenų karjerų atveju) ir kt. Akivaizdu, kad šios įstatymo pataisos yra esminės ir turėsiančios įtakos ne tik šalies miškams, bet ir visam kraštovaizdžiui, jo fragmentacijai. Be jokios abejonės, reikia ieškoti konsensuso ir atsižvelgiant į privačių miško savininkų lūkesčius, ypač susijusius su miškuose buvusių sodybų atstatymu ar paskirais atvejais su galimybių sudarymu kurti savo valdose. Tą, beje, dideliu laipsniu spręstų Vyriausybės pateiktas pasiūlymas leisti iš miško valdos atidalinti joje esančias žemės ūkio naudmenas. Tačiau

siūlymų panaikinti bet kokius apribojimus ir leisti statyboms namų valdas formuoti visose privačiose miško valdose, nepriklausomai nuo jų dydžio, įteisinimas, mano nuomone, būtų didelė klaida, kuri neturi nieko bendro nei su išimtiniais atvejais, nei su darniu miškininkavimu ir plėtra, nei su pažangia europine praktika. Kokius sprendimus šiais labai svarbiais miškams klausimais priims Seimas, priklausys ir nuo mūsų visų – tiek oficialių miškų ūkio institucijų, tiek visuomeninių organizacijų, tiek atskirų miškininkų aktyvaus dalyvavimo svarstymuose, teikiamų nuomonių ir argumentų.

Dar kartą apie efektyvesnį valstybinio miškų ūkio valdymą

Didelį rezonansą tarp miškininkų praejusiais metais sukėlė prasidėjusios diskusijos ir priimti sprendimai, susiję su valstybės įmonių efektyvesniu valdymu, jų veiklos skaidrumo ir iš valstybės turto generuojamos grąžos didinimu. Vyriausybė praeitais metais pritarė Valstybinių miškų sektoriaus veiklos efektyvumo didinimo priemonių planui. Įgyvendinant šį planą buvo priimtos ir nuo šių metų įsigaliojo Miškų įstatymo pataisos, kurios VĮ miškų urėdijoms nustatė 5 proc. didesnius mokesčius nuo pajamų, gautų už parduotą nenukirstą mišką ir žaliavinę medieną, kartu su jau anksčiau nustatytais atskaitymais šie mokesčiai pasiekė 15 proc. Daug priemonių, numatytų minėtame plane, bus įgyvendinama šiais metais. Neatsitiktinai pavaldžių valstybės įmonių veiklos efektyvumo ir skaidrumo didinimo klausimai yra tarp trijų svarbiausių Aplinkos ministerijos veiklos prioritetų 2011 m.

Kas įgyvendinant šį prioritetinį uždavinį bus daroma? Miškų departamentui pavesta parengti Miškų įstatymo pataisas, numatančias valstybinio miškų ūkio (VĮ miškų urėdijų) valdymo organo – tarybos įsteigimą. Ši taryba svarstyti ir tvirtinti perspektyvinius ir metinius valstybinio miškų ūkio veiklos strateginius planus, pagrindinius finansinius rodiklius (pajamos, išlaidos, pelningumas, turto grąža) bei jų įvykdymo ataskaitas, teiktų išvadas ir siūlymus dėl VĮ miškų urėdijų veiklos rezultatų. Į jos sudėtį galėtų būti įtraukti Aplinkos, Finansų, Žemės ūkio, Ūkio ministerijų ir kitų institucijų atstovai, mokslininkai ir visuomeninių organizacijų atstovai. Ge-

Pagrindiniais kirtimais bus iškertama daugiau brandžių minkštųjų lapuočių medynų

LORETO SKIRBUTIENĖS nuotrauka

Valstybiniuose miškuose ugdymo kirtimų metinės apimtis numatyta padidinti 230 tūkst. ktm

neralinė miškų urėdija įpareigota visose VĮ miškų urėdijose įsteigti valdybas, kurios tvirtins metinius ūkinės – finansinės veiklos rodiklius ir kontroliuos jų vykdymą. Miškų įstatymo projekte bus siūloma nustatyti VĮ miškų urėdijų vadovų (miškų urėdų) darbo kadencijos trukmę, kaip jau yra valstybės tarnybos institucijose, numatant jos pratęsimo galimybę, priklausomai nuo pasiektų rezultatų. Taip pat bus sprendžiami klausimai, susiję su kai kurių funkcijų centralizavimu Generalinėje miškų urėdijoje (vieningos IT sistemos sukūrimas ir palaikymas, vidaus audito vykdymas, viešųjų pirkimų, kuriuos racionaliausia vykdyti centralizuotai, o ne atskirų VĮ miškų urėdijų mastu (vidinės miškotvarkos projektų rengimo, miškų sertifikavimo paslaugų užsakymo, vieningos miškų priešgaisrinės ir sanitarinės apsaugos priemonių įgyvendinimo ir kt.), organizavimas). Plane numatytas miškų urėdijų veiklos kaštų optimizavimas, pirmiausia mažinant valdymo išlaidas ir minimalios diferencijuotos pagal miškų urėdijų dydį ir jų medienos išteklių potencialą pelno normos nustatymas.

Siekiant formuoti tvarius ir produktyvius medynus, Valstybinių miškų sektoriaus veiklos efektyvumo didinimo priemonių plane numatyta ugdomųjų kirtimų metinės apimtis artimiausiu metu padidinti 230 tūkst. m³ – iki apimčių, buvusių prieš 5–10 metų, normaliais stichinių nelaimių požiūriu metais atitinkamai mažinant sanitarinių kirtimų kiekius. Siekiant išvengti medynų augimo nuostolių perbrendusiuose medy-

nuose ir racionaliai naudoti medienos išteklius valstybiniuose miškuose, 500 ha numatoma padidinti minkštųjų lapuočių (drebulės, beržo, juodalksnio, baltalksnio) medynų pagrindinių kirtimų ekvivalentinį plotą 5–10 metų laikotarpiui, tuo pačiu uždraudžiant kirsti tik ką pasiekusius kirtimo amžių medynus. Tai leistų kasmet medienos perdirbimo pramonei ir energetikos įmonėms papildomai pateikti apie 120 tūkst. m³ apvaliosios medienos. Vyriausybė kirtimo normos padidinimą perbrendusiuose minkštųjų lapuočių medynuose iki 2013 m. jau patvirtino. Ši papildoma norma paskirstyta miškų urėdijoms proporcingai susikaupusiam tokių medynų kiekiui. Plane taip pat numatyta VĮ miškų urėdijoms perduoti valdyti, tvarkyti ir naudoti patikėjimo teise 110 tūkst. ha nuosavybės teisėms atkurti rezervuotų miškų, į kuriuos nėra pretendentų. Tačiau šio uždavinio įgyvendinimas pats problematiškiausias, nes Seime svarstomos Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo pataisos, kurios numato, kad ir už miestuose turėtą žemę būtų galima atlyginti lygiaverčiais miško sklypais iš miškų, rezervuotų nuosavybės teisių atkūrimui. Todėl akivaizdu, kad Seimui priėmus minėtas įstatymo pataisas, miškų urėdijoms minėtų miškų perduoti nepavyks. Dėl šių priežasčių miškų urėdijų grąža (įplaukos į valstybės biudžetą), generuojama iš valstybės turto naudojimo, bus mažesnė, nei numatyta plane. Tačiau vertinant valstybinių miškų sektoriaus grąžą ir lyginant šiuos rodiklius su kitų ES šalių rodikliais,

galima konstatuoti, kad valstybinis miškų ūkis Lietuvoje (VĮ miškų urėdijos) ir Estijoje (valstybinių miškų įmonė RMK) Europos Sąjungoje moka pačius didžiausius tiesioginius mokesčius nuo pajamų. Todėl neretai miškų urėdijų adresu pasigirstantys kaltinimai apie neva visiškai neefektyvią jų veiklą ir per mažus mokamus mokesčius į valstybės biudžetą yra niekuo nepagrįsti. Valstybės įmonių veiklos efektyvumo didinimo kontekste paminėtina ir tai, kad VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas, kaip valstybės įmonė, nevykdanti jokių viešojo administravimo funkcijų, šiais metais bus pertvarkomas į akcinę bendrovę.

Mažinama administravimo našta

Svarbūs pokyčiai turėtų įvykti ir privačių miškų sektoriuje. Daugiausia įtakos jam, be abejonės, turės Seime svarstomos minėtos Miškų įstatymo ir Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo pataisos. Tačiau keisis ir keletas smulkesnių, bet pakankamai svarbių privačių miškų veiklos reglamentavimo aspektų, nukreiptų į administracinės naštos savininkams ir verslui mažinimą. Vyriausybė ką tik patvirtino naują Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatų projektą, kuriam įsigaliojus, bus atsisakyta vidinės miškotvarkos projektų rengimo privalomumo privačioms iki 3 ha dydžio miško valdoms. Tokios valdos sudaro apie 70 proc. privačių miško valdų. Iš savininko, norinčio kirsti mišką, bus reikalaujama tik biržės atrėžimo dokumentacijos ir miško atkūrimo projekto.

Kaip ir valstybinių miškų valdytojams, miško savininkams, nepriklausomai nuo miško valdos dydžio, planuojama atsisakyti leidimų kirsti mišką retinimams ir einamiesiems kirtimams, juos pakeičiant išankstiniais pranešimais apie ketinimus tokius kirtimus vykdyti. Šiais metais pradedama taikyti Valstybinės miškų tarnybos parengta nauja miško atkūrimo ir kirtimų kontrolės metodika, kuri numato tik esminių miško rodiklių patikrą, palaipsniui pereinant prie platesnio miško savininkų „atsakomybės ir pasitikėjimo“ principo taikymo, didesnę dėmesį skiriant galimų pažeidimų prevencijai ir miško savininkų konsultavimui.

VALDAS VAIČIŪNAS

Aplinkos ministerijos
Miškų departamento direktorius

Ar tikrai esame „valstybės išlaikytiniai“?

Vienas iš buvusių miškų žinybos vadovų Algirdas Brukas 2010 m. lapkričio 3 d. Lietuvos miško savininkų asociacijos tinklalapyje savo rašinyje „Užstalė tikriesiems gurmanams: asmeninės godos, kurių galima neskaityti“ įvardino, jo manymu, septynias didžiausias valstybinių miškų sektoriaus problemas. Galima būtų į tokius pamąstymus nekreipti dėmesio, nereaguoti, tačiau visai neseniai žurnalo „Miškai“ puslapiuose A. Brukas miškų urėdijų darbuotojus vėl kviečia „...į miškus ir miškų ūkį žiūrėti daugiau piliečio nei valstybės išlaikytinio akimis“. Toks „valstybės išlaikytinio“ statuso primetimas įžeidžia daugumą sąžiningai valstybiniuose miškuose dirbančių žmonių. Tai ir paskatino mane oponuoti A. Bruko išvardintiems teiginiams.

Lėšos nebuvo iššvaistytos

Straipsnyje „Užstalė tikriesiems gurmanams...“ Algirdas Brukas konstatuoja, jog valstybė iš valstybinio miškų sektoriaus negauna jai priklausiančios dalies. Jo teigimu, 2007 m. gavus 123 mln. litų daugiau pajamų, negu 2006 m., miškų urėdijose buvo didinamos tik išlaidos. Šį teiginį pabandysiu argumentuotai pagrįsti ir įrodyti, kad dėl palankiai susiklosčiusios kainų konjunktūros 2007 m. gautos papildomos pajamos tikrai nebuvo „pravalgytos“.

Atsiradusių papildomų lėšų panaudojimui tada buvo nustatyti konkretūs prioritetai: valstybinės reikšmės miškų teisinė registracija, medelynų modernizavimas, miško kelių tiesimas, priežiūra ir remontas, privačios miško žemės pirkimai. Be to, 2007 m. liepos 26 d. Aplinkos ministerijoje pirmo pusmečio veiklos rezultatų svarstymo metu nuspręsta rezervuoti 34 mln. litų gautų viršplaninių pajamų už parduotą medieną Vyriausy-

bės 2006 m. gegužės 17 d. nutarimo Nr. 454 „Dėl valstybinės reikšmės miškų perdavimo patikėjimo teise valstybės įmonėms miškų urėdijoms“ nuostatų įgyvendinimui.

Kita dalis papildomų lėšų taip pat nebuvo „smagiai“ išleista, bet buvo racionaliai panaudota valstybinių miškų ūkio reikmėms:

1. Tais metais valstybės biudžetui papildomai sumokėta 7 mln. litų.
2. Padidėjus paslaugų įkainiams, rangovinėms įmonėms už medienos ruošos darbus papildomai sumokėta apie 20,1 mln. litų. Nors 2009 m. ir iš dalies 2010 m. paslaugų įkainiai buvo nežymiai sumažėję, šiemet 1 ktm medienos pagaminimo kaina vėl siekia 40 litų.
3. Medelynų plėtrai ir modernizavimui, miško priežiūros, apsaugos ir tvarkymo darbams papildomai panaudota 24,6 mln. litų.
4. Miško kelių statybai ir remontui papildomai panaudota 6,2 mln. litų.
5. Darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms išleista papildomai 17 mln. litų.

Turiu pastebėti, ir matyt visi su tuo sutiks, kad darbas miške dėl specifinių sąlygų yra ženkliai sunkesnis, negu daugelyje kitų ūkio šakų ir turėtų būti labiau apmokamas. Tačiau pastaraisiais metais valstybinio miškų sektoriaus vidutinis darbo užmokestis yra mažesnis už šalies darbo užmokesčio vidurkį. Akivaizdu, kad valstybinių miškų sektorius „nepravalgė“, kaip teigiama, papildomai gautų lėšų, netgi nepasididino atlyginimų iki šalies lygio, o investavo lėšas į miško ūkio darbus, kelius, rezervavo lėšas valstybinių miškų teisiniui registravimui, kitiems darbams. Per 2007 ir 2008 m. atlikti papildomi darbai, laiku padarytos investicijos bei sukaupti rezervai padėjo lengviau atlaikyti 2009 m., iš dalies ir 2010 m. krizinį laikotarpį, nes po žaliavinės medienos kainų kritimo labai sumažėjo miškų urėdijų pajamos. Pvz., Trakų miškų urėdijoje vidutinė žaliavinės medienos kaina 2009 m. sumažėjo nuo 143 litų už ktm iki 89 litų. Nežiūrint didelio medienos kainų kritimo, dėl laiku padarytų investicijų ir sukaupytų būtinų rezervų tik 7 miškų urėdijos 2009 m. baigė nuostolingai.

Tikriausiai niekas neprieštaraus, kad būtinai reikėjo registruoti valstybinius miškus, juos apsaugant nuo mistinio „dingimo“ po kai kurių žemėtvarkininkų žemės reformos vykdymo. Juk tokių atvejų šalyje pasitaikė nemažai. Kad medelynų ūkio plėtra ir modernizavimas buvo reikalingas, akivaizdžiai tapo aišku pastaraisiais metais, kai padidinus ES struktūrinių fondų išmokas labai suaktyvėjo privačių žemių savininkai, norintys įveisti miškus. Dabar ženkliai padidėjo sodmenų poreikis. Daug sodmenų reikės ir atkuriant 2010 m. škvalo pakenktus valstybinius bei privačius miškus.

Iš papildomai uždirbtų pajamų 2007 m. miškų urėdijos pradėjo pirkti miško valdas iš privačių savininkų, taip padidindamos valstybinių miškų plotus. Ypač to siekiama saugomose teritorijose, kur griežtai ribojamas miškų naudojimas. Gaila, kad dėl ekonominės krizės šį procesą teko pristabdyti.

Didinti išlaidas miško kelių statybai ir remontui taip pat reikalavo jų būklė, tuo labiau, kad šie keliai skirti ne vien miškų urėdijų reikmėms – jais naudojami ir visuomenė.

Taigi teigti, kad 2007 m. papildomai uždirbti (ne gauti!) milijonai litų „smagiai prašvilpti“, būtų neteisinga.

Siekiant papildyti valstybės biudžetą

Šiems metams numatytos ekonominės priemonės, kurių dėka valstybinių miškų valdytojai papildys valstybės biudžetą. Tam tikslui žadama padidinti: miško kirtimų apimtį, tarp jų ir rezervuotuose privatizavimui miškuose; privalomuosius atskaitymus nuo pajamų, gautų pardavus medieną; nustatyti privalomą 5 proc. pelningumo normą ir t.t.

Miškų urėdijos moka ne tik visus valstybės įmonėms nustatytus mokesčius, bet ir 10 proc. dydžio privalomuosius atskaitymus nuo pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą valstybinį mišką valstybės biudžeto reikmėms tenkinti. Vien Trakų miškų urėdija tokių privalomų atskaitymų 2010 m. valstybei sumokėjo per 1150 tūkst. litų. Šie mokesčiai mokami valstybei, neatsižvelgiant nei į miškų urėdijų ekonominę būklę, nei į vidutinę žaliavinės medienos pardavimo kainą, nei darbuotojų vidutinį darbo užmokestį. Kad sunkmečiu įstengtų

susimokėti šiuos mokesčius, miškų urėdijos buvo priverstos darbuotojų vidutinį darbo užmokestį sumažinti apie 35 proc. Nuo šių metų pradžios minėti privalomieji atskaitymai nuo pajamų padidinti iki 15 proc. Taip kiekvienos miškų urėdijos biudžetas bus apsunkintas ne mažiau 0,5 mln. litų.

Reformų peripetijose

Nesuprantamas ir dar vienas A. Bruko teiginys, kad perdavus atskiras miškų urėdijų veiklos rūšis biudžetinėms institucijoms ir jas pradėjus finansuoti iš valstybės biudžeto, susidarė 20 mln. litų lėšų rezervas, kuris „...nuplaukė bendroje srovėje, nepalikęs jokio pėdsako“. Tai neatitinka tikrovės, nes jokios funkcijos ir veiklos rūšys iš miškų urėdijų nebuvo perduotos iš biudžeto finansuojamoms Aplinkos ministerijos institucijoms. Atvirkščiai, 2004 m. miškų urėdijoms patikėjimo teise perdavus 36,2 tūkst. ha nacionalinių parkų miškų, miškų urėdijose teko įdarbinti dalį parkų darbuotojų. Dėl griežto kirtimų ribojimo saugomose teritorijose, pajamų iš šių miškų gaunama nedaug, todėl visi būtini miškininkystės darbai šiuose miškuose yra finansuojami lėšomis, gautomis iš turimų ūkinių miškų. Rezervuotų privatizavimui miškų apsaugą atlieka tie patys girininkijų eiguliai, kurių eiguvai sudaro tiek valstybinių, tiek privatizavimui rezervuotų miškų plotai.

Reformos eigoje, mažėjant privatizavimui rezervuotų miškų plotams, natūraliai mažėjo ir eiguvų, sumažėjo ir darbuotojų. Tačiau kitos šių miškų apsaugos funkcijos (priešgaisrinė, sanitarinė apsauga, iš dalies – ir miško kelių priežiūra) liko. Nuo 2000 m. iki 2010 m. nuosavybės teisių atstatymui rezervuo-

tų miškų plotas nuo 626 tūkst. ha sumažėjo iki 243 tūkst. ha. Pagal priimtus normatyvus, vienas valstybinių miškų specialistas prižiūri 4 tūkst. ha miško. Taigi dėl rezervuotų privatizavimui plotų sumažėjimo darbuotojų skaičius miškų urėdijose turėjo mažėti 95 etaiais. Vieno specialisto metinės išlaidos (darbo užmokestis, mokesčiai, jo darbo vietos aprūpinimas, transporto išlaidos ir kita) siekia vidutiniškai 40 tūkst. litų, taigi ekonomija dėl mažėjančio privatizavimui rezervuotų miškų plotų siektų apie 3,8 mln. litų.

Regioninių parkų darbuotojai miškų urėdijų sudėtyje buvo tik šių parkų kūrimo stadijoje. Tuo metu regioninių parkų darbuotojų buvo nedaug, šias pareigas pavesta papildomai eiti miškų urėdijų arba girininkijų darbuotojams. Regioninių parkų direktoriai kartu dirbo girininkais ar miškų urėdų pavaduotojais. Kūrimosi stadijoje trumpai miškų urėdijoms priklausė ir privačių miškų tarnybos, kurios, atskiriant kontrolės ir konsultavimo funkcijas, buvo perduotos RAAD rajonų agentūroms. Atsiskiriant regioninių parkų administracijoms bei privačių miškų tarnyboms, iš miškų urėdijų balanso joms buvo perduotas tuomet jų reikmėms naudotas transportas, inventorius, patalpos.

Noriu priminti, kad miškų kontrolės aparatas niekada nebuvo išlaikomas miškų urėdijų lėšomis. Todėl teiginys, kad šių struktūrų finansavimas iš kitų šaltinių miškų urėdijoms turėtų kasmet sudaryti 20 mln. lėšų rezervą, neatitinka tikrovės. Nebent paskaičiuojant, kiek visų šių struktūrų išlaikymas valstybės biudžetui kainuoja dabar ir tai laikyti menamai sutaupomu miškų urėdijų lėšų rezervu.

Dėmesys miškininkystei nesumažėjo

Autorius straipsnyje susirūpinęs, kad neskatinama miškų ūkio darbų (miško želdinimo, jaunuolynų ugdymo, apsaugos ir kt.) plėtra bei jie nevykdomi mažiausiomis sąnaudomis. Kažkodėl straipsnyje 2002 m. lyginami su 2007 m., kai mažėjant miško želdinimo ir jaunuolynų ugdymo apimtims, asignavimai šiems darbams didėjo. Lyginant 2002 m. ir 2007 m. rodiklius, Trakų miškų urėdijoje išlaidos miš-

Trakų miškų urėdijos sumokami mokesčiai (tūkst. Lt)

Eil. Nr.	Mokesčio pavadinimas	Metai		
		2007	2009	2010 prognozė
1.	Pelno mokestis	616,9	36,8	150,0
2.	Turto mokestis už valstybės kapitalo naudojimą	21,9	97,5	99,6
3.	5% privalomųjų atskaitymų nuo pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą valstybinį mišką bendrosioms miškų ūkio reikmėms tenkinti	820,3	495,3	575,3
4.	5% privalomųjų atskaitymų nuo pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą valstybinį mišką valstybės biudžeto reikmėms tenkinti	0	231,1	575,3
5.	Kiti privalomieji mokesčiai	76,8	10,1	62,8
6.	Privalomosios socialinio ir sveikatos draudimo įmokos	1404,4	1484,5	1528,9
7.	Gyventojų pajamų mokestis	980,8	439,1	450,0
	Iš viso mokesčių	3921,1	2794,4	3441,9
	Sumokėta mokesčių procentais nuo pajamų	21,8	23,8	25,9

RIMONDO VASILIAUSKO nuotrauka

ko atkūrimo darbams padidėjo nuo 487,5 tūkst. litų iki 718,6 tūkst. litų, o jaunuolynų ugdymo darbų išlaidos kito nuo 127,1 tūkst. litų iki 176,0 tūkst. litų. Tokį didėjimą iš esmės lėmė darbo užmokesčio ir rangovinių įmonių paslaugų kainų augimas. Be to, juk darbų kainą diktuoja rinka.

Žymiai pagerėjo atliekamų darbų kokybė – tai parodo įvairių tikrintojų vertinimo aktų, rašytų dabar ir prieš 10, 20 ar daugiau metų palyginimas. Juk darbų atlikimas mažiausiomis sąnaudomis arba tik planų įvykdymas nereikia kokybiškos miškininkystės. Miško želdinimo apimtis lyginti be bendrų miško atkūrimo ir įveisimo apimčių negalima, nes dėl miško želimo apimčių didėjimo nuo 2,8 tūkst. ha 2002 m. iki 4,1 tūkst. ha 2007 m., bendros miško atkūrimo ir įveisimo apimtys padidėjo 10 proc., o ne 4 proc. sumažėjo, kaip teigia autorius. Tai lėmė didinamas neplynų kirtimų plotas. Po neplynų kirtimų atkurti kokybišką mišką reikia ne tik gero supratimo ir žinių, bet ir nemažai lėšų. Kad pasiektum norimą rezultatą, tenka panaudoti įvairias želimo skatinimo priemones, ne vieną sykį atlikti želdinių priežiūros darbus. Kokybiški rodikliai, reikalaujantys didesnių sąnaudų, įprastinėje miškų statistikoje neatsispindi. Pvz., 2002 m. dar nebuvo vykdoma finansiškai brangi, tačiau labai svarbi Ažuolynų atkūrimo valstybiniuose miškuose programa, medelynai augino gana siaurą sodmenų asortimentą, žymiai mažesnis dėmesys buvo skiriamas

rekreacinių objektų įrengimui, įvairių priemonių saugomose teritorijose atlikimui (išlaidos šiems darbams ypač padidėjo miškų urėdijoms perdavus nacionalinių parkų miškus), miško kelių tinklo remontui ir tvarkymui bei miškų sertifikavimo reikalavimų įgyvendinimui.

Atsižvelgta į akademiko prof. S. Kazizijos kritiką dėl sumažėjusių jaunuolynų ugdymo ir retinimo kirtimų apimčių. Šiomet tokių darbų apimtys atitiks miškininkystės reikalavimus, o dėl ekonominės recesijos 2009 m. atsiradęs šių darbų atsilikimas per artimiausius metus bus tikrai likviduotas.

Laikantis kompleksinio miškininkavimo

Negaliu nereaguoti ir į autoriaus pastebėjimą, kad visa svarbiausia ūkinės veiklos (miško naudojimas ir atkūrimas) dalis yra atiduota į privačias rankas, o sau paliktos labiausiai branginamos prekybininko funkcijos. Šis teiginys tarytum prieštarauja visų miškininkų pripažįstamam kompleksiniam miškininkavimo principui. Jo didžiausias privalumas ir yra tai, kad miško atkūrimas, apsauga, priežiūra, tvarkymas, išteklių naudojimas, savaime aišku, ir prekyba mediena yra sutelkta viename ūkio subjekte. Jeigu miško ūkiniai darbai būtų finansuojami iš valstybės biudžeto, neabejotinai lėšos, o taip pat ir dėmesys šiems darbams ženkliai sumažėtų, nes Vyriausybėje, Seime visada atsirastų politinių oponentų, kurie

teiktų finansavimo pirmenybę kitoms Lietuvos ūkio sritims.

Netiesa, kad visa medienos ruošą ir miško atkūrimas atiduoti į privačias rankas. Trakų miškų urėdijoje naudojant miško kirtimo mašiną ūkio būdu paruošiama 25 proc. medienos, apie 10 proc. medienos ištraukiama į sandėlius, sava technika atliekama iki 70 proc. medienos transportavimo darbų. Miškų urėdija savo mechanizmais ruošia dirvų želdiniams, nemažą dalį želdinių priežiūros ir jaunuolynų ugdymo darbų atlieka girininkijose dirbantys darbininkai. Medelyne taip pat dirba nuolatiniai arba laikinai miškų urėdijos priimti darbuotojai. Svarbų vaidmenį kokybei turi ir šiuos darbus atliekančių darbuotojų patirtis, kuri įgyjama tik padirbėjus ilgą laiką. Miškų urėdijų ūkio būdu atliekamų darbų apimtys turi tendenciją kasmet didėti. Tai skatina didesnę konkurenciją perkant paslaugas ir leidžia nustatyti šių paslaugų realesnes kainas. Kad miškų urėdijų investicijos pasiteisina (ypač į medienos ruošos mechanizmus) parodė praėjusių metų škvalo padarinių likvidavimo darbai, nes kai kurie rangovai nustatydavo nerealius paslaugų įkainius, ypač ten, kur rankiniu būdu škvalo padarinių likvidavimas būtų neįmanomas. Visiškai pasiteisino investicijos medelynų plėtrai ir modernizavimui bei į mechanizmus, skirtus miško atkūrimui. Tai rodo pastarųjų metų želdinių kokybė.

Reikia bendros diskusijos

Nesu kategoriškai nusistatęs prieš kritiką, tačiau ji turi būti pasverta ir teisinga. Neteisinga kritika labai žeidžia kritikuojamąjį. Pastaruoju metu žiniasklaidoje skleidžiama klaidinga informacija apie valstybinius miškus daro didelę žalą šiam ūkio sektoriui. Susidaro įspūdis, kad mūsų oponentai nori matyti vien tik blogybes, nepastebėdami jokių gerų pokyčių miškų ūkyje.

Norėtusi, kad ateityje visos diskusijos, ypač tarp buvusių ir esamų miškų žinybos vadovų, vyktų ne per žiniasklaidos priemones, o betarpiškai prie apvalaus stalo, dalyvaujant miškų urėdijų, nevyriausybinių organizacijų, kitų institucijų atstovams.

VYGANTAS MIERKIS

Trakų miškų urėdas,
Miškų urėdų valdybos pirmininkas

Apie girininkų veteranų klubo veiklą

Mes, Girininkų veteranų klubo (toliau GVK) nariai, esame dėkingi Lietuvos miškininkų sąjungos vadovybei ir žurnalo redakcijai už suteiktą galimybę pasidalinti mintimis apie šiandienines miškininkų aktualijas, prisiminti savo darbo metus ir pasidalinti ilgamete patirtimi. Tikimės, kad aktyvių klubo narių pasisakymai prisidės prie miškų sektoriaus problemų sprendimo. Siektina, kad profesinį žurnalą skaitytų kuo daugiau šalies miškininkų ir ne tik jų, nes čia gausu straipsnių, kurie yra įdomūs ir paprastam skaitytojui.

Iki šiol buvo sudėtinga girininkams veteranams susitikti ir pasidalinti mintimis bei patirtimi su kitais šalies miškininkais. Tokia galimybė atsirado, kai 2010 m. sausį LMS išplėstiniame valdybos posėdyje buvo įkurtas GVK, kaip atskiras LMS padalinys, turintis savo įstatus ir veikos programą. Labai džiugu, kad buvome pakviesti į Girininkų bendrijos 3-ąją suvažiavimą, kuriame išsakėme ir savo mintis. Taip pat gavome kvietimą ir dalyvavome LMS 11-ame suvažiavime. Ne paslaptis, kad kai kurios miškų urėdijos per gamybinius rūpesčius pamiršta veteranus. Tai ir buvo viena iš pagrindinių GVK įkūrimo priežasčių. Labai gaila, kad paskutiniame LMS suvažiavime dalyvavę girininkai nebuvo aktyvūs. O

tokie suvažiavimai yra puiki proga pareikšti savo mintis, spręsti susikaupusias problemas, dalyvaujant miškų ūkio sistemos vadovams. Manome, kad šioje srityje mes irgi neturėtume likti nuošalyje.

Klubo koordinatoriai veisiejiškis Vytautas Stacevičius ir kringiškis Rimas Kviklys nesenai savo mintis, pastebėjimus iš ilgametės girininkavimo praktikos išsakė BTV laidoje „Girių horizontai“.

Įvertinus praėjusių metų GVK veiklą, tenka konstatuoti, kad mums trūksta iniciatyvos susitikti didesniai narių skaičiui, pasitarti ir priimti sprendimus. Paskutinio LMS suvažiavimo metu nutarėme padidinti klubo koordinatorių skaičių regionuose. Taip tikimės suaktyvinti klubo veiklą.

Naujieji mūsų klubo koordinatoriai yra šie buvę girininkai: Vilniaus miškų urėdijos Kalvelių girininkijos – Juozas Balkus, Panevėžio miškų urėdijos Upytės girininkijos – Kazys Diržys, Ukmergės miškų urėdijos Siesikų girininkijos – Jonas Dutkus, Varėnos miškų urėdijos Perlojos girininkijos – Juozas Grigas, Druskininkų miškų urėdijos Latežerio girininkijos – Edvardas Vilčinskas, Dubravos EMM urėdijos Šilėnų girininkijos – Bronius Grybė, Valkininkų miškų urėdijos Valkininkų ir Kauno miškų urėdijos

Sitkūnų girininkijų – Juozas Baležentis, Raseinių miškų urėdijos Viduklės girininkijos – Kęstutis Tamašauskis, Tauragės miškų urėdijos Obelinės ir Sakalinės girininkijų – Jonas Tranelis, Telšių miškų urėdijos Platelių girininkijos – Jonas Šečkus. Tikimės, kad naujieji klubo koordinatoriai padės labiau populiarinti klubo veiklą ir pritrauks daugiau girininkų veteranų į mūsų gretas. Taip pat labai prašome, kad prie mūsų klubo veiklos aktyviau prisidėtų Biržų, Rokiškio, Zarasų, Ignalinos bei Suvalkijos regiono miškų urėdijų girininkai veteranai. Susisieki su arčiausiai Jūsų esančiais GVK koordinadoriais. Iškilus neaiškumams, visada galite kreiptis į GVK pirmininką Algimantą Meškauską, buvusį Anykščių miškų urėdijos Troškūnų girininkijos girininką, el. paštu: algimantas.meskauskas@gmail.com, arba telefonais: 8 381 56505 (fiksota linija) ir 8 686 86307 (mobilus).

Jau pavasarį planuojame surengti susitikimą, kurio metu bus priimta 2011 m. GVK veiklos programa bei nauji klubo nariai.

Pasinaudodami proga, sveikiname sausį gimusius klubo narius Juozą Baležentį ir Kazį Diržį, linkime sveikatos ir ilgų gyvenimo metų.

ALGIMANTAS MEŠKAUSKAS
Girininkų veteranų klubo pirmininkas

Nauji objektai praturtins saugomas teritorijas

Igyvendinant iki 2013-ųjų gegužės ES remiamą tęstinį projektą „Saugomų teritorijų tvarkymas“, numatyta šalies nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose pastatyti naujus lankytojų centrus, apžvalgos bokštus, taip pat įrengti informacinius standus, kitas rekreacinės infrastruktūros priemones. Šiam tikslui skirtą projekto vertė – 75,5 mln. litų. Didžiąją dalį (85 proc.) sumos sudaro ES parama. Iš šių lėšų taip pat bus tvarkomi gamtos ir kultūros paveldo objektai, „Natura 2000“ tinklui priskirtos europinės svarbos saugomos teritorijos.

Geriau ir išsamiau susipažinti su gamtos vertybėmis visuomenei padės nauji lankytojų centrai. Juos numatyta įrengti 4-iose regioniniuose parkuose – Žagarės, Kurtuvėnų, Nemuno deltos ir Dieveniškų istoriniame. Vilniuje, Antakalnyje planuojama atidaryti Nacionalinį lankytojų centrą, kuris supažindins su šalies visomis saugomomis teritorijomis. Žemaitijos nacionalinio parko ir Labanoro, Metelių bei Panemunių regioninių parkų lankytojų centruose bus sukurta vidaus ekspozicijos, Aukštaitijos nacionaliniame parke – bitininkystės ekspozicijų kompleksas.

Lankytojų patogumui bus pastatyti ir septyni nauji apžvalgos bokštai – Dzūkijos ir Žemaitijos nacionaliniuose parkuose, Kamanų valstybiniame gamtiniame rezervate, Krekenavos, Metelių, Veisiejų ir Ventos regioniniuose parkuose. Naujų lauko informacinių sistemų ir rekreacinės infrastruktūros priemonių bus įrengta Žemaitijos nacionaliniame parke ir šešiuose regioniniuose parkuose – Krekenavos, Metelių, Rambyno, Sirvėtos, Veisiejų ir Dieveniškų istoriniame.

Igyvendinant minėtąjį projektą, numatyta sutvarkyti 18 gamtos ir kultūros paveldo objektų. Tai Salantų dvaro parkas, Imbarės, Šatrijos, Kartenos, Seredžiaus, Pagramančio, Bakainių, Kačėniškės ir Bėčionių piliakalniai, Žagarės, Plikakalnio, Stimiškių, Balbieriškio atodangos, Skališkių uola, Šeimyniškių atodanga su konglomerato uola, Šeškinės ozas, Velniapilio ola, Kalniškių konglomeratai ir Žiegždrių atodanga. Taip pat bus sutvarkyti Karoliniškių kraštovaizdžio ir Juozapinės geomorfologinis draustiniai, dvidešimt septynios „Natura 2000“ tinklo teritorijos – Dieveniškų istorinis, Rambyno, Asvejos, Krekenavos, Salantų, Kauno marių, Metelių, Anykščių, Gražutės, Aukštadvario, Labanoro ir Panemunių regioniniai parkai, Dzūkijos ir Žemaitijos nacionaliniai parkai, Kamanų valstybinis gamtinis rezervatas ir Žuvinto biosferos rezervatas.

Miško eksploatacijos naujovės Europoje

Norvegijos miškų ir kraštovaizdžio institutas ir Šiaurės šalių miškų tyrimų komitetas (SNS) spalio 20–22 d. Norvegijoje, Biri miestelyje organizavo Šiaurės Europos valstybių konferenciją miško eksploatacijos klausimais (*The 2010 Nordic-Baltic conference on forest operations*).

Naujausių tyrimų idėjų bei rezultatų aptarti susirinko 70 mokslininkų iš 10-ies šalių: Norvegijos, Suomijos, Švedijos, Danijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Italijos bei Austrijos. Išleistas konferencijos leidinys „*Forest operations research in the Nordic Baltic regions*“.

Konferencijos tematika – naujos ar patobulintos technikos, technologi-

jų, darbo metodų, našumo, savikainos tyrimai; miškų ūkio darbų imitacinių programų kūrimas ir įvairių technologijų kompiuterinis vertinimas; darbų organizavimo, verslo ekonominio gyvybingumo klausimai; miško darbų ergonomikos tyrimai. Pagal pranešimų gausą galima teigti, kad šiuo metu ypač svarbūs medienos kuro gamybos technikos bei technologijų tobulinimo klausimai.

Pateiksiu mintis iš įdomesnių pranešimų, kurios, mano manymu, sudomins „Mūsų girių“ skaitytojus.

Lietuvoje miško skiedrų gamyba sunkiai įgauna pagreitį, o Suomi-

joje 2009 m. buvo pagaminta apie 6,1 mln. m³ miško skiedrų, iš jų daugiau nei trečdalį sudarė skiedros iš kirtimo atliekų bei 15 proc. buvo pagaminta iš vis didesnę svarbą įgyjančios kelmų ir šaknų medienos. Kadangi Lietuvoje kelmai dar nėra raunami, todėl trumpai apibūdinsiu skiedrų ruošos iš kelmų gamybos technologiją, taikomą Suomijoje. Dažniausiai raunami eglių kelmai, kurių medienos tūris didesnis nei pušų, be to, juos lengviau išrauti. Pušų kelmams rauti pritaikyta technika šiuo metu yra bandoma. Iš 1 ha gaunama apie 75–90 m³ kelmų medienos. Kelmų rovimas dažnai integruojamas su dirvos paruošimu sodinimui, taip sumažinamos sodinimo išlaidos. Taip

Medienos ruošą Norvegijos kalnuose naudojant integruotą medienos ruošos techniką (automobilyje sumontuota lyninė medienos ištraukimo sistema bei manipulatorius su medkirtės galva medžiams genėti ir supjaustyti į sortimentus)

pat teigiama, kad kelmų išrovimas sumažina šakninės pinties plitimo riziką. Kelmai raunami ekskavatoriais, suskaldomi į 2–4 dalis, tai dažniausiai padaroma rovimo metu hidrauliniu peiliu, po to nupurtomi, kad išbyrėtų akmenys bei žemės, ir sudedami į krūvas kirtavietėse. Čia kelmai laikomi vasarą 1–2, rudenį – 2–4 savaites. Vėliau ištraukiami į medienos sandėliavimo aikštelę su šiek tiek modifikuota apvaliai medienai traukti skirta technika. Dažniausiai naudojami 10–12 t krovinį galintys vežti medvežiai, kirtimo atliekoms krauti skirtas manipulatoriaus griebtuvas bei padidinta priekaba. Vieni reisu paprastai ištraukiami apie 7–9 t kelmų. Jie sandėliuojami dažniausiai apie metus laiko tvarkingai sukrautose, kuo aukštesnėse krūvose, kad jų drėgnumas sumažėtų. Po to vežami į katilines, kuriose smulkinami specialiais trauktyvais. Pastaruoju metu populiarėja kelmų smukinimas miško aikštelėse, kadangi skiedrų glaudumas yra didesnis negu nesusmulkintų kelmų, todėl sumažėja medienos transportavimo į katilines išlaidos. 2009 m. Suomijoje apie 70 proc. kelmų buvo susmulkinta katilinių aikštelėse, apie 28 – terminaluose ir 2 proc. – miško aikštelėse. Skiedrų iš kelmų medienos gamyba yra apie 30 proc. brangesnė negu iš kirtimo atliekų, jeigu lyginsime vieno darbo gamybos sąlygas. Skiedrų ruošos iš kelmų savikaina siekia 17–20 Eur/MWh (apie 117–138 Lt/m³). Didėjant kirtimo atliekų naudojimo apimtims, jas tenka paimti iš mažiau palankių gamybai vietovių: ilgėja ištraukimo atstumas, mažėja medienos tūris ploto vienetu ir pan. Taigi skiedrų ruošos iš kelmų geresnėmis gamybos sąlygomis savikaina gali būti mažesnė.

Vykdomi kelmų rovimo ugdymo kirtimuose tyrimai. Specialiai kelmų rovimui buvo sukonstruotas grąžtas, montuojamas ant medkirtės manipulatoriaus, skirtas kelmams smulkinti. Vėliau susmulkinti kelmai ištraukiami medvežiais. Lyginant su kelmų rovimo plynuose kirtimuose ekskavatoriais su specialia įranga, ugdymo kirtimams pritaikytos technikos našumas buvo tik apie 30 proc. Taip pat nustatyta daugybė liekančių augti medžių šaknų ir kamienų pažeidimų, todėl kons-

tatuota, kad ši technika dar turi būti tobulinama.

Aplinkosaugos tikslais Suomijoje draudžiama rauti lapuočių medžių kelmus, turi likti ir dalis spygliuočių kelmų (15–25 proc.).

Kitas potencialus, tačiau dar mažai naudojamas miško kuro išteklius – mediena iš jaunuolynų ugdymo, kai skiedrų gamybai naudojamas visas nugenėtas medelis. Tačiau skiedrų ruošą iš smulkių medelių yra brangi, ypač pirminis etapas – iškirtimas. Siekiant sumažinti jaunuolynų ugdymo kaštus, medkirčių pjovimo galvos patobulintos ir gali nupjauti bei paimti iki 10-ies medelių. Konferencijoje buvo pristatyti kombaino, kuris turi ir ryšulių rišimo įrenginį, darbo našumo ir kaštų tyrimai. Vis dėlto, šios technikos abiejų operacijų darbo našumas siekė apie 1 m³ per valandą, o kaštai buvo didesni už ekonominę naudą.

Tiriamos ir galimybės naudoti ugdymo kirtimų atliekas. Dėl nedidelio kirtimo atliekų tūrio ploto vienetu ir dėl to, kad darbą sunkina augantys medžiai, kirtimo atliekų rišimo į ryšulius našumas yra apie 24 proc. mažesnis negu plynuose kirtimuose (atitinkamai 9,8 ir 12,1 m³/ha). Kai dirba patyrę operatoriai, liekančių augti medynų pažeidimų užfiksuota nedaug – pažeista tik apie 0,1 proc.

Taip pat vykdomi tyrimai, kaip sumažinti išlaidas medienos pervežimui. Transportavimo kaštai sudaro apie 25 proc. visų medienos ruošos išlaidų. Sparčiai didėjant kuro kainoms, kurios sudaro apie 30–35 proc. transportavimo kaštų, būtina ieškoti būdų, kaip juos sumažinti. Kartu su miško technikos gamintojais vykdomi įdomūs medienvežių automobilių tobulinimo darbai. Suomijoje, Švedijoje maksimali leistina transporto priemonės masė yra 60 t (Lietuvoje – 40 t), nepaisant šio apribojimo, sukurtas medienvežis, galintis sverti apie 90 t su krovinium ir jis bandomas gamyboje jau apie pusę metų. Šis „milžinas“ yra 30 m ilgio, turi 11 ašių, tačiau neturi pakrovimo įrenginio. Kitas bandomas medienvežis automobilis yra 25 m ilgio, turi 9 ašis, paaugštintus runkus, maksimali masė apie 74 t. Vežant medieną šiais medienvežiais automobiliais sutaupoma apie 25 proc. kuro, dėl to apie 10

proc. sumažėja medienos transportavimo savikaina.

Dėmesys skiriamas ir miško kelių apsaugai. Vertinant kelių tinkamumą važiuoti sunkiasvorių technikai, svarbus rodiklis yra leistinoji apkrova. Konferencijoje pristatyti kelių nešiojamų prietaisų, skirtų leistinosios apkrovos matavimams, tyrimų rezultatai. Teigiama, kad sprendimai objektyvesni, kai priimami, remiantis matavimų rezultatais, o ne vizualiu kelių būklės įvertinimu.

Švedijoje pradėti medvežių našumo priklausomybės nuo skirtingų sortimentų skaičiaus biržėje tyrimai. Idėja – paruošti ir integruoti į medvežių kompiuterius programą, kuri, pagal įvestus faktinius biržėje esančių sortimentų duomenis (skaičius, tūris), padėtų operatoriui nuspręsti, kiek ir kokių sortimentų krauti per vieną reisą. Tai labai aktualu mūsų šaliai, nes sortimentų Lietuvoje gaminama žymiai daugiau nei Švedijoje. Atliekami tyrimai, kaip medvežių sunaudojamas kuro kiekis priklauso nuo operatoriaus. Siekiama išsiaiškinti, kokios daromos pagrindinės klaidos, ir paruošti mokymo priemonės, kaip pagerinti darbo rodiklius. Panašūs tyrimai atliekami ir su medkirtėmis. Medkirtės darbo imitatoriuje integruota programa, kuri nustato, kurias operacijas mokinyš atlieka ilgiau, negu yra nustatyta norma, ir pasiūlo mokymo programą tai operacijai tobulinti.

Dar viena tyrimų kryptis – miško sodinimo mašinų tobulinimas ir jų rodiklių tyrimas. Nors sodinimo mašinų darbo našumas gerokai didesnis, negu rankų darbas, tačiau jis vis dar brangesnis. Nurodoma, kad daug laiko sugaištama keičiant sodinukų konteinerius (dėžes), kuriuose būna apie 200 sodinukų. Viena iš šių mašinų tobulinimo krypčių – sodmenų konteinerių pakeitimo automatizavimas.

Daug dėmesio konferencijoje buvo skirta ergonominių rodiklių tyrimams: medkirtės kėdės pritaikymui pagal individualaus žmogaus kūno matmenis, skirtingų medkirčių sukeltų ligų (pvz., sąnarių skausmai) skirtumams ir priežastims bei kitiems klausimams.

Dr. LIANA SADAUSKIENĖ
Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro
Miškų institutas

Kupiškėno kelias: nuo girininko iki akademiko

Į „Mūsų girių“ klausimus atsako Lietuvos Mokslų Akademijos narys – korespondentas, profesorius STASYS KARAZIJA

Daugelis jaunesnės kartos miškininkų Jus pažįsta kaip žinomą šalyje ekologinės miškininkystės mokslininką, ekspertą, dėstytoją. Bet kažin ar žino, kad 1954 m. su pagyrimu baigęs LŽUA Miškų ūkio fakultetą, miškininko karjerą pradėjote gimtinėje Šimonių girininkijos girininku, vėliau 3-ėjus metus kūrėte 1957 m. įsteigtą Šakių miškų ūkį, dirbdamas vyriausiuoju miškininku. Kas pastūmėjo rinktis mokslininko kelią, kokia buvo jo pradžia Miškų institute?

Gamyboje įgyta miškininkavimo patirtis vėliau labai pravertė: padėjo stiprinti mokslo ir gamybos ryšį, vieniems kitus geriau suprasti. Posūkį į mokslininko kelią 1960 m. lėmė kelios aplinkybės. Dar studijų laikais tyriau paprastojo skroblo paplitimo raidą Lietuvoje. Šių paleobotaninių tyrimų vadovas doc. E. Purvinas pakvietė grįžti prie mokslinio darbo. Tuo pat metu Miškų institutas plėtėsi, reikėjo darbuotojų. Gerokai prie to prisidėjo ir šeimininės aplinkybės – vedžiau, o žmona medikė gavo darbą Kauno klinikose.

Mokslinio darbo pradžia nebuvo lengva. Tuo metu Miškų institutas buvo Kaune, o butą gavome besikuriančioje Girionių gyvenvietėje. Yra tekę į darbą Kaune ir pėstiems eiti. Tyrimų medžiagą miškuose rinkdavome ekspedicijų metu. Dirbome su dideliu entuziazmu. Krovininiu sunkvežimiu tyrėjų grupės su manta būdavo nuvežamos į objektus ir paliekamos savaitei, dviem ar dar ilgesniam laikui. Vėliau, institutui įsigijus daugiau automobilių, kiekviena tyrėjų grupė jau turėdavo transporto priemonę savo žinioje. Bet išvykos vis tiek būdavo ilgos – nesinorėjo gaišti laiko važinėjimui. Dabar gi įstatymais draudžiama išvykti ilgiau negu savaitei.

Tarybinėje miškininkystėje lietuviškas karpotasis beržas laikytas netiksline miško medžių rūšimi, tačiau 1965 m. Jūs apgynėte daktarinę disertaciją apie Lietuvos beržynų tipus, jų produktyvumą; tai buvo savotiška beržynų rehabilitacija. Nuo to laiko miško genetikai ir gamybininkai įdėjo daug pastangų, gerindami mūsų šalies beržynų populiacijas. Kaip vertintumėte Lietuvos beržynus, svarbą medienos rinkoje, pastangas išauginti kokybiškesnius beržynus?

Įvairių rūšių miško medžių vertė istorijos bėgsme kito. Ne taip seniai ir eglė nebuvo laikoma vertinga rūšimi. Beržo vertės kilimas prasidėjo su jo medienos panaudojimu faneros gamybai, bet miškuose fanerinių beržų nebuvo daug. Beržynų produktyvumas (medienos tūriai ir prieaugiai) yra mažesnis negu daugelio kitų medžių rūšių, todėl pastangos atrinkti geriausius beržus, vykdyti jų selekciją ir auginti selekcinis beržų sodmenis bei juos sodinti miškuose tikrai sveikintinos. Neselekcionių beržų sodmenų auginimas medelynuose, mano nuomone, – netikslingas užsiėmimas. Karpotasis beržas yra plačiausia ekologinę nišą turinti medžių rūšis Lietuvoje, gana lengvai atsikurianti ir plintanti savaime. Taigi suformuoti neselekcionių beržyną ar mišrų jų medyną galima ir be želdymo.

Tęsdamas prof. P. Matulionio pradėtus darbus, kelis dešimtmečius skyrėte miškų tipologijai, medynų augavietėms ir 1980 m. apgynėte habilitacinę disertaciją apie pietų Pabaltijo regiono miškų tipologiją. Kaip šie tyrimai buvo susieti su praktine miškininkyste Lietuvoje?

Prof. Povilas Matulionis, būdamas plačios erudicijos miškininkas ir didelis Lietuvos patriotas, kūrė viską, kiek leido jo jėgos ir laikas, ko tuo metu Lietuvos miškų tvarkymui reikėjo. Panaudodamas liaudišką patirtį ir liaudiškus pavadinimus, jis pirmąkart pabandė suklasifikuoti Lietuvos miškus. Bet P. Matulionis nebuvo tipologas, jo klasifikacija nebuvo išbaigta. Laimingesni šiuo pažiūriu yra latvių miškininkai, kuriems iki šiol naudojamos suomių miškininko A.K. Kajanderio „biologiškai lygiaverčių augaviečių“ principu besiremiančios miško tipologijos pagrindus ir pačią klasifikacijos schemą dar 1913 m. sukūrė H. Melderis.

Mūsų miškininkai ilgai klaidžiojo miško tipologijos „džiunglėse“. Remiantis M. Jankausko, J. Vilčinsko atliktais kai kurių miško tipų aprašymais, nuo 1934

Stasys Karazija gimė 1930 m. gruodžio 14 d. Terpeikių k., Kupiškio r. 1949 m. baigė Kupiškio gimnaziją, 1954 m. – LŽŪA Miškų ūkio fakultetą.

1954–1957 m. dirbo Rokiškio miškų ūkio Šimonių girininkijos girininku, 1957–1960 m. – Šakių miškų ūkio. vyr. miškininku.

Nuo 1960 m. dirbo Miškų institute; 1969–1970 m. – Botanikos instituto Kauno botanikos sode. Miškų institute ėjo jaunesniojo mokslo darbuotojo, vyresniojo mokslo darbuotojo, laboratorijos ir skyriaus vedėjo pareigas; 1989–1992 m. – instituto direktoriaus pavaduotojas, 1994–1997 m. instituto direktorius, 1997–2008 m. instituto Senato (Tarybos) pirmininkas, nuo 2008 m. – instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas – konsultantas.

1965 m. apgynė biologijos mokslų kandidato (daktaro) disertaciją (1965), 1980 m. – biologijos mokslų daktaro (habilituoto daktaro) disertaciją. 1993 m. suteiktas profesorius vardas, 1996 m. išrinktas Lietuvos Mokslų Akademijos nariu – korespondentu.

Svarbiausios mokslinių tyrimų kryptys – miško tipologija, miško ekologija, saugomų teritorijų išskyrimo ir apsaugos problemos, miškų savaiminio vystymosi. Vadovėlio „Miškininkystė“ (1979) bendraautoris, knygų: „Pietų Pabaltijo miško tipologijos ir biogeocenologijos klausimai“ (1977), „Lietuvos miškų augalai“ (1979), „Lietuvos ažuolynai“ (1997), „Lietuvos miškų institutas“ (2000), „Ekologinis miškų vaidmuo Lietuvoje“ (2000), „Kupiškio gimnazijos X laida“ (2000), vadovėlio „Miško ekologija“ (2008) sudarytojas ir bendraautoris; knygų „Lietuvos miškų tipai“ (1988), „Miškai ir saugomos teritorijos“ (1994) autorius.

Žurnalo „Miškininkystė“ vyriausiasis redaktorius, žurnalo „Baltic Forestry“ redakcinės kolegijos narys, Lietuvos miškininkų sąjungos, Lietuvai pagražinti draugijos, Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos, Lietuvos botanikų ir dendrologų draugijų, organizacijų „Consilia academica“ ir „Kad Lietuva neišsivaikščiėtų“ narys.

m. įvestas reikalavimas, vykdant miško-tvarkos darbus, nustatyti ir miško tipą, bet visų miškų klasifikacijos nebuvo. Racionaliam miškų tvarkymui jos reikėjo kaip duonos. Todėl pokaryje įkūrus Miškų ūkio institutą ir pradėjus miškų tyrimus, daug dėmesio skirta tipologiniam miškų skirstymui. Bet konkretūs autoriai kartais skirtingais metodais tyrinėjo paskiras miško medžių formacijas (ažuolynų, juodalksnyų, eglynų, uosynų bendrijas), o vieningos miškų klasifikacijos vis nebuvo. Todėl ji importuota iš Ukrainos ir palyginus sėkmingai B. Labanausko adaptuota Lietuvos sąlygomis, neatlikus jokių specialių tyrimų. Vėliau šią klasifikaciją M. Vaičys „sudirvožemino“ ir „sulietuvino“, papildęs konkrečių tipologinių vienetų charakteristiką savais, bet iš esmės tik dirvožeminiiais tyrimais. O juk miškas – ekosisteminis vienetas!

Taigi mano tipologiniai tyrimai, nors atlikti visuose miškuose pagal vieningą tarptautiniu mastu pripažintą metodiką, atrodo lyg ir pavėluoti. Mūsų sudarytoji klasifikacinė sistema miškotvarkoje ir miškų ūkio praktikoje traktuojama kaip antraeilė, pagalbinė, nors ji vienintelė pagrįsta kompleksiniais tyrimais. Joje naudojami lietuviški, dar P. Matulionio naudoti tipologinių vienetų pavadinimai. Vienintelis geras dalykas, ką pavyko pasiekti, tai vadinamosios dirvožeminės miško tipologinės klasifikacijos praturtinimas mūsų sukaupia

atskirų tipologinių vienetų biogeocenotinė charakteristika.

Nemažai dėmesio skyrėte ekologiinei miškininkystei, biologinei įvairovei, gamtosaugos politikos formavimui. Bet praktiniame miškininkų darbe iki šiol dar keblu subalansuoti pusiausvyrą tarp gamtinių vertybių apsaugos (ypač saugomose teritorijose) ir miškų naudojimo bei toje aplinkoje gyvenančių žmonių poreikių. Ką patartumėte iš ilgametės mokslininko praktikos?

Ekologinio miško vaidmens tyrimus pradėjau dar prieš šalies Nepriklausomybės atkūrimą. Miškas yra labai stiprus ekologinis veiksnys ir tai reikia išnaudoti. Bet visada pravartu atsiminti, kad būtina derinti ekonomines, ekologines ir socialines miško funkcijas. Dažnai kalbant apie ekologinį miško vaidmenį, vadovaujamasi emocijomis, pradedama vardinti, kiek funkcijų miškas atlieka. Ir skaičiuotojas susipainioja.

Miško ekologinių funkcijų reikšmė priklauso nuo geografinės vietovės padėties, klimato sąlygų, miškų rūšinės sudėties bei struktūros ir pan. Jeigu, pavyzdžiui, drėgno klimato sąlygomis drėgnose augavietėse yra teigiama miško, kaip drėgmės eikvotojo funkcija, tai aridinėmis sąlygomis šis miško poveikis aplinkai yra neigiamas. Panašių skirtingos reikšmės miško poveikių yra gana daug. Mūsų tyrimų tikslas buvo išaiškinti tas ekologines miško funkcijas, ku-

rios tikrai aktualios Lietuvoje. Tik iš to galima spręsti ir apie optimalų ekologinį miškingumą bei baigti paistalus, kurie nuolat skleidžiami mokslininkų vardu.

Nepriklausomybės metais daugiau teko susidurti su saugomų teritorijų klausimais, dalyvaujant tarptautinėse programose, su biologinės įvairovės išsaugojimo klausimais, ekologinės miškininkystės, besiremiančios natūralaus miško vystymosi procesais, tyrimais. Žinau, kad ir čia yra daug emocijų, dažnai nepagrįstų, perdėtų miško ūkinės veiklos suvaržymų.

Pavyzdžiui, man niekas neįrodė ir nežinau, kaip galėtų įrodyti, kad Lietuvos miškuose nuolat reikia laikyti per 20 mln. m³ negyvos medienos. Kita vertus, biologinės įvairovės išsaugojimui reikia sparčiau diegti ekologinės miškininkystės priemones, iš kurių viena – neplyni kirtimai, o jie sunkiai skinasi kelią į Lietuvos miškus.

Nuo 1974 m. Jums teko dirbti Miškų institute mokslo organizacinį – administracinį darbą, būnant skyriaus (laboratorijos) vedėju, instituto direktoriaus pavaduotoju moksliniam darbui, direktoriumi, Senato pirmininku, 1998 m. tapote LMA nariu korespondentu. Kas labiausiai įsiminė iš šio veiklos tarpsnio?

Galiu pasakyti, kad administracinis organizacinis darbas atima daug laiko, bet kartais duoda ir kai kurios papildomo

mos informacijos, kuri reikalinga moksliniame darbe. Iš visų klausime paminėtų pareigų daugiausia įsiminė instituto direktoriaus, kada susidūriau su visa atsakomybe. Mano direktoriavimo metai buvo intensyvių mokslo valdymo pertvarkos paieškų metai. Neseniai norvegų ekspertai buvo atlikę Lietuvos mokslo institucijų vertinimus ir pateikę pasiūlymų jų pertvarkai. Nuolat vyko pasitarimai, buvo sudarinėjamos įvairios komisijos, teikiama įvairiausių siūlymų, o pertvarka vyko lėtai ir sunkiai, nedaug tebuvo atsižvelgta į norvegų siūlymus. Į šį pertvarkos procesą buvau traukiamas ir būdamas Senato pirmininku, bent jau pirmaisiais metais.

Kitas atmintų ryškiai likęs to meto direktoriaus veiklos aspektas – taupymas. Reikėjo įgyvendinti perėjimą iš tarybinio laikotarpio laisvo disponavimo lėšomis į taupymo režimą. Tačiau tada buvo kiek glaudesni ryšiai su Miškų, paskui Žemės ir miškų ūkio ministerija, gaudavome daugiau užsakomųjų darbų, todėl darbuotojams neteko dirbti nepilnu etatu.

Kokias disciplinas dėstėte, ėmėsis ir pedagoginės veiklos?

Buvusioje Kauno aukštesniojoje miškų mokykloje (dabartinėje kolegijoje) dėsciau dirvotyrą, vėliau LŽŪU Miškų fakultete skaičiau miškotyros, miško tipologijos, augalijos klasifikacijos, miško ekologijos disciplinas, vedžiau mokomąsias praktikas studentams bakalaurems, magistrantams bei doktorantams. Iš turėtų 5 doktorantų, deja, ne visi sėkmingai baigė studijas. Žymiausias mano buvęs mokinys – dabartinis Miškų departamento direktorius dr. Valdas Vaičiūnas.

Dabar ruošiama Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros iki 2020 m. programa, kurios vienu iš rengėjų esate Jūs. Prašytume pakomentuoti šios programos ruošimo eigą bei numatomas plėtros pagrindinius siekius?

Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros iki 2020 m. programa rengiama Aplinkos ministerijos iniciatyva. Konkursą ją ruošti laimėjo Darnaus vystymosi institutas prie Šiaulių

universiteto. Kadangi darbo pradžioje sukurtam kolektyvui sunkiai sekėsi susidoroti su užduotimi, buvau pakviestas įsitraukti. Ši programa integruoja visas iki šiol sudarytas bei tebeveikiančias įvairių miškų ūkio veiklos sričių plėtros programas: Miškų priešgaisrinės apsaugos, Miškų sanitarinės apsaugos, Miško genetinių išteklių išsaugojimo ir selekcijos plėtros, Ažuolynų atkūrimo, Miško medelynų modernizavimo, Miškingumo didinimo, Privačių miškų savininkų švietimo, mokymo ir konsultavimo perspektyvinę programą. Šioje nacionalinėje programoje taip pat aptariami ir kiti klausimai: valdymo tobulinimo, medynų rūšinės sudėties gerinimo, medienos resursų racialesnio panaudojimo, ekonominių, ekologinių ir socialinių miško funkcijų geresnio derinimo ir pan.

Jūs pažįstame ir kaip buvusį Miškininkų persitvarkymo sąjūdžio tarybos pirmininką. Praėjus 20-čiai nepriklausomybės metų, kaip vertintumėte Atgimimo siekius ir vykusius pokyčius?

Sąjūdžio laikai buvo toks atgimimo periodas, kai viskam turėjo užtekti laiko, entuziazmo ir jėgų, kurių, žinoma, buvo ne tiek, kiek dabar. Gaila, kad tas entuziazmas išblėso ir tarp miškininkų. Visi rūpinasi tik asmeniniais arba siaurais grupiniais interesais. O tuomet visiems buvo aišku, kad pertvarka nėra savaiminis procesas, kad jis visada turės būti palaikomas iš apačios, kad problemų buvo, yra ir bus, kad joms spręsti reikalingas viešumas, diskusija ir nuomonių įvairovė. Siekis buvo nepriklausomybė ir demokratija. Paskui kažkas prašneko, kad demokratijos gal ir nereikia. Miškų ūkyje nusistovėjo stagnacinė padėtis. Niekas nesako (gal kas ir sako?), kad miškų ūkis tvarkomas blogai. Bet ir gerai tvarkantis, visada galima ir reikia ieškoti, kad būtų dar geriau. O kai šitoms paieškoms, bet kokiems siūlymams uždedamas kategoriškas „veto“, tai demokratija nėra nebekvepia. Taigi, atgaivinkim diskusijas. Kai kalbame apie miškininkų vienybę, man prisimena posakis, kad geriausia vienybė yra laisvai išsakomoje nuomonių įvairovėje.

Jeigu būtų įmanoma atsukti laiką atgal į 1949 metus, kai baigdamas Kupiškio gimnaziją rinkotės miškininko profesiją, ar antrą kartą eitumėte šiuo keliu?

Baigęs gimnaziją gerokai abejočiau pasirinkdamas specialybę. Dabar irgi gerokai pagalvočiau, bet vis tik turbūt pasirinkčiau tą pačią.

Atsidavus mokslui, visuomeninei veiklai, ar liko laisvo laiko pomėgiams?

Laisvalaikio anksčiau daug nebūdavo. Mėgstu keliones, literatūrą, mielai skaitau istorines knygas – romanus ir memuarus. Pasidaruojau sode, medžioju, nors aistringas medžiotojas niekada nebuvau. Nesu vienišius, mėgstu bendrauti su kolegomis ir vertinu nepiktą diskusiją. Turiu dvi dukteris, vieną anūką. Į jį dedu visas viltis.

Ko palinkėtumėte jaunajai miškininkų kartai?

Daugiau optimizmo, nenuklysti į laukinio kapitalizmo klystelius, žiūrėti į mišką kaip į Lietuvos gamtos dalį, kurią reikia puoselėti ir protingai naudoti.

Airijos miškuose

Apie Airijos miškus lietuviškoje žiniasklaidoje galima rasti labai prieštaringų duomenų, todėl norėčiau miškininkų spaudoje pateikti išsamesnių duomenų apie šios didelės salos miškus, kuriuose buvau 2008 m.

Airijoje apie 10 proc. (702,8 tūkst. ha) šalies teritorijos priskirta miško žemėms, kuriose 57 proc. miškų yra valstybiniai, kiti – privatūs. Apie 43 proc. miškų auga durpžemiuose (daugiausia nusausintose kimininėse aukštapelkėse). Įdomu tai, kad prieš 4000 metų beveik visa sala buvo apaugusi miškais. Iš Škotijos atsikraučius į Airiją naujakuriams, miškai imti intensyviai kirsti, jų vietoje sėti javai, tverti aptvarai galvijams, o mediena naudota kurui ir statyboms. Didelė grėsmė salos miškams iškilo XX a. pr., kai didelės žemės ir miškų valdos buvo susmulkintos ir perduotos smulkiesiems ūkininkams, nuomininkams. Jie ėmė masiškai kirsti miškus ir pardavinėti medieną. 1915 m. šalies miškingumas tesiekė 1 proc.

Airijos vyriausybė 1948 m. priėmė ilgalaikį miškų atkūrimo planą, kuriame buvo numatyta kasmet įveisti po 10 tūkst. ha ir daugiau naujų miškų. Per 60 metų šalies miškingumas padidėjo nuo 2 proc. (1948 m.) iki 10,1 proc. (2009 m.). Tikimasi, kad toliau vyk-

dant šį planą, 2030 m. šalies miškingumas sudarys 17 proc., o miškai augs 1,2 mln. ha plote. Airijoje, be vietinių medžių rūšių (pušies, ąžuolo, beržo, guobos), plačiai auginamos ir introdukuotos medžių rūšys – bukas, sitkinė eglė, platanalapis klevas, uosis. Airijos miškininkai teigia, kad šioms rūšims savaime išplisti šalyje sutrukdė salos izoliacija nuo žemyno.

Šios priežastys sutrukdė išplisti Airijos miškuose ir įvairiems kenkėjams, ligoms, todėl salos miškai sveikiausi Europoje. Miškų tarnybos duomenimis, Airijos miškuose niekada nebuvo naudojami fungicidai. Airijos miškai labiau pažeidžiami vėjavartų, gaisrų bei kenkėjų, įvežtų su medienos padėklais, kitais medienos gaminiiais. Prevencijai Airijos miškų tarnyba suplanavo ilgalaikę miškų apsaugą.

Viena pavojingiausių Airijos spygliuočių grybinių ligų – šakninė pintis (*Heterobasidion annosum*). Su ja kovojama apdorojant šviežiai nupjautus kelmus, kaip teigia airiai, aplinkai nekenksmingomis azoto trąšomis. Insekticidai naudojami naikinti miškų kenkėjų – didįjį pušinį straubliuką (*Hyllobius abietis* L.), kurio žala pasireiškia apie 1 proc. miškų. Airijoje nustatyta, kad herbicidus be didesnės žalos bio-

loginei įvairovei galima naudoti santykinai nedideliuose žemės plotuose, apimančiuose ne daugiau kaip 4 proc. visų miškų.

Kai kuriuose miškuose, pasodintuose nederlinguose dirvožemiuose, medynų augimui skatinti buvo 1–2 kartus naudojamos trąšos. Greitai augantys plantaciniai spygliuočių miškai vidutiniškai tręšiami vieną kartą, hektare išbarstant apie 35 kg fosforo trąšų. Tręšiant miškus ir naudojant herbicidus privaloma griežtai laikytis Miškų tarnybos nurodymų, ypač dėl vandens telkinių apsaugos.

Airijos miškuose kasmet iškertama apie 3,5 mln. m³ medienos, kuri beveik visa naudojama vidaus rinkoje. Tai sukuria apie 16 000 darbo vietų. Vien sitkinės eglės medienos perdirbimas sudaro 650 mln. eurų metinę apyvartą. Nuo 2015 m. airiai tikisi medienos ruošos apimtis padidinti iki 4,9 mln. m³.

Kaip ir kitose ES šalyse, miško vertė Airijoje nematuojama vien ekonominiu aspektu. Airiai siekia, kad miškininkavimas būtų daugiataktis, sietųsi su žemės naudojimu, aplinkosauga, energetika, šalutiniu naudojimu (rekreacija, turizmu, miško gėrybių, vaistinių augalų rinkimu).

Prof. JUOZAS RUSECKAS

Paprastosios eglės želdiniai

Autorius sitkinės eglės medyje

Beržo sėjinukų auginimas atvirame grunte

Vykdam biologinės įvairovės išsaugojimo bei padidėjimo tarptautinius susitarimus bei plečiantis žemės ūkio žemių apželdinimo apimtims, padidėjo beržo sodmenų poreikis. Tačiau stinga patirties ir patikimų rekomendacijų jiems išauginti atviro grunto medelynuose. Dažnai auginimo rezultatai neatitinka lūkesčių, nes žinios apie sėklų paruošimą sėjai bei aplinkos sąlygas sėklų dygimui ir daigų augimui yra nepakankamos. Daugelis tyrėjų, susidūrusių su beržo sodmenų auginimu, pažymi, kad ši medžių rūšis gana įnoringa. Pradedant sėklų rinkimu ir vėlesniais sodmenų auginimo etapais yra nemažai niuansų, kuriuos konkrečius tyrėjai interpretuoja savaip. Mes iš literatūros šaltinių bei vykdydami 3-ųjų metų bandymus išaiškinome kai kuriuos svarbius beržo sėjinukų išauginimo niuansus. Bandymai vykdyti Trakų ir Dubravos urėdijų medelynuose.

Apibendrinus literatūros šaltinių informaciją galima teigti, kad beržo sėklas reikia pradėti rinkti tada, kai žirginėliai paruduoja ir lenkiami tarp pirštų lūžta. Fiziologiškai subrendusias sėklas reikia spėti surinkti per gana trumpą laiką – 5-7 dienas, todėl šį darbą reikia gerai organizuoti. Nuo plusinių medžių surinktos sėklos yra sunkesnės, didesnė jų dygimo energija, sėjinukai, išaugę iš tokių sėklų, atsparesni įvairiems aplinkos veiksniams, o tokiais sodmenimis įveisti želdiniai ilgaamžiškesni. Sėkliniais metais rinktų sėklų gruntinis daigumas 5-11 proc. didesnis.

Surinktos atvirai laikomos beržo sėklos gana greit praranda daigumą, todėl priklausomai nuo sėjos laiko taikomi įvairūs jų laikymo būdai. Ką tik surinktos sėklos yra sąlyginai negilioje ramybės būsenoje, todėl, jei sėjama iš rudens, surinktas sėklas būtina pasėti per 2-3 savaites. Norint beržo sėklas laikyti ilgiau, jas reikia gerai išdžiovinti. Gana gausūs įvairių autorių bandymai parodė, kad kuo ilgiau norima jas išdžiovinti ir laikyti žemoje, bet ne žemesnėje kaip -10°C temperatūroje. Tada sėklos

išlieka daigios 5 ir daugiau metų. Laboratorinis sėklų daigumas, įvairių tyrėjų duomenimis, svyruoja (priklausomai nuo laikymo sąlygų) 50-70 proc., gruntinis – 20-40 proc.

Nuo sėklų paruošimo sėjai priklauso jų daigumas, dygimo energija bei daigų augimas. Be to, beržo sėklų gana išreikšta reakcija į šviesą. Esant +25°C temperatūrai, sėklos sudygsta ir šviesoje, ir tamsoje, tačiau kuo daiginimo temperatūra žemesnė – tuo didesnis sėklų jautrumas šviesai. Aplinkos temperatūrai esant 15°C ir žemesnei, sėklos sudygsta tik po apšvietimo. Sėklų ramybės būseną sutrikdo stratifikavimas. Sužadintos sėklos praranda jautrumą šviesai ir gali sudygti prie 12-25° temperatūros. Beržo sėklas galima sėti pavasarį, vasarą, rudenį ir net žiemą ant sniego, tačiau pasirenkamas toks laikas, kuris sėklų dygimo ir daigų augimo metu garantuoja pakankamą dirvožemio drėgmę, nes beržas sėklų dygimo ir daigų augimo periode priskiriamas reikliausių drėgmei augalų grupei. Jei dirva išdžiūsta arba jos paviršiuje susidaro plutelė – beržo daigai žūsta. Be to, yra duomenų, kad kuo toliau į vasarą nukeliamas sėjimas, tuo mažesnis sėklų

gruntinis daigumas, nepriklausomai nuo jų priešsėjimo paruošimo būdo. Lietuvos sąlygomis rekomenduotina beržą sėti pavasarį, nes tuo metu dirvožemyje gausiausia drėgmės. Sėklų dygimo trukmė priklauso nuo daugelio veiksnių, bet pagrindiniai – dirvos drėgmė ir temperatūra. Palankiausia dirvos temperatūra beržo sėkloms dygti – +18-20°C, o drėgmė – artima pilnam lauko dirvožemio drėgmės imlui. Kadangi įvairių tyrėjų yra siūlomi skirtingi sėklų stratifikavimo būdai, sėjimo laikas, substratai, į kuriuos sėjamos sėklos, mulčiavimo substratai, mikroklimato reguliavimo būdai, sėjimo laikas bei sėjimo norma, mūsų minėtų bandymų tikslas buvo nustatyti geriausiai tinkančius Lietuvos sąlygomis.

Tinkamiausias būdas paruošti sėklas sėjai – apie mėnesį palaikyti žemoje plusinėje (+5°C) temperatūroje (buitiniame šaldytuve) ir parą prieš sėjimą pamirkyti šaltame tekančiame vandenyje. Sėjant taip paruoštomis sėklomis, gaunamas apie 13 proc. gruntinis pasėlių daigumas.

Šiuo būdu paruoštas sėklas sudainginus (dar parą palaikius apie +20°C vandenyje) gaunamas apie 15 proc.

Eilutėmis (kairėje) ir padrikai (dešinėje) sėti dvimečiai beržo pasėliai

LAMMC filialo Miškų instituto Miškininkystės skyriaus vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Gintautas Urbaitis nedažnai parašo į mūsų žurnalą, todėl skaitytojams yra mažiau žinomas. Trumpai pristatome autorių, svarbesnius jo biografijos ir mokslinės veiklos momentus.

Per 30 darbo metų Miškų institute G. Urbaičiui teko dirbti įvairiomis pareigomis: nuo laboranto iki vyresniojo mokslo darbuotojo; 1998 m. jam suteiktas biomedicinos mokslų daktaro laipsnis.

Baigęs 1979 m. Jurbarko rajono Seredžiaus vidurinę mokyklą, 1980 m. Gintautas įsidarbino instituto Miškotvarkos laboratorijoje laborantu, neakivaizdžiai studijavo LŽŪA Miškų ūkio fakultete. Dalyvavo vykdant mokslines temas ir užsakomuosius darbus, kuriuose buvo nagrinėjami su miškų rekreacija, miško sodmenų auginimu, miškų atkūrimu ir želdinių įveisimo žemės ūkiui naudotose žemėse susiję klausimai. Sukaupia šio darbo patirtis paskatino 1989 m. baigus fakultetą, 1992–1996 m. studijuoti doktorantūroje, parengti ir apginti disertacinį darbą „Ekologiniai veiksniai, sąlygojantys pušynų atkūrimą rekreacinėse zonose“. Nuo 1997 m. G. Urbaitis dirbo instituto Miško genetikos ir atkūrimo skyriuje asistentu, moksliniu bendradarbiu. 2001 m. stažavosi Lenkijos miškų institute pušynų savaiminio atsikūrimo klausimais. 2007 m. patvirtintas vyresniuoju mokslo darbuotoju. Nuo 1990 m. vienas ir su bendraautoriais yra paskelbęs per 20 mokslinių bei mokslo populiarinimo straipsnių.

Bendradarbiai apie G. Urbaitį atsiliepia kaip apie kuklų, kruopštų, pareigingą darbuotoją, laukiamą įvairių instituto renginių dalyvį. Jis – dainingas, linksmas, optimistiškas, draugiškas žmogus, visada turi gerų idėjų, pasirengęs padėti kitiems. Laisvalaikiu – aistringas, taiklus medžiotojas, šaunus žvėrienos patiekalų kulinaras, žvejys, grybautojas. Šeimos žmogus – su žmona Irena išaugino tris vaikus, jau džiugina du anūkai.

Gintautui Urbaičiui, vasario 2-ąją pažymintiam 50-metį, kolegų linki sėkmės mokslo darbuose bei šilto, kaip ir iki šiol bendravimo. O redakcija linki lengvos plunksnos, propaguojant mokslo pasiekimus, ir tikisi naujų aktualių straipsnių.

pasėlių gruntinis daigumas, pasėliai vienodžiau auga, gaunama didesnė standartinių sėjinukų išeiga. Tačiau daigintas sėklas būtina pasėti ant drėgno dirvožemio tą pačią dieną ir tuoj pat užmulčiuoti, nes joms pradžiūvus greitai mažėja daigumas, todėl sėjant daugiau sėklų, dažnai per vieną dieną nespėjama jo išsėti arba sutrukdo orai. Todėl priimtinausias yra pirmasis sėklų paruošimo būdas.

Ilgiau kaip dvi savaites laikyti drėgnas beržo sėklas žemoje pliusinėje temperatūroje nepatartina, nes sumažėja jų daigumas.

Durpiniame substrate lauko sąlygomis beržo sėklų gruntinis daigumas labai mažas, todėl **geriausia sėti mineraliniame substrate**. Vietą lysvėms reikia parinkti kuo lygesnėje medelyno vietoje, o pačias lysves gerai išlyginti ir nuvaluoti, nes sėklos kartu su mulčiu stipresnio lietaus metu suplaunamos net ir į nedidelius įdubimus ar nuolydžius, todėl pasėliai sudygsta netolygiai.

Sėjimo laikas turi didelės įtakos beržo pasėlių gruntiniam daigumui ir sudygimo tolygumui. Tinkamiausias sėjai laikas yra pavasarį, tuomet, kai dirvožemis išyla iki +15°C, o tai Lietuvos sąlygomis dažniausiai būna gegužės pradžioje ar viduryje.

Beržo sėjimas vasarą šviežiai rinktomis sėklomis, lyginant su sėjimu pavasarį, pastebimos įtakos vienmečių sėjinukų aukščiui neturi, tačiau padidina jų išsilaikymo riziką žiemos metu. Iš rudens pasėtų beržo ir liepos pasėlių tankumas per vegetacijos sezoną sumažėja per pusę, nežinomas jų daigumas, todėl geriau sėti pavasarį.

Beržo sėklas galima sėti padrikai arba eilutėmis. Sėjant padrikai taikyti didesnę kaip 6 g/m² sėjimo normą nepatartina, nes per tankūs pasėliai blogiau auga nei retesni. Sėjant eilutėmis gaunami geresni antramečių sėjinukų biometriniai parametrai ir atsiranda galimybė mechanizuotai purenti tarpueilius. Sėjimui pasirenkamas ramus oras, vėjas turi būti ne stipresnis kaip 3 m/s, nes esant stipresniam vėjui dalis sėklų sunešama į tarpplisvius.

Beržo pasėlius būtina mulčiuoti. Mulčiuojama tuoj pat pasėjus. Substratas ir storis turi didelę įtaką pasėlių gruntiniam daigumui. Geriausia mulčiuoti smulkiu gerai išplautu žvyru 3–6 mm storio. Pro užbertą, kad ir nestorai, dirvožemį ar storesnį nei nurodyta mulčio sluoksnį beržo sėklos dažniausiai nesudygsta.

Beržo pasėlius galima (tačiau nebūtina) **pridengti agroplėvele**. Tai pa-

didina jų gruntinį daigumą iki 2 kartų ir pastebimai sumažina sėjinukų diferenciaciją pagal aukštį. Laikyti pasėlius pridengtus agroplėvele ilgiau kaip 1 mėnesį netikslinga, nes sėjinukų augimo į aukštį tai beveik nestimuliuoja, bet skatina piktžolių augimą, sunkina jų ravėjimą.

Pavėsinti nebūtina (nebent esant ekstremalioms sąlygoms).

Laistyti pasėlius kol sudygsta (jei nelyja) būtina kasdien, laistymo norma – maždaug 15 l/m².

Pasėlių tankumas turi didelės įtakos standartinių beržo sėjinukų išeigai, todėl optimizuoti jį reikia atsižvelgiant į priešsėjinio sėklų paruošimo būdą, sėjimo normą, sėjimo būdą, sėjinukų auginimo būdą. Vienmečių pasėlių tankumas neturėtų būti didesnis kaip 800 vnt./m², o dvimečių – 400 vnt./m². Per tankius pasėlius reikia retinti.

Kad sėjinukai išvystytų geresnę šaknų sistemą, antraisiais auginimo metais antroje birželio pusėje reikia pakirsti jų šaknis, tuo pačiu metu per tankius pasėlius praretinti.

Dr. GINTAUTAS URBAITIS
LAMMC filialo Miškų instituto
vyresnysis mokslo darbuotojas

Mišrių želdinių įveisimo ypatumai

Miškininkams seniai žinoma, kad mišrūs medynai perspektyvesni negu gryni. Tinkamai parinkus mišrinimo komponentus, efektyviau išnaudojamos potencialinės dirvožemio galimybės, paskirų rūšių medžiai šaknų išskyromis padeda geriau įsavinti kitų rūšių medžiams maisto medžiagas, skirtingų rūšių medžių šaknų sistemos išsidėsto ne tuose pačiuose dirvožemio sluoksniuose. Galimas ir taip vadinamas alelopatinis poveikis, kai vienas šalia kito augantys skirtingų rūšių augalai lakiomis išskyromis vienas kitam padeda augti.

Kitas ne mažiau svarbus veiksnys – tai konkrečios rūšies medžių atsparumas susidarančioms gamtoje nepalankioms tai rūšiai sąlygoms. Visi prisimename, kaip po sausringų metų drėgnesnėse augavietėse išdžiūvo eglės pomiškis, kaip dėl nežinomų priežasčių praktiškai baigia išgriūti nupuvusiomis šaknimis uosiai, kaip vis dar džiūsta įvairaus amžiaus ąžuolai. Mišriuose medynuose toks vienos ar kitos medžių rūšies iškritimas yra mažiau pastebimas, o ir miškas be didesnių nuostolių užgydo žaizdas. Ne mažiau svarbu formuoti tokius medynus, kurie leistų vykdyti ilgą laikotarpį neplynus kirtimus, iškertant subrendusius ar ekonomiškai pagrįstus skersmenis pasiekusius medžius.

Pasidalinsiu pastebėjimais apie mišriuose želdiniuose labai sparčiai augančios medžių rūšies – europinio maumedžio – augimo ypatumus Lietuvos Vidurio lygumos derlinguose dirvožemiuose. Tyrimai atlikti Kėdainių miškų urėdijos Josvainių girininkijoje (21 kv. 5 skl.), kur žemės ūkiui naudotame 0,8 ha plote 1954 m. buvo įveisti mišrūs paprastosios eglės želdiniai su paprastuoju ąžuolu, europiniu maumedžiu ir paprastuoju klevu. Šis medynas buvo tyrinėtas 1982 m. rudenį. Tuo metu medyno amžius buvo 31-eri metai (A. Čeida, diplominis darbas 1984, LŽŪA). Pakartotinai jis tirtas 2010 m. rudenį, kai medynas pasiekė 59-erius metus. Kad tokį medyną šiandien galime tyrinėti, reikšti vienokią ar kitokią nuomonę, turime būti dėkingi miškininkui Juliiu Babiliui, kuriam vadovaujant Josvainių

Medžių rūšys	Vidutinis skersmuo, cm	Vidutinis aukštis, cm	Skerspjūčių suma, m ² /ha	Tūris, m ³ /ha	Vidutinis metinis prieaugis m ³ /ha
1	2	3	4	5	6
E	12,63	16,77	4,02	34,8	0,59
A	16,83	19,84	6,75	63,96	1,08
K	19,47	23,38	1,33	12,08	0,2
B	25,1	25	0,15	1,64	0,03
M	33,12	28,35	40,84	512,58	8,69
Viso medyno			160,85	625,07	10,59

girininkijai 1952–1969 m. pasodinta daug įdomių želdinių. Deja, šio garbaus miškininko tarp mūsų jau nebėra...

Pagrindiniai šio medyno taksaciniai rodikliai pateikti lentelėje.

Kaip matome iš lentelės duomenų, šiandien turime mišrų su ąžuolu, egle, klevu ir labai nedidele savaiminio beržo priemaiša maumedyną, kurio tūris lenkia aplinkinių tokio amžiaus medynų tūrį daugiau kaip du kartus.

Panagrinėkime detaliau šio medyno formavimosi eigą. Eglės želdiniai su ąžuolu, maumedžiu ir klevu buvo pasodinti atstumais 1,5(1,4–1,6) x 1(0,9–1,1) m, mišrinant eilėmis:

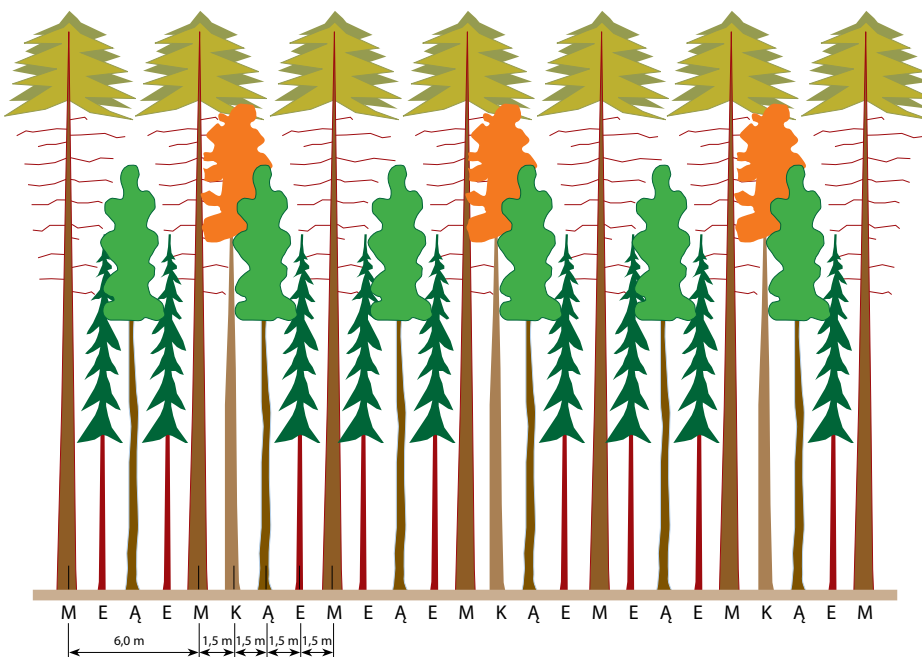
M – K ar E – A – E – M ir t.t.

M – K ar E – A – E – M ir t.t.

Į 0,33 ha tyrimo barelį pateko 26 eilės E, 18 eilių A ir po 14 eilių M ir K. Pradinė želdinių rūšinė sudėtis (proc.): 40E30A15M15K. D.t.g. – Lds. Sodinio eilių kryptis – ŠV:30°(optimali kryptis būtų šiaurė – pietūs, nes tada nevienodu spartumu į aukštį augantys

mišrinimo komponentai gautų keletą valandų tiesioginės saulės šviesos). 1 ha buvo pasodinta 6123 dvejų metų sėjinukų. Sunku pasakyti, kokio ateities medyno tikėjosi sodintojai, bet manyčiau, kad maumedyno su eglės, ąžuolo ir kleva priemaiša.

Per pirmuosius 31-erius metus pradėjo ryškėti vienos medžių rūšies įtaka kitai rūšiai bei neigiamos aplinkos sąlygos, kurios pilnai nežinomos. Galima tik spėti, kad tam tikrą žalą padarė žvėrys. Per minėtą laikotarpį labiausiai sumažėjo klevų skaičius: jų liko tik 4 proc. pirminio skaičiaus. Antroje vietoje pagal išnykimą buvo maumedis – liko 45 proc., ąžuolo liko 55 proc., eglės – 60 proc. sodintų medelių skaičiaus. Tokį drastišką klevų sumažėjimą lėmė nežinomos priežastys. Dalį maumedukų greičiausiai bus nutrynę stirninai. Per pastaruosius 28-erius metus konkrečios medžių rūšies medžių skaičiaus mažėjimas nulemtas maumedžio įsigalėjimu: II arde atsidūrusios eglės

Medyną sudarančių komponentų eilėse vidutinių aukščių ir lajų pločių schematinis vaizdas

nudžiūvo net 81 proc. likusio po pirmojo 31-erių metų laikotarpio skaičiaus, ąžuolo išnyko 71 proc., maumedžio – 27 proc., klevo – 21 proc. Mažiausiai iškrito maumedžio ir klevo.

Medžiams pasiekus 59-erių metų amžių, maumedžio liko 33, ąžuolo – 16, eglės – 12, klevo – 3 proc. sodintų medelių skaičiaus.

Maumedžio įsigalėjimą medyne dar aiškiau parodo esamų medžių tūrio procentas bendrame medyno tūryje. Po 31-erių metų maumedžio tūris medyne sudarė 70 proc., o jau po 59-erių – 82 proc. Kitų medžių rūšių tūrio procentas mažėja, išskyrus klevą. Taip eglės tūris 31-erių metų amžiuje sudarė 13 proc., o po 59-erių metų – tik 5,6 proc. ąžuolo atitinkamai: 17 proc. ir 10,2 proc. Klevo tūrio proc. nors padidėjo – 31-erių metų sudarė 0,3 proc., o po 59-erių – 1,9 proc., tačiau jo dalis medyne nedidelė, nes tyrimo barėlyje yra likę tik 12 klevų. Maumedžio dominavimas eglės, ąžuolo ir klevo atžvilgiu matomas ir aukščių skirtumuose. Eglės vidutinis aukštis atsilieka nuo maumedžio po 31-erių metų 48 proc., o po 59-erių – 41 proc., ąžuolo atitinkamai – 38 proc. ir 30 proc., klevo – 18 proc. ir 17,5 proc. Atrodytų, kad aukščio skirtumai mažėja ir tarsi visi likę mišrinimo komponentų medžiai išsikovoja sau vietą „po saule“. Tačiau ne mažiau neigiamą įtaką aplinkiniams medžiams daro šiuo

Josvainių girininkijos girininkas Jonas Genčiauskis stebisi šio medyno stambiausiu maumedžiu (H – 29,5 m, D – 58,5 cm)

Susivėrusių maumedžio lajų „spąstai“

metu maumedžių lajų užimama erdvė (žr. schemą). Maumedis spartesniu augimu pralenkė visus mišrinimo komponentus ir formuoja lajas, kurios jau susiveria tarp maumedžio eilių, nors eilės viena nuo kitos yra per 6 metrus. Kitaip sakant, tiek likusios eglės, tiek ąžuolai ir klevai pakliuvo į maumedžio lajų „spąstus“.

Maumedžio lajos dengia juos iš viršaus, taip atimdamos tiesioginę saulės šviesą, čaižo jų viršūnes ir tikėtina, kad ateityje daugelis šių, atsidūrusių po maumedžio lajomis medžių turės iš medyno sudėties išnykti. Galimas tik paskirų eglų, ąžuolų ir klevų išlikimas tose vietose, kur yra iškritę aplink juos augę maumedžiai.

Šio medyno formavimosi eiga parodo, kaip svarbu sodinant mišrius želdinius tinkamai parinkti ne tik mišrinimo komponentus, bet ir juos reikiamu atstumu išdėstyti. Minėtu atveju, norint suformuoti labai produktyvų ateities medyną iš maumedžio ir ąžuolo, buvo tikslinga pasodinti po vieną eilę eglės, kad tarp maumedžio eilių būtų bent 9 m atstumas. Toks pat atstumas būtų susidaręs ir tarp ąžuolo eilių. 9 m atstumas leistų, esant reikalui, iškirsti maumedžio užstelbtas eglų eiles, o iš likusių ąžuolų ir maumedžių suformuoti vertingą maumedyną su ąžuolu. Tolimesnė tokia medyne ūkininkavimo eiga galėtų būti: sulaukus medynui 90–100 metų, iškirsti ąžuolui augti trukdančius maumedžius ir suformuoti ąžuolyną, kuris po 30 ar 50 metų galėtų būti iškirstas, pasirinkus plynus ar rinktinus kirtimus. Beje, vietoj iškirsto maumedžio dar galima pabandyti pasodinti eglės polajinius želdinius. 9 m atstumas tarp likusių ąžuolo eilių leidžia, išretinus ąžuolus eilėse, suformuoti grynų gryniasią aukšto skalsumo ąžuolyną.

JUOZAS GIRINAS

Kėdainių miškų urėdijos urėdas

Prarastą VĮ Panevėžio miškų urėdijos valstybinio miškų pareigūno ženklinimo spaudą Nr. 28/21, kuris skirtas kirstiniams medžiams, neteisėtai nukirstų medžių kelmams ir apvaliajai medienai ženklinti, laikyti negaliojančiu.

Medelynuose miško sodmenų iškasimo technologinių procesų vertinimas sanitariniu požiūriu

Miškų urėdijų medelynuose 2007–2009 m. miško sodmenų iškasimo technologinius procesus vertino Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas Virgilijus Vasiliauskas. Kasmet į 10–15 miško medelynų vykta apie 40–50 kartų. Spausdiname jo pastabas apie šiuos darbus.

PAGRINDINĖS PROBLEMOS IR PATARIMAI

Iškasimo, paruošimo, pervežimo,
laikymo, sodinimo metu
padžiovinamos sodmenų šaknys

Apšviestos saulės ir gairinamos vėjelio medelių šaknys džiūna nuo to momento, kai sodmenys pakeliami iš dirvos su iškasimo lankena iki jų supakavimo į laikymo tarą, prikasimo ir pasodinimo į dirvą. Pavasarį dažnai vyrauja nedidelė santykinė oro drėgmė, todėl esant giedram orui plonosios šaknys padžiūna per kelias minutes. Jei sodmenų šaknys būna pamirkytos gelio ar priemolio tirpale, bet lieka neapdriusios, tai nuo džiūvimo apsauginis tirpalas jas saugo, kol pats sudžiūna.

Medelynuose naudojamos sodmenų iškasimo mašinos dirba našiai, tačiau sausu, saulėtu oru galime labai greitai nusilpninti iškastus sodmenis, jei netinkamai organizuosime darbus (sparčiai nukastų sodmenų šaknys taip pat greitai turi būti apsaugotos nuo džiūvimo).

Šaknys labiau padžiūna, kai sodmenys iškasimo vietoje rūšiuojami, jų šaknys tvarkomos (trumpinamos, mirkomos) medelyno laukuose. Galima sutrumpinti laikotarpį, kad iškasti sodmenys kuo mažiau būtų atviromis džiūstančiomis šaknimis. Lankena pa-

Mechanizuotas miško sodmenų iškasimas

kelti sodmenys turėtų būti tuojau pat sudedami į uždarytą tarą ir nedelsiant gabenami į vėsią vėdinamą patalpą su įrengtomis darbo vietomis rūšiavimui, šaknų tvarkymui, pakavimui. Taip pat ten galima sodmenis trumpai saugoti iki realizacijos ir sodinimo.

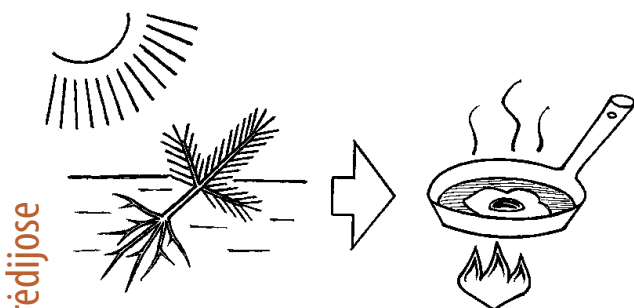
Labai svarbu žinoti: iškastų sodmenų gyvybingumo palaikymui būtina, kad medelių šaknys išliktų drėgnos visą laiką nuo iškasimo iki pasodinimo į augimo vietą.

Labai nutrumpinamos šaknys –
jų lieka mažiau 1/3 medelio
antžeminės dalies masės

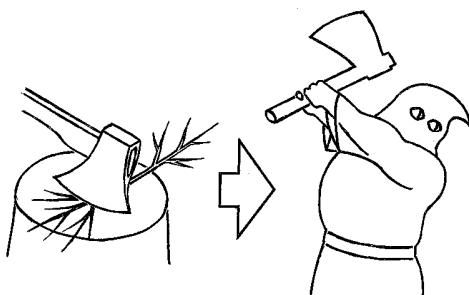
Urėdijose įprasta želdymo tradicija, kai želdavietėse prieš sodinant dar kartą patrumpinamos didesnių sodmenų šaknys, nors jos jau buvo trumpintos medelyne iškasimo metu. Todėl medeliai pasodinami su nepakankamu smulkių šaknų kiekiu. Pažeidžiami Miško sodmenų kokybės reikalavimų 8.12. ir 8.15. punktų nurodymai (Žin., 2003, Nr. 71-3292, 2008, Nr. 68-2598). Taip daroma, nes medelius su mažesniu šaknų kiekiu lengviau ir patogiau pasodinti. Be to, stokoja ma patogių įrankių, tinkančių sodinti didesnius sodmenis su stambiais šaknynais.

Pasodinti miške eglių pikirantai, anot miškininkų, „tupi“ 2–3 metus: silpnai vegetuoja, viršūnės prieaugis būna menkas, kartais mažesnis už menturinių šakelių, spygliai įgauna gelsvą spalvą. Panašiai „vargsta“ ir ąžuoliukai: po persodinimo kelis metus išaugina menkus ūglius su smulkiais lapais. Sausringesnėmis ir karštesnėmis vasaromis šis reiškinys būna masinis. Tai neinfekcinio pobūdžio chroniškos ligos požymiai, rodantys ryškų maistmedžiagų neįsisavinimą arba jų badą. Jis atsiranda dėl to, kad medeliai persodinimo metu neteko didelės dalies šaknyno masės ir patyrė gilius persodinimu sukeltus stresus (vytimą, kaitimą, šutimą, mechanines traumas).

Rekomenduojama: iškasant sodmenis ir patrumpinant jų šaknis, turime išsaugoti kuo daugiau šaknų (medeliui likusių šaknų masė turi sudaryti ne mažiau 1/3 jo antžeminės dalies masės).

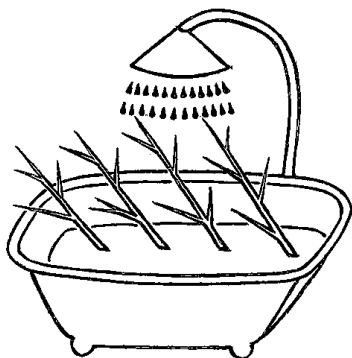
1 pav. Padžiovinamos šaknys

2 pav. Smulkiųjų šaknų netekimas

Šaknų mirkymas gelio, molio tirpaluose atliekamas nepakankamai kokybiškai

Plačiausiai pasitaikanti klaida, kai sodmenų šaknys mirkomos per daug atskiestame gelio arba molio tirpale. Taip mirkant patogu sudrėkinti šaknis, bet nuo šaknų nuplaunamos dirvos dalelės ir nesusidaro pakankamo storio tirpalo plėvelė. Jeigu taip pamirkytomis šaknimis sodmenų ryšuliai prikasami dirvoje, tai žemė

AUTORIAUS piešiniai

3 pav. Šaknys prastai apveliamos tyrė

sugeria vandenį iš gelio ar priemolio apsauginių tirpalų ir sodmenų šaknys greitai pajunta drėgmės stygių.

Kita dažnai pasitaikanti klaida, kai šaknų apsaugai tirpalas ruošiamas iš šviežiai prikasto molio. Jo gabalėliai vandenyje neištirpsta, lieka mirkymo taros dugne, todėl paruoštas tirpalas būna labai skystas. Tinkamą molio tirpalą galima paruošti, kai molis kasamas ir užmerkiamas iš rudens. Tuomet žiemą sušalęs vanduo sutrupina molio grumstelius ir pavasarį būna lengva paruošti molio tyrę. Pavasarį kokybišką tirpalą nesunku paruošti iš priemolio dirvos, nes priemolis daug lengviau už molį tirpsta vandenyje. Į priemolio tirpalą galima įdėti smulkių durpių ar medelyno dirvos, šviežio galvijų mėšlo. Svarbu, kad ant pamerktų medelių šaknų priliptų pakankamo storio tirpalo sluoksnis (1,5–2,5 mm). Šaknis nuo džiūvimo apsaugo prilipusiame tirpalo sluoksnyje esanti drėgmė, o molis tirpale reikalingas tik dirvos dalims surišti. Kuo apsauginis sluoksnis storesnis,

tuo daugiau jis turi drėgmės, tuo ilgiau šaknys išlieka gyvos. Tinkamai paruoštas priemolio tirpalas turi būti skystos grietinės konsistencijos, gelių tirpalai – apie 0,5 proc. ar 1 proc. koncentracijos (tiksliai pagal naudojimo instrukcijos reikalavimus).

Kai per trumpai pamerkiamos sodmenų ryšulių šaknys į tinkamos koncentracijos tirpalą, juo spėja apsisivelti tik ryšulių išorėje esančios šaknys. Išardę tokių ryšulį, rasime tirpalu padengtas tik ryšulio išorėje buvusių sodmenų šaknis, o viduryje šaknys bus plikos. Jei orai nesausi ir nekaršti, toks šaknų apvėlimas galėtų tikti trumpalaikiai šaknų apsaugai sodmenų pervežimo metu, kai iš mirkymo talpos sodmenys tiesiai kraunami į transportą ir vežami į želdomą plotą, o atvežti tuojau pasodinami. Bet toks šaknų apvėlimas netinka sodmenims, kurie bus laikomi prikasti kirtavietėje arba medelyne.

Gelių paskirtis – trumpalaikė sodmenų šaknų apsauga nuo džiūvimo pervežimo ar persodinimo metu, bet jie neskirti ilgai laikomų sodmenų šaknų apsaugai. Gelijų naudojimo instrukcijose nenurodyta, kad jų tirpaluose pamirkytomis šaknimis augalus galima laikyti prikastus dirvoje. Taigi, kai geliuose pamirkytus sodmenis laikėme prikastus dirvoje, prieš pervežimą ar sodinimą medelių šaknis vėl turime pamirkyti gelijų tyrėje. Gera praktika, kai miške prieš sodinant sodmenų ryšulių šaknys dar kartą mirkomos apsauginėje tyrėje. Lyginant su šių darbų centralizuotu atlikimu medelyne, miške kiekviename želdomame plote yra sudėtingiau paruošti kokybišką tirpalą, apsirūpinti pakankamu kiekiu mirkymo talpų, organizuoti vandens atgabėnimą, bet siekiant geresnio prigijimo tai daryti verta.

Taikoma ir tokia praktika, kai apsauginiame tirpale mirkomos tik pikuoti medelyne skirtų sodmenų šaknys, o sodinimui į mišką – ne. Medelyno tikslams ruošiami sodmenys prižiūrimi geriau, nes visi žinome, kad

nuo jų paruošimo kokybės priklausys tolimesnis medelių augimas: persodinti geriau prigis, vešliau ir tolygiau augs, bus didesnė standartinių sodmenų išeiga. Sodinimui į mišką skirta produkcija augs kitur, jų tolesnis augimas bus nebe medelyno reikalas, tų sodmenų šaknys apsauginiu tirpalu neapdorojamos, taupomos lėšos.

Kai dideli iškasamų sodmenų kiekiai, jų šaknų apsaugai sunaudojama daug apsauginio tirpalo. Sudėtinga mirkymo induose nuolat palaikyti tinkamos koncentracijos tirpalus. Į mirkymo tarą vanduo ir gelio granulės dažnai pilami „iš akies“, neišlaikoma optimali tirpalo koncentracija. Be to, skiedinys užsiteršia nuo šaknų nusiplovusiomis dirvos dalelėmis, spygliais, sodmenų dalimis. Skiedinys sunaudojamas, jį reikia papildyti. Naują tirpalo porciją patogiau paruošti atskiroje švarioje talpoje, kuri sugrąžduota pagal tai, kiek įpiltam vandens kiekiui reikia dėti granulių reikiamai koncentracijai gauti. Mirkymo talpos turi būti su rankenomis, kad būtų patogu pernešti, pakrauti ir iškrauti į pervežimo transportą, išversti, norint išvalyti. Talpos turi būti iš lengvų medžiagų, kad jas galėtų kelti moterys ir jaunimas. Tirpalui maišyti ir pašalinti priemaisoms pašalinti naudoti specialūs įrankiai (pvz., grėbliai su tankiais dantimis).

Kita problema: sodmenų su gelyje pamirkytomis šaknimis „kratosi“ paruošėjai, pervežėjai, sodintojai, nes tepasi rūbai, šlampa rankos, prie rankų limpa dirvos dalelės, jomis apsivelia įrankiai, darbo priemonės. Todėl, norint palengvinti šių „deficitų“ tapusių darbuotojų darbą, kai kur vengiama sodmenų šaknis mirkyti apsauginiuose tirpaluose, užuot dirbančiuosius aprūpinus tinkama darbine apranga.

(Tęsinys – kitame numeryje)

VIRGILIJUS VASILIAUSKAS

Valstybinės miškų tarnybos
Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas

MIŠKO
BIRŽA

www.miskobirza.lt

Portalas sukurtas miškininkams, miško bičiuliams ir miško produktų naudotojams

Škvalo padarinių šalinimo aktualijos Švenčionių miškuose

Pernai rugpjūtį praūžęs škvalas šalies valstybiniams miškams, preliminariai skaičiuojant, padarė žalos už maždaug 30 mln. Lt, suniokota apie 550 tūkst. ktm medienos. Dėl gamtinių sąlygų škvalo padarinių tvarkymas Švenčionių miškų urėdijoje užsitęsė, ypač šlapiuose Adutiškio ir Antanų girininkijų miškuose, kur laukta žiemos įšalo. Šių metų pradžioje Adutiškio girininkijoje, dalyvaujant generalinio miškų urėdo pavaduotojui Gintarui Visalgai, Švenčionių miškų urėdai Nauriui Jotautui, urėdijos specialistams bei rangovinių įmonių vadovams, aptarta škvalo nuniokotų miškų tvarkymo eiga, tolimesni darbai bei esamos kliūtys. Konstatuota, kad dėl sunkių kirtimo sąlygų, storos sniego dangos suniokoto miško tvarkymą tikslinga vykdyti mašininiu būdu. Kaimyninės miškų urėdijos paprašytos teikti švenčioniškiams įmanomą pagalbą.

Apie škvalo padarinių likvidavimo eigą bei darbo sąlygas trumpai informavo:

Švenčionių miškų urėdas **Nauris Jotautas**:

Škvalo padarinių tvarkymo darbus Adutiškio ir Antanų girininkijų miškuose lėtina sunkios darbo sąlygos, nors čia dirba didelės pajėgos – 6 medkirtės ir 7 medvežės, 39 miško pjovėjai su pjūkiais. Iki sausio 24 d. vėjavartos ir vėjalaūžos sutvarkytos 177,3 ha plote, iškirsta 52,5 tūkst. ktm medienos (iš viso sutvarkyta 70 proc. škvalo pažeistų medynų). Miško kelių remontui Adutiškio ir Antanų girininkijose skirta 40 tūkst. Lt (už šias lėšas pataisytas Surmos kelias);

Urėdijos vyriausiasis inžinierius **Regimantas Dalgeda**:

Iki užšalimo miškų tvarkymo darbus lėtino visą rudenį merkę lietūs. Sulaukus šalčio galėjome privažiuoti iki kertamų medynų, ištraukti medieną. Bet greitai gausiai prisnigo – 30 cm ir storesnis sniego sluoksnis vėl lėtino medienos ruošą ir realizaciją.

ALGIO LEVRAUSKO nuotrauka

AUTORĖS nuotrauka

Likviduoti škvalo padarinius mums padėjo Ignalinos, Kupiškio, Mažeikių, Raseinių, Rokiškio, Telšių, Tauragės, Utenos, Zarasų, Rietavo ir Kuršėnų miškų urėdijos. Telšių miškų urėdijos talkininkai per 1,5 mėn. sutvarkė 6,7 tūkst. ktm vėjavartų ir vėjalaužų, Tauragės – 3000 ktm, pilnai įvykdę savo įsipareigojimus. Talkininkai iš Kupiškio miškų urėdijos iškirtė 3400 ktm, Utenos – 3000 ktm, Rokiškio – 2000 ktm;

Rangovinės įmonės UAB „Kukmedis“ direktorius **Mečislovas Kukėnas**:

Antanų girininkijos miškuose norint išpjauti vėjavartas, jas pirma reikia atsikasti iš sniego. Pjaunant snieguotus, apledėjusius medžius genda pjūklų grandinės, juostos, žvaigždutės. Medkirčio darbo našumas krito beveik per pusę – iki 3–4 ktm per dieną. Pjūklininkai pradėjo sirgti, nes sušlampa darbo drabužiai, o per naktį nespėja išdžiūti;

UAB „Gabmedis“ direktorius **Alvydas Čičiurka**:

Našiau dirba medkirtės, bet ir čia neapsieinama be problemų. Rudenį žemė miške buvo įmirkusi, todėl įšalti spėjo ne visur, ypač ten, kur daugiau žolių. Giliau neišalusiose vietose klimpsta medkirtės bei kita technika. Darbus sunkina ir tai, kad prie vėjavartų ir vėjalaužų, gulėjusių ant šlapios žemės, prišalo šakos ir viršūnės. Dabar jas sunku atplėšti nuo žemės net ir kirtimo mašinoms, o ką kalbėti apie žmones. Medkirčių mašinų darbo našumas taip pat sumažėjo perpus – nuo 80 ktm iki 30–40 ktm per pamainą, nes reikia atplėšti prišalusias virtelių medžių viršūnes ir šakas. Dėl to gadinamos kirtimo mašinos: trūksta strėlės, neatlaiko cilindrai ir jų galvutės, linksta pjovimo juostos;

Urėdijos medienos ruošos ir darbų saugos inžinierius **Algis Levarauskas**:

Dirbant tokiomis sunkiomis sąlygomis, labai svarbi darbų sauga. Pjūklininkams ir miško darbininkams prieš darbų pradžią buvo praveisti mokymai ir instruktažas pagal Miško darbų saugos taisyklių DT1-96 nuostatų reikalavimus. Taip pat tikriname, ar miškų urėdijų ir rangovų pjūklininkai turi visas reikalingas asmeninės saugos priemones, pirmosios medicininės pagalbos rinkinį, mobilią ryšio priemonę, ar tvarkingi jų motoriniai pjūklai. Dirbant su miško kirtimo mašinomis, pavojus yra minimalus.

Miškų urėdo pavaduotojas **Sigitas Švereika**:

Pernai rugpjūčio 25 d. mūsų urėdijoje vykusiame pasitarime „Škvalo padarinių šalinimo miškuose aplinkosauginiai aspektai“ išsipareigojome palikti dalį vėjavartų ir vėjalaužų netvarkytų, kad matytume, kaip natūraliai keičiasi ekosistema. Gruodžio 17 d. su Valstybinio miškotvarkos instituto Kraštotvarkos skyriaus Rekreacijos ir gamtos saugos grupės vyresniuoju specialistu Sauliumi Skuja apžiūrėjome kai kuriuos sklypus Adučių girininkijos 57 ir 70 miško kvartaluose. Kertinių miško buveinių metodikoje keliamus reikalavimus kol kas geriausiai atitinka 57 kv. 1 sklypas. Nutirpus sniegui bus identifikuotos floros rūšys, patikslintos ribos ir priimtas galutinis sprendimas dėl kertinės miško buveinės įsteigimo.

ONA GYLIENĖ

Pagerbtas buvęs Kazlų Rūdos miškų urėdas

AUTORIAUS NUOTRAUKA

Buvusį miškų urėdą Albertą Zdanevičių sveikina generalinio miškų urėdo pavaduotojas G. Visalga (kairėje)

Kazlų Rūdos mokomojoje miškų urėdijoje praėjusių metų pabaigoje surengtame kolektyvo susirinkime apžvelgta įmonės 2010-ųjų veikla, aptarti numatomi 2011-ųjų darbai, su 70-uoju gimtadieniu pasveikintas buvęs ilgametis miškų urėdas Albertas Zdanevičius. Atvykęs generalinio miškų urėdo pavaduotojas Gintaras Visalga jubiliatui įteikė Generalinės miškų urėdijos ženklą „Už nepriekaištingą tarnybą“.

Nuo 1991 m. rugpjūčio pabaigos Kazlų Rūdos mokomajai miškų urėdijai vadovavęs Albertas Zdanevičius 2008 m. balandžio 30 d., niekam dar nekalbant apie ekonominę krizę, pasiprašė išleidžiamas į pensiją. Kai kuriuos miškininkus toks miškų urėdo apsisprendimas kiek nustebino. Iš 45-erių darbo metų pasvalietis nuo Krinčino A. Zdanevičius, dirbdamas įvairiose pareigose, 27-erius metus paskyrė Kazlų Rūdos girios tvarkymui, gamybinės bazės plėtrai, rūpinosi čionykščių žmonių socialinėmis reikmėmis. Pripratęs prie girios suvalkiečių gyvenamos, ir išėjęs į pensiją, jis su žmona Genovaite liko gyventi Kazlų Rūdoje, buvusioje miškininkų gyvenvietėje.

Garbus miškininkas nemažai laiko skyrė ir skiria visuomeninei veiklai. 1994 m. suteikus Kazlų Rūdos miškų urėdijai mokomosios urėdijos statusą, LŽŪU ir KMAI kolegijos studentai čia atlieka mokomąsias praktikas, A. Zdanevičius buvo renkamas Miškų fakulteto valstybinės egzaminų komisijos nariu. Su Kazlų Rūdos savivaldybe jis aktyviai ėmėsi spręsti miesto aplinkos tvarkymo, socialinius reikalus, bendravo su seniūnijų kaimų bei bažnyčios bendruomenėmis, jaunaisiais miško bičiuliais. Praėjusį rudenį vykusiame LMS suvažiavime A. Zdanevičiui patikėtos LMS Garbės teismo nario pareigos.

Garbios sukakties proga miškų urėdijos kolektyvas buvusiam urėdui linki ilgų gyvenimo metų, sveikatos, tolimesnio nuoširdaus bendravimo su miškininkų bendruomene.

REDAS RUTKAUSKAS

Kazlų Rūdos MM urėdijos informacinio centro vadovas

Sunkios ir ilgos ligos šių metų sausio 16 d. palaužtam LŽŪA 1974 m. laidos miškininkui Jonui Ramanauskui išėjus Anapilin, nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius –

Bendramoksliai

Naujos pareigos

Aplinkos ministerijos Miškų departamente:

DONATAS DUDUTIS, dirbęs Miškų ūkio plėtros skyriaus vedėju, 2010 m. gruodžio 1 d. pačiam prašant atleistas iš šių pareigų;
NERIJUS KUPSTAITIS, dirbęs Privačių miškų skyriaus vedėju, 2011 m. sausio 10 d. perkeltas Miškų ūkio plėtros skyriaus vedėju.

Generalinėje miškų urėdijoje:

ALEKSANDRAS KAPITANOVAS, dirbęs Informacinių technologijų skyriuje vyriausiuoju specialistu, pačiam prašant 2010 m. lapkričio 30 d. atleistas iš šių pareigų;
ARŪNAS ZINKEVIČIUS, g. 1959 m., baigęs 1982 m. LŽŪA Miškų ūkio fakultetą, 2011 m. sausio 4 d. paskirtas Miško resursų ir prekybos mediena skyriaus vyriausiuoju specialistu. Prieš tai dirbo LR Valstybės kontrolės 3-ajame audito departamente vyresniuoju valstybiniu auditoriumi.

Valstybiniame miškotvarkos institute:

RITA ZUJŪTĖ, dirbusi jaunesniąja specialiste, 2010 m. spalio 1 d. paskirta instituto GIS ir kartografijos skyriaus Kartografijos grupės vadove;
DAINIUS BIKUS, dirbęs Projektavimo skyriaus vedėju, 2011 m. sausio 3 d. paskirtas projekto vadovu;
ARTŪRAS GUSTAINIS, dirbęs vyresniuoju taksatoriumi, 2011 m. sausio 3 d. paskirtas projekto vadovu;
NERIJUS PIVORIŪNAS, dirbęs grupės vadovu, 2011 m. sausio 3 d. paskirtas projekto vadovu;

VAIDOTAS BERŽANSKIS, dirbęs Medžioklėtvarkos grupės vadovu, 2011 m. sausio 3 d. paskirtas Projektavimo skyriaus vedėju.

Raseinių miškų urėdijoje:

ALBINAS SABALIAUSKAS, dirbęs vyriausiuoju inžinieriumi, 2010 m. lapkričio 22 d. išleistas į pensiją;
VIDAS VALUCKAS, dirbęs medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininku, 2010 m. lapkričio 23 d. paskirtas vyriausiuoju inžinieriumi;
MARIUS BARTUSEVIČIUS, dirbęs medienos ruošos ir darbų saugos inžinieriumi, 2010 m. lapkričio 23 d. paskirtas medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininku;
RŪTA KILČAUSKIENĖ, dirbusi Žaiginio medelyno viršininkės pavaduotoja, 2010 m. lapkričio 23 d. paskirta medienos ruošos ir darbų saugos inžiniere;
NIJOLĖ ADOMAVIČIENĖ, g. 1958 m., baigusi 1982 m. LŽŪA Miškų fakultetą, 2010 m. lapkričio 23 d. paskirta Žaiginio medelyno viršininkės pavaduotoja.

Kazlų Rūdos mokomojoje miškų urėdijoje:

BRONIUS RAULYNAITIS, dirbęs meistru, 2010 m. rugsėjo 30 d. išleistas į pensiją;
ALFONSAS BAVARSKIS, dirbęs mechaniku, 2010 m. spalio 29 d. išleistas į pensiją.

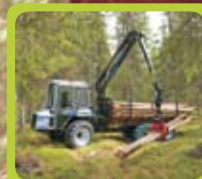

Nauja Vimek miško mašinų kolekcija

Vimek mašinos – geriausi tavo miško draugai

- lengvos ir saugančios miško paklotę
- mažų gabaritų
- itin manevringos
- ekonomiškos
- patvarios ir ilgaamžės
- patikimas servisas ir tiekimas

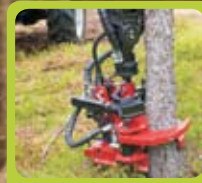
Oficialus Vimek atstovas Lietuvoje
UAB „MMC Forest“
Plungės g. 43, LT-90313 Rietavas
tel./faks. +370 448 68054
mob. tel. +370 670 24486
www.mmc.lt
www.vimek.se

Vimek 608

Vimek 404 T3

Vimek 100

Vimek 606 TT

Vimek 608

Laistymo įranga:

Laukti lietaus nebūtina!

- lašelinis vamzdis
- kapiliarinė įranga
- diskiniai filtrai
- smėlio filtrai

MAIDINA, UAB
P. Lukšio g. 7, LT-08221 Vilnius
Tel. faksas: (8 5) 277 35 44

El. paštas: info@maidina.lt
www.maidina.lt
www.laistymoiranga.lt

Latvijas Finieris koncernas

LIKMERĖ

DIDELIAIS KIEKIAIS

superkame beržo rąstus ir fanermedžius

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete: www.likmere.lt
telefonu: +370 340 60054
e-paštu: info@likmere.lt

Apžvelgta 2010-ųjų veikla ir ateities siekiai

Trakuose gruodžio 15 d. LMSA surengtoje konferencijoje „Miškas – žmogui, žmogus – miškui“ apžvelgta privataus miškų ūkio sektoriaus veikla 2010 m., kokių pokyčių gali sulaukti privačių miškų savininkai 2011-aisiais bei pagerbti konkurso „Pavyzdinčiai tvarkoma privati valda 2010“ prizininkai, aktyvūs LMSA talkininkai.

Konferencijoje dalyvavo Aplinkos ministerijos Miškų departamento, Generalinės miškų urėdijos atstovai, RAAD-ų ir jų rajoninių agentūrų miškų kontrolės pareigūnai, LMSA partneriai, Lietuvos medienos asociacijos vadovas G. Pangonis, miškininkai akademikai L. Kairiūkštis, S. Karazija, signatarė B. Valionytė, kiti svečiai. Sveikinimą konferencijos dalyviams atsiuntė žemės ūkio ministras K. Starkevičius.

Privačių miškų sektoriaus veiklos siekiamybė

Į konferenciją negalėjusi atvykti Europos miško savininkų asociacijos federacijos politikos patarėja Marta Gaworska atsiuntė pranešimą apie ES privačius miškus ir apie tai, kaip pasitinkami 2011-ieji tarptautiniai miškų metai. LMSA vadovas dr. Algis Gaižutis įžanginiame pranešime apžvelgė privačių miškų reikšmę Lietuvoje ir ES mastu, kur yra apie 16 mln. miško savininkų. Europos šalyse per 60 proc. privačių miškų priklauso šeimos ūkiams, iš kartos į kartą perduodamos miškininkavimo tradicijos, šių miškų valdymo patirtis. Subalansuotas miškų naudojimas – daugumoje valdų iškertama tik apie 60 proc. metinio medynų prieaugio. ES šalyse privatus miškų sektorius, pasak pranešėjo, sukuria 3-4 mln. darbo vietų bei 8 proc. ES ūkio pridėamosios vertės. Tai siekiamybė Lietuvos privačiam miškų sektoriui.

LMSA valdybos pirmininko pavaduotojo, miško savininko Kazimiero Šiaulio iš Trakų rajono teigimu, dar prieš 15 metų daug kas netikėjo, kad Lietuvoje galima privati miškininkystė, kad kursis privačių miškų sistema, stambės miško valdos. Jo žodžiais, požiūris į privatų miško savininką buvo negatyvus. Tačiau grįžtamasis procesas įvyko, teigiama linkme keičiasi požiūris į miško savininką Lietuvoje.

Kito ir savininkų samprata apie savo privatų mišką. Po pirmos privatizavimo bangos, kaip pasisakyme vaizdžiai pasa-

kė signatarė miškininkė Birutė Valionytė, atgautose ar įsigytose miško valdose nemažai savininkų norėjo matyti tik ant medžių šakų vietoj lapų ar spyglių šlamančius dolerius ar kitą valiutą. Iš miško ėmė, į jį neinvestuodami. Dabar į privatų mišką, B. Valionytės pastebėjimu, jau žiūrima dviem požiūriais – naudos ir aplinkosaugos. Bet tarp šių siekių subalansuoti pusiausvyrą, matyt, bus aktualu ir tarptautiniais miško metais.

Signatarė kvietė miško savininkus investuoti į miškų ateitį: jei sunkmečiu stinga pinigų, tai nors su meile, atsakomybe atkurti iškirstus miškus, juos prižiūrėti, ugdyti nevienadienišką savininkiškumo jausmą šeimose.

Medienos verslo atstovų požiūriu, kai šalies miškuose kasmet priauga iki 16 mln. m³ medienos, didėja jos paklausa ir kaina rinkoje, reikia miške sudaryti vietą žaliame medžiui geriau augti, iškertant šalia styrantį sausuosį, brandų ar perbrendusį medį, jį racionaliai panaudoti ūkio plėtrai. Lietuvos medienos asociacijos vadovas Gintautas Pangonis išsakė viltį, kad atsigauvant medienos rinkai suaktyvės ir privačių miškų naudojimas (iš privačių miškų iškertama apie 40 proc. bendro šalyje iškertamos medienos kiekio). Rinkoje lieka nepanaudota iš privačių miškų ugdymo kirtimais iškertama menkavertė mediena, kirtimo atliekos. Tai žaliava biokurui, kurio ruošą būtina skatinti, kaip užsienyje, skiriant subsidijas.

Pasidalijęs savo 15-os metų privačios miškininkystės ir 1993 m. įsteigtos individualios įmonės veiklos patirtimi, 1100 ha miško savininkas trakietis Kazimieras Šiaulys išsakė nemažai miško savininkams aktualių pastebėjimų, trukdžių, kurie stabdo privataus miško ir medienos verslo plėtrą kaime.

Aplinkos ministerijos Miškų departamento Privačių miškų skyriaus vedėjas Nerijus Kupstaitis pranešime „Privatūs miškai ir jų ūkis: dabartis ir perspektyvos“ supažindino su pokyčiais privačioje miškininkystėje per pastaruosius metus, miškų ūkio veiklą reglamentuojančių teisės aktų liberalizavimu, vykdoma privačių miškų kontrole bei Nacionalinės miškų ūkio plėtros programos iki 2025 m. rengimu. Šios programos projektas bus viešai svarstomas 2011 m. Pranešėjas pažymėjo, jog daug

pokyčių tikėtasi, rengiant 2008 m. studiją „Privačių miškų ūkio valstybinio reguliavimo sistemos tobulinimas“, remiantis kitų šalių patirtimi. Bet studija atgulė į archyvą, ir viskas liko, kaip buvę. Seime sudaryta darbo grupė turėtų pateikti racionalų teisės aktų pakeitimų projektą, sprendžiant bendrą nuosavybę valdomų miško valdų atsidalijimo tarp bendrasavininkų užsitęsusią problemą, leidimo miško žemėje steigti namų valdą, atsakant į kitus miško savininkams aktualius klausimus. Siūloma įteisinti privačiuose miškuose be leidimų retinimo ir einamuosius kirtimus, atsisakyti miškovartokos projektų iki 3 ha miško valdai, peržiūrėti už miško pažaidas baudimo tvarką ir taikomas administracinio poveikio priemones. Pripažinta, kad efektyviausias yra individualus miško savininkų konsultavimas miške. Tai nepigu, todėl konsultantams bus apmokama iš ES paramos lėšų. 2011 m. tikimasi tokias konsultacijas suteikti apie 500 miško valdų savininkų.

Kodėl dzūkai parduoda škvalo suniokotas miško valdas

Pasidalijęs 2010 m. rugpjūčio škvalo suniokotų Dzūkijos miškų tvarkymo darbų organizavimo patirtimi, Alytaus RAAD Miškų kontrolės skyriaus vedėjas Gintautas Sventickas atkreipė dėmesį į tai, kad vėtros pasekmes ilgiausiai jaus privačių miškų savininkai. Alytaus RAAD-o kontroliuojamoje teritorijoje škvilas praužė per beveik 20 tūkst. ha privačių miškų plotą, išvertė ar išlaužė apie 650 tūkst. m³ medienos. Pasiteisino supaprastintas leidimų kirtimams išdavimas. G. Sventicko skaičiavimais, iki šios konferencijos buvo sutvarkyta apie 86 proc. pažeistų medynų. Miškų kontrolės pareigūnai, nors ir pavargę nuo didelio darbo krūvio, toliau aktyviai tikrino miško valdas, siuntė informacinius laiškus – raginimus savininkams iki 2011 m. balandžio 1 d. sutvarkyti vėtros padarinius, nes privačiose valdose dar buvo likę apie 100 tūkst. m³ netvarkomos medienos. Dzūkijoje rudenį pasijuto labai didelis sudarkyto miško kvalifikuotų biržių atrėžėjų bei medkirčių stygius. Rangovinių įmonių medkirtėms nenašu dirbti mažuose ploteliuose, o privatūs pjūklininkai už darbą užsiprašė didelių įkainių. Mažoms valdoms sutvarkyti ir

atkurti sudėtingiau gauti ir ES paramą. Todėl nemažai savininkų supanikavo ir pigiai pardavinėjo supirkėjams sudarytų miškų valdas su žeme, kad nereikėtų dar rūpintis ir jų atkūrimu.

Miškų kontrolės pareigūnams būtina ir kituose rajonuose užbaigti indentifikuoti netvarkomus privataus miško sklypus ir įspėti jų savininkus. Kitas žingsnis – pradėti miško savininkams, nelaukiant trejų metų, pasirūpinti iškirstų miškų atkūrimu (projekto parengimu, sodmenų paieška, dirvos ruoša ir pan.); tvarkyti dokumentus ir teikti paraiškas dėl ES paramos.

Paskatinti veikliausi

Siekiant nustatyti LMSA rudenį organizuoto konkurso „Pavyzdingai tvarkoma privati miško valda 2010“ prizininkus, kiekvieną konkurse dalyvavusią miško valdą aplankė ir įvertino komisija, į kurią kvieštas LMSA atstovas ir RAAD-ų Miškų kontrolės skyrių ar rajoninių agentūrų pareigūnas miškininkas. LMSA rajonuose atstovavo Romualdas Cicėnas, Palmira Lipskienė ir Stasys Uzdra.

Miško valdos vertintos pagal LMSA patvirtintus konkurso nuostatus, atsižvelgiant į kiekvienos valdos individualų miškotvarkos projektą ir taikytas ūkines priemones, jų kokybę. Esant vienodai balų sumai, pirmumas nustatytas pagal: panaudotų efektyvių miškininkystės priemonių skaičių ir originalumą; plotą, kuriame tos priemonės įgyvendintos, bei bendrą valdos dydį. Papildomų balų skirta miško savininkams, baigusiems mokymo kursus.

Išskirtos 3 geriausios valdos šalies mastu ir po 3 geriausias buvusiose apskrityse. Konkurso prizininkais tapo 36-ių miško valdų savininkai.

Pagerbtas konkurso laureatas raseiniškis miškininkas Antanas Šablauskis

VACLOVO TREPĖNAČIO nuotrauka

Paskatinti 2010-ųjų veikliausi miško savininkai

Komisija pirmą vietą skyrė 79 balais įvertintai buvusio miškininko Antano Šablauskio iš Raseinių rajono racionaliai tvarkomai 77,4 ha miško valdai. Ši miško valda jau 2003 m. konkurse buvo pripažinta geriausia Lietuvoje. A. Šablauskis (jam 71-eri) Raseinių rajone iš viso valdo apie 200 ha miškų, kurių dauguma buvo mažaverčiai lapuotynai. Jis vietoje suprojektuotų plynųjų taiko atvejinius kirtimus. Drebulynuose ir baltalksnyuose vykdo polajinį želdinimą, sodmenis išsiaugina savame miško daigynelyje. Kadangi aplinkiniuose miškuose apstu žvėrių, o želdinių ir žėlinių apsaugos priemonės brangios, A. Šablauskis ugdomuose jaunuolynuose dalį nepageidaujamos augmenijos palieka kaip kliūtį ir pašarą miško žvėrimis. Be to, kur įveisti želdiniai labiau pažėisti, juos papildo. Taip natūraliai išsprendžiamos miško apsaugos ir žvėrių mitybos sunkiai suderinamos problemos. Pagal išgales savininkas tiesia į savo miškus privažiavimo kelius, daro juose pralaidas, kerta kvartalines linijas. Vienintelis trūkumas – nėra riboženklų griovių susikirtime.

Antra vieta (taip pat surinkti 79 balai) įvertinta 51-erių metų miško savininko Gintauto Griškėno iš Mažeikių rajono sumaniai prižiūrima 10,4 ha miško valda. Neturintis miškininko išsilavinimo, Sedos miestelio kultūros namų direktoriumi dirbantis G. Griškėnas mažoje miško valdoje daugiau dėmesio skyrė rekreacijai, puoselėdamas miške grožį, įrengdamas ir akmenų grindinį.

Ne ką nuo jų atsiliko (pelnė 77 balus) trečia vieta įvertinta 75-erių metų miško savininko Petro Aloyzo Braškio iš Širvintų rajono prižiūrima 17 ha miško valda. Komisijos narius šioje valdoje ypač sudomino nuo prieškarinio išlikusi ir

puikiai funkcionuojanti melioracijos sistema, kurią šeimininkas kai kur rankiniu būdu atnaujino. Dar energingas valdos savininkas stengiasi mišką tvarkyti pats, išradingai ugdo jaunuolynus, gerindamas jų rūšinę sudėtį, želdo retmes ir miško pakraščius, medelių apsaugai naudoja tinklius ir repelentus.

Šiems miško valdų savininkams skirtas ir papildomas apdovanojimas už skatintinas miškininkystės iniciatyvas.

Taip pat reiktų paminėti, kad regionų mastu daugiausiai balų pelnė šios miško valdos: Stanislovo Jono Černiausio iš Šilutės rajono (įvertinta 77 balais), Antano Tarydo iš Šilalės rajono (77 balai), Mindaugo Preibio iš Plungės rajono (71 balas), Vito Ivanauko iš Alytaus rajono (69 balai), Justino Maumevičiaus iš Kalvarijos savivaldybės (68 balai), Juozo Adomavičiaus iš Vilniaus rajono (67 balai), Evelinos Bagdonaitės iš Radviliškio rajono (66 balai), Raimundo Nagelės iš Rokiškio rajono (61 balas), Rimantės Radzevičienės iš Anykščių rajono (54 balai), Jadvygos Nijolės Bortkūnienės iš Kaišiadorių rajono (52 balai).

Už skatintinas miškininkystės iniciatyvas prizais pažymėti ir miško savininkai Stanislovas Daunys iš Šiaulių rajono, Genovaitė Balnienė iš Kelmės rajono ir Antanas Garbačiauskas iš Klaipėdos rajono.

Specialiu prizų už aktyvią veiklą LMSA ir iniciatyvas, sprendžiant nūdienos problemas, pažymėtas miško savininkas Kazimieras Šiaulyš iš Trakų rajono (įteiktas naujas „Husqvarna“ pjūklas). Taip pat pasveikintas gruodį garbią 80-mečio sukaktį pažymėjęs privačios miškininkystės aktualijomis besidomintis mokslininkas prof. Stasys Karazija.

MG inf.

Husqvarna

tokie turėtų būti visi profesionalūs pjūklai

Koncernas *Husqvarna* pradėjo gaminti grandininis pjūklus daugiau nei prieš 50 metų ir per visą tą laiką išlaidė lyderystę tarp kitų pjūklų gamintojų. Pirmasis 1959 metais mūsų sukurtas grandininis pjūklas *Husqvarna 90* tapo vienu

iš daugelio pažangių aplinkos priežiūros technikos gaminių, kuriais imta prekiauti visame pasaulyje. *Husqvarna 90* modelis buvo kuriamas pagal vietinės lentpjūvės direktoriaus užsakymą. Šis žmogus gerai žinojo, kas yra sudėtingos darbo sąlygos ir suprato, jog reikalingi darbininkų triūsą palengvinsiantys naujo tipo grandininiai pjūklai. Jau turėdama patirties, gaminant motociklų variklius, *Husqvarna* sukūrė minėto modelio grandininį pjūklą su gerokai galingesniu, bet daug mažiau sveriančiu ir akivaizdžiai tyliau veikiančiu varikliu.

Kurdama savo techniką, *Husqvarna* visuomet atsižvelgia į vartotojo poreikius. Jos pagamintuose grandininuose pjūkluose pagrindinis dėmesys skiriamas ergonomikai, saugumui bei maksimaliai geroms techninėms charakteristikoms – akceleracijai, galios ir svorio santykiui, vibracijai bei kuro sąnaudoms,

aplinkos taršai. Ypač aukšti reikalavimai taikomi profesionaliam darbui skirtiems pjūklams.

Husqvarna yra vienintelis grandininis pjūklų gamintojas, kuris savo produkciją ženklina specialiu *XP*[®] ženklu. *XP*[®] serijos pjūklai išsiskiria ypač tvirta konstrukcija bei sumaniais ergonomiškais sprendimais. Jie pagaminti konsultuojantis su reikliausiais medkirčiais profesionalais bei išbandyti sudėtingiausiomis sąlygomis – laboratorijoje ir miške. Lietuvos miškai jau daug metų yra vienu iš svarbiausių *Husqvarna* pjūklų išbandymo poligonų. Juk lietuvių medkirčiai pluša ilgai ir intensyviai, ekstremaliomis sąlygomis, o naudojamas kuras ar tepalai kartais būna ne pačios geriausios kokybės. Kas gi tai yra *XP*[®] serijos pjūklai ir pati *XP*[®] koncepcija? Šiame straipsnyje trumpai aprašyti pagrindiniai technologiniai sprendimai bei jų raida, pradedant nuo pačių naujausių.

1. Daugiau galios. *X-Torq*[®] technologija.

Husqvarna nuo seno garsėjo savo gaminais dvitaktiais varikliais. Jie pasižymėjo dideliu patikimumu ir geriausiomis techninėmis charakteristikomis.

Griežtėjant aplinkosaugos reikalavimams, *Husqvarna* ieškojo naujų dvitaktinio variklio modernizavimo galimybių. Dar 2002 metais pradėti testuoti modeliai *Husqvarna 455 Rancher* ir *Husqvarna 570*. Tai vieni iš pirmųjų pasaulyje didesnio galingumo pjūklų, kuriuose panaudota novatoriška *X-Torq*[®] technologija. Jos esmė ta, kad 2-jų taktų variklyje, be pagrindinio degiojo mišinio tiekimo kanalo, dar sukonstruoti papildomi atskiri oro padavimo į cilindrą kanalai. Šiais kanalais patenkantis oras veikia kaip užtvara, kad naujai į variklį įsiurbtas degusis mišinys nebūtų išmetamas į aplinką kartu su išmetamomis dujomis. Lyginant su standartiniais dvi-

taktiais varikliais, *X-Torq*[®] užtikrina iki 20 proc. mažesnes kuro sąnaudas bei iki 70 proc. sumažina išmetamų teršalų kiekį.

Husqvarna 455 Rancher pjūklais Lietuvoje prekiaujama nuo 2005 metų. Šiuo metu visuose *Husqvarna* neprofesionaliam darbui skirtuose modeliuose (236, 240, 435, 440, 445, 450, 455) jau įdiegta *X-Torq*[®] technologija. Lietuvos medkirčiai neužilgo bus maloniai nustebinti naujaisiais mūsų 5-tosios serijos profesionaliais grandininiais pjūklais. Pati *X-Torq*[®] technologija nuo 2011-ųjų bus įdiegta visuose *XP*[®] serijos modeliuose.

2. Mikroprocesoriaus valdomas karbiuratorius – naujoji Auto Tune™ sistema

Praeitais metais Lietuvoje buvo pradėta prekiauti naujausiais XP® serijos pjūklais *Husqvarna 576 XP®* ir *576 XP® AT*. Inovatoriškoji *Auto Tune™* sistema – tai integruoto mikroprocesoriaus reguliuojamas karbiuratorius, automatiškai optimizuojantis variklio veikimą. Dar šiais metais Lietuvos pirkėjai galės išbandyti naujus modelius *Husqvarna 555* ir *Husqvarna 560 XP®*. Modelis *576 XP® AT* – pirmas masinės gamybos grandininis pjūklas su integruotu mikroprocesoriumi. Šio tipo pjūkluose optimalus kuro ir oro mišinys automatiškai parenkamas priklausomai nuo skirtingų darbo sąlygų. Kad variklio darbo režimas būtų veiksmingiausias, *AutoTune™* veikia kaip drėgmės, temperatūros, aukščio ir užsikimšusio oro filtro kompensavimo sistema. Neabejotinai ši technologija garantuoja mažesnes kuro sąnaudas.

3. Papildomas saugumas su TrioBrake™ sistema

Dar 1973 metais modelyje *Husqvarna 140* pirmą kartą pasaulyje buvo pristatytas grandinės stabdys. Po dvejų metų, *Husqvarna* pirmoji į visus grandininį pjūklų modelius įdiegė inercinės jėgos grandinės stabdžius, kurie žymiai padidino vartotojų saugumą. Vėliau šis patobulinimas tapo privalomu visiems pasaulyje gaminamiems grandininėms pjūklams. Nuo tada *Husqvarna* pjūkluose įrengta

daugybė saugos elementų – akceleratoriaus gaiduko blokatorius, grandinės gaudytuvas, inercinis grandinės stabdys, dešinės rankos apsauga.

Inovacijos – neatskiriama *Husqvarna* grandininų pjūklų gamybos dalis. Todėl dar 2000 metais buvo pradėta kurti, o neužilgo Skandinavijoje ir diegti novatoriška grandinės stabdžio sistema – *TrioBrake™*. Veikiant šiai sistemai stabdys įjungiamas trimis būdais: suveikus inerciniam mechanizmui ir mechanškai – kairiąja ar dešiniąja ranka. Tai padeda išvengti nelaimingų atsitikimų, skatina išmokyti taisyklingai dirbti su grandininio pjūklų. Grandininiais pjūklais su *TrioBrake™* Lietuvoje pradėta prekiauti tik 2009 metų pabaigoje, tačiau dėl savo paprastumo ir teikiamos naudos juos jau įvertino profesionalūs miškininkai. Gal ateityje ši sistema bus privaloma visuose grandininuose pjūkluose?

4. Efektyvi antivibracinė sistema Low Vib®

Husqvarna projektuotojai 1969 metais sukūrė modelį *Husqvarna 180*, kuriame pirmą kartą pasaulyje panaudotas unikalus antivibracinis slopintuvas, atskyrus pjūklo rankeną nuo variklio. Sistema neįtikėtinai sumažino vibraciją ir pagerino darbo sąlygas. Iki šių dienų *Husqvarna LowVib®* sistema remiasi dviejų masių principu, t.y. rankenų sistemos masė atlieka atsvaro, slopinančio vibraciją, funkciją. *LowVib®* sistema turi ilgą eksploataciją užtikrinančias plieno spyruokles. Vėliau kiti gamintojai nukopijavo šią idėją ir naudoja savo pjūklų gamyboje, bet iki šių dienų negali pasiekti tokių gerų rezultatų, kaip sistemos išradėjai. *Husqvarna* – vienas iš nedaugelio gamintojų, kuris vibracijų lygio duomenis viešai skelbia savo kataloguose ar internetinėje svetainėje, nes žino, kad jie tikrai yra žemiausi pasaulyje.

5. Išcentrinio oro valymo sistema Air Injection™

Husqvarna konstruktoriai 8-ame dešimtmetyje sugalvojo, kad pjūklo smagratis gali tarnauti ne tik papildomam variklio aušinimui, bet ir stambesnių medžio drožlių ar dalelių pašalinimui iš oro, kuris vėliau patenka į karbiuratorių. Šios dalelės išcentrinės smagračio sukimosi jėgos dėka nukreipiamos lauk iš pjūklo, o į oro filtrus jau patenka per 80 proc. švaresnis oras. Kadangi filtras neužsiteršia, o variklio darbas tampa sklandesnis, sutaupoma nemažai kuro. Ši sistema *Husqvarna* koncerno užpatentuota ir nuo 1989 metų naudojama beveik visuose gaminiuose. Kiti grandininų pjūklų gamintojai šią sistemą pradėjo naudoti daug vėliau.

6. Pjūklo užvedimą palengvinanti sistema Smart Start®

Kiekvienas vartotojas žino, kaip sunku užvesti vidaus degimo variklį žiemą. Palengvinimui *Husqvarna* inžinieriai tam sukūrė *Smart Start®* („išmaniojo paleidimo“) sistemą pjūkluose. Ją sudaro (priklausomai nuo pjūklo modelio) viena arba keli žemiau išvardinti konstrukciniai sprendimai. Tai užvedimą palengvinanti spyruoklė, kuri lynelio pasipriešinimą sumažina iki 40 proc.; dekompresinis vožtuvas, dažniausiai naudojamas galingesniuose varikliuose; kuro pompelė („primeris“), padedanti pripildyti karbiuratorių.

7. Tvirta ir patikima konstrukcija

Trijų dalių kaltinį *Husqvarna* alkūninį veleną sudaro dvi kaltinės, kakliuku sujungtos dalys. Tokia konstrukcija užtikrina ypatingą tvirtumą ir ilgą eksploataciją netgi dirbant sudėtingiausiomis sąlygomis. Tam panaudojamos tik pačios geriausios medžiagos ir aukščiausios rūšies švediškas plienas. Švedijoje pagamintus alkūninius velenus naudoja ne tik pati *Husqvarna*, bet ir kiti grandininų pjūklų gamintojai. Ten pat gaminami magnio lydinio karteriai įvairiems gaminiams. Tokie pjūklai yra ne tik tvirti bet ir labai lengvi. *Husqvarna XP*[®] serijos pjūklų svorio ir galios santykis yra bene pats geriausias pasaulyje.

8. Šildomos rankenos

1981 metais pasaulinėje rinkoje pasirodė modelis *Husqvarna 133* – vienas pirmųjų pjūklų su šildomomis rankenomis. Ši naujovė labai sužavėjo daugelį Šiaurės Europos medkirčių. Nuo tada daugelis *XP*[®] serijos modelių yra gaminami su šildomomis rankenomis ir ženklinami raide *G*. Efektyvūs šildymo elementai priekinėje ir galinėje rankenose suteikia papildomo komforto medkirčiui dirbant drėgnu ar šaltu metų laiku. Tai labai gerai žino Lietuvos miškininkai, nes mūsų žiemos neretai būna atšiaurios.

9. Kiti pažangūs sprendimai

Kombinuotas oro sklendės/sustabdymo jungiklis

Dar 1998 metais, tuo metu naujoje 300-joje pjūklų serijoje, buvo sumontuota unikali

automatinė jungiklio sistema. Užvedant pjūklą ir patraukus pasiurbimo svirtį jungiklis automatiškai lieka padėtyje „įjung-

ta“ ir pjūklas gali būti užvestas nieko neperjunginėjant. Svirties konstrukcija leidžia išjungimo jungiklį aktyvuoti laikant pjūklą dviem rankomis. Ši sistema panaudota ir 300-osios serijos *XP*[®] pjūklų modeliuose.

Lengvai nuimamas cilindro dangtelis ↓

Tam kad palengvėtų pjūklo priežiūros (valymo, filtro ir žvakės keitimo) darbai, buvo sukurtos greito dangtelio nuėmimo kabės, vietoje seniau naudotų tvirtinimo varžtų. Tai ypač patogu dirbant miške.

Šoninis grandinės įtempimas ↓

Šone sumontuoto grandinės tempiklio pagalba galima greitai ir lengvai reguliuoti grandinės įtempimą. Tai naudojama beveik visuose *Husqvarna* modeliuose.

Reguliuojamas grandinės alyvos siurblys

Husqvarna pjūkluose grandinės tepimo siurblys išsijungia, sustabdžius grandinę. Tačiau ne visuomet alyvos klampumas yra vienodas (pvz.: šiltu ir šaltu metų laiku ar naudojant

skirtingų gamintojų grandinės tepimo alyvą). Šis patogus patobulinimas taupo tepalo sunaudojimą bei vartotojo išlaidas. ↓

Ergonomiška konstrukcija ↓

Pjūklai – tai įrankiai, kuriuos nuolatos laikote rankose. Todėl gaminio konstrukcija turi būti maksimaliai patogi ir nevarginanti jūsų. Tam tikslui priekinė rankena apvilta specialia gumuota medžiaga ir pasukta tokiu kampu, kad galima būtų dirbti tiesiu riešu. Galinė rankena taip pat gumuota, o tai gerina sukibimą su ranka ir mažina vibracijos poveikį. Aptakus pjūklo korpusas ir aukštai esantis svorio centras leidžia daug patogiau dirbti įrankiu, ypač genint. Lengvai pasiekiamos valdymo svirtys ir jungikliai sumontuoti taip, kad būtų kuo patogiau jais naudotis.

Galingas, lengvai užsivedantis, ilgai tarnaujantis variklis ir išpūdinga jėga didesniame apsukų diapazone. Nedidelė vibracija, glotnus korpusas, ergonomiška konstrukcija – taip išsivaiduojamas aukščiausius standartus atitinkantis grandininis pjūklas. Šiuos kriterijus atitinka Husqvarna XP[®] serijos profesionalūs grandininiai pjūklai.

Apie išvardintas technologijas ir techninius sprendimus plačiau – kituose leidinio numeriuose.

Žvėrių globa baigiantis žiemai

Žodis skaitytojui

Netikiu mistika ir ateities pranašavimais. Dar baisiau: šventvagiškai netikiu liaudies išminties perlais apie gyvūnų gebėjimą pranašauti orus. Negali kiaulės kasa, kiškio taukai ar bebro darbštumas reaguoti į tai, kas dar tik bus.

Praėjusį gruodį mano netikėjimas pranašystėmis gavo netikėtą smūgį į paširdžius. Atvertus garbingoje namų vietoje kabojusio kalendoriaus „Gamtos metai“ paskutinį, gruodžio puslapį, mano antroji pusė burbtelėjo: čia dabar kas? nebeturi ko žmonėms rodyti!?

Ha! Taip jums asfaltiniams ir reikia – apsidžiaugiau. Įtikėjote pasakomis apie idilišką gyvenimą natūralioje gamtoje, pripratote prie televizoriaus vaizdelių, kur brangakmenių spalvomis žerintys kolibrai siurbia nektarą iš fantastiškų spalvų žiedų.

Gruodžio mėnesį tame kalendoriuje iliustravo juodų kaip smala kranklių, kitaip juodvarniais vadinamų, porėlė, išdidžiai nutūpusi ant rytiniu šerkšnu aptrauktos jauno stirnino maitos. Iš kur kalendoriaus autoriai žinojo, kad tokie vaizdai šią žiemą bus įprasti?! Juk, jiems kuriant tą kalendorių, dar tebekovojome su klimato atšilimu.

Bet šį kartą ne apie pranašystes.

Negaliu nesižavėti pernykščio (niekas neapkalta reklama) kalendoriaus autorių drąsa. Teležvaigždės triušio Kvankos, mielojo elniuko Bembio, būsimą karaliaus liūtuko Simbos, vilkų augintinio Mauglio, futbolo fanų pranašo aštuonkojo Pauliaus ir kitų panašių personažų aplinkoje gyvenantiems žmonėms, iki absurdo idealizuojantiems bei sužmoginantiems gamtą, rodyti tokį makabrišką, bet tikrą jos veidą!

Deja, gamta ne tik graži, bet ir žiauri. Ši žiema, be abejonės, nusineš ne vieno silpnosios gyvūno gyvybę. Bet tai – amžinojo gamtos vystymosi dalis, todėl miesčioniškai lieti krokodilo ašaras dėl kiekvieno rasto kritusio žvėrelio ar paukštelio paprasčiausiai kvaila. Daug prasmingiau jau dabar ne tik rūpintis, kad būtų pilnos šėryklos ir lesyklos, bet ir pradėti galvoti, ką reikės daryti žiemai pasibaigus.

Apie tai – dr. Egidijaus Bukelskio rašinys. Malonaus skaitymo.

EUGENIJUS TIJUŠAS

Neįprastai prasidėjusi ši žiema dar gruodį mūsų miškus ir laukus nuklojo storu sniego patalu. Vėliau kilusios pūgos visai užpustė miškų kelius, palaukes, privažiavimus. Mūsų medžiotojų kolektyvai nelaukė tokios žiemos, nesiruošė jai, nes po praeitų metų dauguma nemanėme, kad žiema gali būti tokia sunki žvėrimis dvejus metus iš eilės. Ir tai nutiko tada, kai jau visi pagaliau įtikėjom tuo globaliniu klimato pašiltėjimu, kai kelias žiemas iš eilės sniego danga nebekėlė jokių rūpesčių. O gaila, kad neįsiklausėme į pasaulio mokslininkų prognozes, kuriomis jie dar rudens pradžioje paskelbė apie būsimą neįprastai atšiaurią žiemą.

Žiema jau persivertė į antrąją pusę, tačiau iki pavasario dar toli. Nors ir gerokai aptirpusi sniego danga vis dar gali storėti, galimi ir speigai, ir pūgos. Kai po šios žiemos atversim naują medžioklės dienoraščio puslapį, labai nesinorėtų matyti žvėrių gausos mažėjimo. Deja, realybė yra kitokia.

Kas gi įvyko per pastaruosius kelis dešimtmečius? Kokia žiemojančių žvėrių kaimenių būklė dabar? Pagaliau visiems aktualus klausimas – ką reikėtų daryti šią, tokią neįprastą žiemą? Vieningų atsakymų į visus tokius klausimus nėra ir negali būti. Tačiau nieko nedaryti, nematyti problemų taip pat negalima.

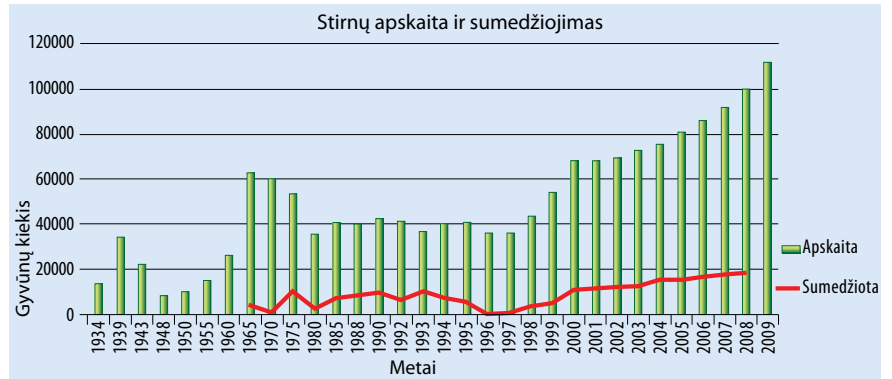
Apie per neįprastai sunkias žiemas žiemojančių žvėrių būklę duomenų turima mažai. Tėra žinoma, kad po labai šaltų žiemų periodų sumažėdavo smulkiosios faunos, tačiau labai padidėdavo vilkų skaičius. Deja, kokių nors skaičių iš tų laikų neturime. Pirmasis dokumentuotas žvėrių kritimas užfiksuotas po 1939-1940 m. žiemos. Tada buvo suskaičiuota, kad krito 3446 stirnos, arba 9,8 proc. visos populiacijos (V. Padaiga, 1996). Ir tai, tikėtina, toli gražu, ne visi nuostoliai. Antroji rūsti žiema, buvusi 1969-1970 m., pražudė didelę dalį tuo metu labai pagrausėjusios stirnų populiacijos. Tiesa, stirnų buvo sumažėję ir vėliau (1980 m. buvo priskaičiuota 36 tūkst., 1993 m. – 37,1 tūkst.). Trečioji, jau daugeliui

Palesti atskrido įsidrąsinęs bukutis...

Pati vargu ar išsikaptysiu...

Stirnų apskaita ir sumedžiojimas Lietuvoje 1934-2009 metais

mūsų gerai atmenama išskirtinai rūsti žiema buvo 1996-aisiais. Kai kuriuose miškuose rytinėje Lietuvos dalyje dėl labai ilgai išsilaikiusios storos sniego dangos tuomet krito iki 90 proc. stirnų. Turėjo praeiti daugiau nei dešimt metų, kol stirnų gausa ne tik kad visiškai atsistatė, bet ir pasiekė neregėtus kiekius (2009 m. – 112,1 tūkst., 2010 – 117,7 tūkst.). Vadinasi, gamta pati sureguliuoja gyvūnų gausą, atrinkdama pačius stipriausius, populiariajai vertingiausius individus. Juk išgyvena stirnos ir kitur – sniego dangos storis kaimyninėse Latvijoje ir Estijoje tikrai žymiai didesnis, o stirnos išlieka. Tiesa, ten didėja ir plėšrūnų gausa, o tuo pačiu ir jų poveikis medžiojamajai faunai...

Kokias išvadas galime padaryti iš šių skaičių? Galbūt kuo didesni populiacijos nuostoliai, tuo greičiau ji atsistato? Ar tai tik sutapimai? Aišku viena – stirnoms ir kitiems žvėrimis išgyventi šiuo metu labai efektyviai padeda ir medžiotojai. Visų pirma

pasikeitė žvėrių papildomo šėrimo žiemą pobūdis. Anksčiau išveždavo me grūdų atliekas, prasto šieno, cukrinių runkelių šaknelės ir kitokius ne pačios geriausios kokybės pašarus, o šiuo metu šeriami geriais grūdais, runkeliais, bulvėmis ir pan. Stulbinami ir medžiotojų kolektyvų išvežamų pašarų kiekiai. Ypač didelį efektą papildomas šėrimas grūdais turėjo stirnoms. Tad neišvengiamas stirnų populiacijos sumažėjimas, tikėkim, gal nebus toks didelis, kaip kad mums atrodė žiemos pradžioje. Ar intensyviai šerdami žvėris, jiems nepakenkiame? Viena rūšis pašarų – cukriniai runkeliai – yra labai patrauklūs, ypač tauriesiems elniams, danieliams, stirnoms. Tačiau, esant žemoms temperatūroms, runkeliai sušąla ir žvėrys lieka alkani, priversti maitintis atsitiktiniais pašarais, taigi suprantama, ženkliai padidėja gyvūnų daroma žala miškui. Todėl antroje žiemos pusėje derėtų žvėris papildomai šerti grūdinais augalais, šienais, šienainiais, o ne sultingai-

siais pašarais. Beje, mes nepelnytai pamiršome žvėrimis šerti paruošti šieno, prišti vantt. Vis tikimės, kad nebus sunkios žiemos, nereiks viso to... Dar nepamirškime, kad šią žiemą žvėrimis ypač trūksta mineralinių medžiagų, tad prie visų šėryklų turi būti ir laizomosios druskos. Taip sumažinsime ir susidūrimą su automobiliais keliuose, kur žvėrys naktimis ieško kelininkų išbertos druskos.

Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija dar prieš Naujuosius metus paragino visus šalies medžiotojus padėti žiemojantiems žvėrimis ir paukščiams. Rašėme, kad medžiotojai turi užpildyti šėryklas pašarais, prašėme pasirūpinti efektyviausiu tokiomis atšiauriomis sąlygomis elninių žvėrių globos būdu – drebulių ir blindžių kirtimu. Visi gerai žinome, kad vienos nukirstos drebulės šakelių būreliui stirnų papildomai pasimaitinti užtenka savaitei ar dviem. Draugijos tinklalapyje raginame nemedžioti žvėrių variant. Norėjome, kad ne valdininkai uždraustų, o patys medžiotojai atsikauptų šio medžioklės būdo suprasdami, kad esant giliai sniego dangai, suledėjusiai plutai ant jos, ypatingą reikšmę stirnų, elnių ir šernų jauniklių išgyvenimui turi ramybė jų gyvenamose vietose, o tai nesuderinama su medžiokle variant. Tad nelaukiant Aplinkos ministro įsakymo, varyminės medžioklės daugelyje šalies miškų pasibaigė tuoj po Kalėdų.

Mūsų šalies miškininkai jau daug metų, vos tik susidaro sunkesnės žiemojimo sąlygos miškuose, priima sprendimą kiek įmanoma palengvinti žvėrių gyvenimą. Jie nuleidžia drebulės, blindes, kirtavietėse palieka nukirstų medžių šakas. Šią žiemą tokia miškininkų pagalba buvo labai svarbi.

JONO BARZDĖNO nuotrauka

Kuoduotoji zylė mėgsta riebalus

Priedanga kurapkoms

Tik jų dėka nuvalytais keliukais medžiotojai galėjo į šėryklas nuvežti pašarus, nes su įprasta technika įvažiuoti į mišką buvo nebeįmanoma.

Neįprastai snieginga žiema verčia sutelkti visų mūsų pastangas padėti žvėrimis. Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos pirmininkas prof. Rimantas Benetis kartu su Lietuvos ūkininkų sąjungos pirmininku Jonu Talmantu kreipėsi į šalies ūkininkus, turinčius techniką, padėti privažiuoti prie šėryklų, kai kur gal nuvalyti sniegą nuo želmenų, pievų plotų pamiškėse, kad tokiose aikštelėse galėtų pasimaitinti stirnos, kiškiai, kurapkos. Ypač prašėme ūkininkų padėti medžiotojams apsirūpinti pašarais – šakniavaisiais, grūdais, šieniniu, šienais. Iš ūkininkų tikimės labai efektyvios pagalbos smulkesnės faunos globai, ypač stirnoms, ir žiemojimo pabaigoje. Neišvengiama, kad toks gilus sniegas išsekins žvėris, todėl atsirastų nusilpusių gyvūnų. Geriausia būtų rasti nusilpusias stirnas laikinai, iki pavasario, priglauti savo ūkiuose. Manau, kad rastus nusilpusius žvėris sutiktų priglauti ir žvėrių augintojai savo aptvaruose.

Atėjus pavasariui laukia dar vienas svarbus rūpestis – kaip tinkamai sutvarkyti šėryklas? Šią žiemą šėryklose lankomasi daug intensyviau, žvėrys net nenutolsta nuo šėryklų toliau kaip per kvartalą ar du. Žurnale „Mūsų girios“ jau buvo rašyta apie šėryklų aplinkoje slypinčius pavojus parazitinių ligų plitimui. Norint tų pavojų išvengti, reikia po šėrimo sezono dezinfekuoti pačias šėryklas

Šėryklose

RIMANTO NALIVAIKOS nuotrauka

(chlorkalkių ar kalio permanganato tirpalu), aparti viršutinį dirvožemio sluoksnį. Suprantama, ne visur tai bus įmanoma padaryti, tačiau nieko nedaryti irgi negalima. Pati paprasčiausia priemonė – apžiūrėti teritoriją apie nuolatinio šėrimo vietas ir teritorijas netoli jų. Jei ten yra didelių balų, kuriose vanduo laikosi ilgą laiką, tai kitą sezoną šėrimo vietą būtina pakeisti. Visa tai padaryti reikia pavasarį, kad kitą žiemą žvėrys būtų šeriami jau tinkamoje vietoje.

Tikėkimės, kad visos šios priemonės, papildomas žvėrių šėrimas, visuomenės supratimas ir palanki žiemos pabaiga leis išgyventi patiems stipriausiems žvėrimis, ir jų kaimenės atsistatys. Tačiau neturime pamiršti, kad vos nutirpus sniegui, mūsų laukia labai atsakingas darbas – objektyvi žvėrių apskaita. Medžiotojai turės pateikti savo siūlymus kitam sezonui. Todėl privalome įvertinti kritusių žvėrių kiekius ir medžiotimo limitus numatyti ne pagal kelerių metų vidurkius, o realiai atsižvelgiant į situaciją. Tuo labiau, kad stirnų patelių ir jauniklių licencijavimas dabartinėse taisyklėse jau nenumatytas. Jei stirnų nuostoliai bus ženklūs, tai jų patelių kitą sezoną gal iš viso nemedžiokime? Gal tikrai geriau, kad ne valdininkai spręstų, kaip mums planuoti medžiotimą. Ne tik žiema ir jos rūstybė, bet ir mūsų globa lems žvėrių išteklius bei jų medžioklę kitą sezoną.

Dr. EGIDIJUS BUKELSKIS

Afrika, Rusija, Kanada, Aliaska,
Grenlandija, N. Zelandija, Pietų Amerika...

Antano Truskausko Pl
FELIS

Medžioklė visame pasaulyje

Tel.: (+370 5) 2330009, 2337780

Faks. (+370 5) 2130200

Mob. tel. (+370 698) 89 240

El. paštas: felis@takas.lt

Populiariausios medžioklės:

- sibirinis ožys Kirgizijoje;
- medžioklė Pietų Afrikoje;
- medžioklė Namibijoje;
- juodoji meška Kanadoje;
- didysis Afrikos Penketas (buivolas, leopardas, liūtas, dramblys, raganosis);
- Dagestano turas Kaukaze;
- medžioklė Aliaskoje;
- maralas ir sibirinis ožys Altajuje;
- rudoji meška Sachaline;
- briedžiai gigantai Čiukotkoje;
- mėlynasis avinas Kinijoje.

www.hunting-world.com

Safari mūsų nepažintoje Afrikoje

Viktorijos krioklys iš paukščio skrydžio

Apie Afrikos gamtos ir kultūros vertybes žinojome tik iš TV laidų, publikacijų bei nedaugelio ten pabuvojusių keliauninkų pasakojimų. Svajonės patiems ją pamatyti, pajusti unikalios, ypač laukinės gamtos įvairovę, jos sąveiką su žmogumi brendo keletą metų. Vienas iš mūsų norėjo aplankyti Tanzaniją, kitas – Keniją. Pasirinkimą lėmė gamtos vertybių įvairovė, nacionalinių parkų, gyvūnijos gausa, keliavimo sauga, pietinėje Afrikoje esantis vienas iš 7

pasaulio gamtos stebuklų – didžiausias Žemėje Viktorijos krioklys, didžiausias pasaulyje žiotis turinčios Okavango upės delta (žiotyse išdžiūstančios upės pelkė su unikaliomis salomis bei paukščių ir žvėrių karalija), Blaido upės kanjonas, antra pagal dydį Afrikoje (po Sacharos) Kalahario dykuma, žvėrių gausumu ženkliai išsiskiriantis Čio-bės nacionalinis parkas Botsvanoje bei Kriugerio NP Pietų Afrikos Respublikoje... Tat keliavome po Zimbabvės,

Botsvanos ir Pietų Afrikos Respublikos žymiausias vietas.

Kelionę organizavo turizmo kompanija „Africa Travel Go“, turinti savo būstines Keiptaune, Swakopmunde, Victoria Falls ir Nairobyje. Savarankiškai anksčiau nuvykę į Zimbabvės Viktorija Falls miestelyje greta kempingo „Vic Falls Rest Camp“ įsikūrusią šios kompanijos padalinio „Go Africa“ būstinę, prie jos esančio kempingo palapinėje praleidome 3 naktis iki išvykimo į Botsvaną. Kelionė buvo šiek tiek varginan-

Pirmiausia mus pasitiko medžių gyventojos

Mūsų iškyla Zambezės upe prieš krioklius

Paminklas Viktorijos kriklių atradėjui Europai Livingstonui

ti. Iš Kauno į Varšuvą nuvykome autobusu per naktį, kitos dienos pavakary – lėktuvu į Londoną, iš kur beveik 12 valandų trukusiu naktiniu skrydžiu – į Johannesburgą Pietų Afrikos Respublikoje. Dar pusantros valandos truko skrydis į Victoria Falls. Johannesburge mums teko savo bagažus perregistruoti, nes lėktuvas į Victoria Falls priklausė PAR kompanijai. Registracijai, muitinės procedūroms laiko buvo mažai. Dėl neapdairumo vos nepavėlavome. Įlaidinimo laiką mums padėjo pailginti maža dovanėlė pareigūnui. Priešingu atveju būtume patyrę visą grandinę nesėkmių.

Victoria Falls aerouoste mus turėjo pasitikti „Go Africa“ atstovas. Tačiau tarpininkavusios turistinės įstaigos Vilniuje tarnautojas, derindamas mūsų atvykimą, pateikė kitą pavardę, kuri turėjo mus abu atstovauti. Teko ilgokai aiškintis. Tik padedant mikroautobuso vairuotojui, turėjusiam tikslesnį keleivių sąrašą, sėkmingai atvykome į kempingą. Apsigyvenome divietėje palapinėje. Kempinge buvo elektra, dušai (kai kada tik šalti), restoranas su vandens baseinėliu kieme. Čia mus pasitiko po medžius straksinės beždžionės.

Jau atvykimo dienos pavakarę nutarėme pasižvalgyti po Victoria Falls miestelio apylinkes. Pasisiūlęs taksi vairuotojas pažadėjo parodyti netoli esančias įdomybes, o visų pirma – Viktorijos kriklius iš ne-tradicinių apžvalgos vietų. Nuvažiavus tik apie porą kilometrų nuo kempingo, kelią pastojų dramblių šeima. Nekreipdama į mus dėmesio ir nekeisdama krypties, už kokių 10 m mūsų link perėjo kelią. Vairuotojas perspėjo, kad nieko nekaišiotume per langus ir tyliai keletą metrų pavažiavo atgal. Tai buvo pirmasis ir netikėtas susitikimas su drambliais prie pat miestelio.

Pirmenybė keliuose priklauso žvėrimis

Apžiūrėti Viktorijos kriklius jis pasiūlė iš neutralios teritorijos tarp Zimbabvės ir Zambijos. Į tai, kad neturime Zambijos vizų, jis numojo ranka ir pasakė viską sutvarkysias už bendrą 20 USD taksi paslaugą. Nuvežė prie tilto per Zambės upę, kurio viduryje pažymėta Zimbabvės ir Zambijos siena. Nuėjo į pasienio tarnybos patalpas ir tuoj pat grįžo nešinas popieriaus lapeliu su vieninteliu kažkokio viršininko parašu ir liepė parodyti pareigūnams savo pasus. Pakako tik vieno paso. Nuėjome ant abi valstybes skiriančio tilto, po kuriuo giliu kanjonu nuo vieno iš kriklių nuteka vanduo. Pirmą kartą matant tokią krintančio vandens galybę, išpūdis nepakartojamas. Eiti į Zambijos teritoriją (viza išduodama vietoje ir tuojau pat už 20 USD) trukdė sparčiai didėjanti atogrąžų tamsa.

Nepaisant dviejų (autobuse ir lėktuve) praleistų beveik be miego naktų, pirmomis naktimis miegojome neramiai, nors stacionarioje palapinėje patalai ir buvo patogūs. Iš vakaro 30° C tvankuma, kepurė su tinkleliu ant galvos, o prieš rytą lauke atvėsęs oras iki 5–10° C šilumos ir naktį priminė, kad esame ne namuose. Tekdavo užsivilkti net megztinį (Edvardas sako, kad tai man). Vėliau prisitaikėme ir jau lauko palapinėje visos kelionės metu ant centimetro storio čiužinėlio miegojome gerai. Netrukėdė kieta, akmeninga Afrikos žemė, nes buvo užmiršti visi darbiniai ir net namų rūpesčiai, įtempta turistinė veikla nuo ryto 6 iki vakaro 6, o neretai ir iki gerokai vėlesnės valandos.

Kitą laisvą dieną apžiūrėjome Victoria Falls miestelį, pirkome suvenyrus ir geriamą plastmasiniuose induose uždarytą vandenį, kurio išvykstant į safari reikėjo pasirūpinti

kiekvienam po 10 litrų. Savarankiškai nusipirkome skrydį malūnsparniu virš Viktorijos kriklių ir Zambės upės. Vakare išklauskėme detalų instruktažą apie safari, saugos priemones. Grupėje buvo 21 žmogus, grupė suskirstyta į 4 pogrupius, kurių nariai pagal grafiką turėjo padėti kelionei vadovaujančiam 3 juodaodžių žmonių personalui (kelionės vadovas – gidas, vyrėjas ir vairuotojas): nakvynės vietose iškrauti ir pakrauti visureigį, įrengti stovyklavietę iš sudedamų stalų ir kėdžių, paruošti maistą, plauti indus ir valyti visureigį. Grupė buvo internacionalinė: amerikiečiai, australai, naujazelandiečiai, vokiečiai, anglai, suomiai ir mes. Amžius – nuo 30 iki 70 metų. Visi buvo draugiški, paslaugūs, be kaprizų. Sėdėjimo vietos visureigyje kasdien keitėsi pagal laikrodžio rodyklę. Vanduo bendriems reikalams visureigyje sanitariniais tikslais buvo virinamas boileriye, o gėrimui turėjome pasirūpinti patys (standartiniuose buteliuose). Indai buvo plaunami per tris kartus: vandenyje su plovikliu, plaunami ir skalaujami. Išplautus indus būtina išdžiovinti (prie laužo ar mosuojant ore). Grįžtant į visureigį, rankas reikėjo dezinfekuoti prie durų padėtu purškalu. Įvažiuojant į kitas šalis ir saugomas teritorijas, reikėjo eiti per dezinfekcinę duobę, pamirskant ir atsarginius batus.

Safari trukmė – 11 dienų. Zimbabvės, Bostvanos ir Pietų Afrikos keliais nuvažiavome apie 3 tūkst. km. Pirmąją dieną praleidome Zimbabvės Respublikoje – Viktorijos ir Zambės nacionaliniuose parkuose.

(Tęsinys – kitame numeryje)

EDVARDAS RIEPŠAS
JONAS GRIGALIŪNAS

Godonė girių vienumos

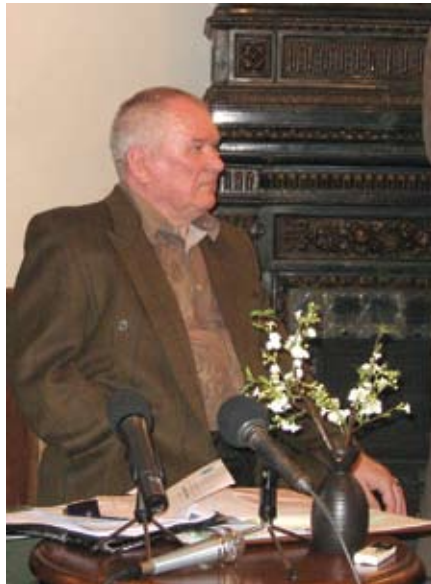
Bestraigiškės miške

Visą gyvenimą godojau sengires, o dabartės, kai jau pats esu žmogmedis sengirys, širdies gilumoje turėčiau pripažinti, jog šviesūs, judrūs, skardūs jaunamiškiai labiau patinka. Ir būnu juose dažniau.

Jaunamiškiuose – nepalyginamai daugiau gyvybės. Net uogos ir grybai arba riešutai, nekalbant apie paukščius bei visokius vabzdžius, gyventi ir veistis mieliau renkasi jaunus miškus nei glūdumas ir tankmės, sengirių gūdą. Nebent žievėgraužiai, zuikio kopūstai, poniabudės, dvokiančiosios šalmabudės bei nukaršę šernai ten prieglobsčio ieško. Bet ir tai. Koks senas bebūtų briedis, sutiksi jį jaunuolyne.

Viskas yra ne kitaip, o vis tiek, regint kaip tirpsta, tiesiog akyse nyksta senovinė, daukantinė Bestraigiškės miško dalis, siela nedžiūgauja. Plynė prie plynės, ertmė prie ertmės. Ar jos, tos iškirstos plynės apskritai vadintinos mišku? Juk po plyno kirtimo miško ekosistemos tame daikte nelieta. Miškininkai stengiasi tas tuštynes užsodinti, tačiau ta pati Bestraigiškė keičiasi iš esmės. Senieji demeniškėnai, išėję pauogauti ar pagrybauti, neatpažįsta nuo mažumės įprastų vietų, beviltiškai paklysta. Rėžiamos biržės ir privačioje Bestraigiškės dalyje.

Sugavau save lyg ir paneigiant tai, ką prieš tai rašiau – apie jaunų miškų privatumą. Ar tik nebus tas sengirių godojimas

Autorius Rašytojų klube

visų mūsų, rašančių apie gamtą, liktis. Dar Daukantas apie senovinę girių kalbėjo tik kaip apie būtą praeityje. Vyskupas A. Baranauskas netgi poetu tapo, nemirtingą raudą – poemą sukūrė, idant apraudotų naikinamą mišką, nors tiesą sakant, Anykščių šilas anaiptol nevirto „kalnais keltuotais, pakalnėm nuplikusiom“. Ogi Maironis! – „...miškas užia, verkia, gaudžia, /nuliūdimas širdį spaudžia, /lyg kas replėmis ją gniaužia“. Bene būsiu aš paskutinis, aišku, ne tokio masto, miško godotojas ir graudintojas; jaunesnių kartų rašėjams visa tai – nė motais.

Ne tik tarp poetų, rašytojų apskritai būta senųjų miškų gynėjų. Kažin kada, XX šimtmečio viduryje, teko šiek tiek pakeliauti su įžymiuoju miškininku Algirdu Matulioniu; tuolaik jis buvo Miškų ūkio ministras. Važiavome nuo vienos girininkijos iki kitos, ir kiekvieno girininko ministras neužmiršdavo pasiteirauti:

– O sengirės tavo miškuose dar liko?

Girininkai muistydavosi, girdi, miškotvara sengirei negailestinga, o jie privalo projektus realizuoti, kitaip medžiai ant kelmo sunyks.

A. Matulionis neatlyždavo:

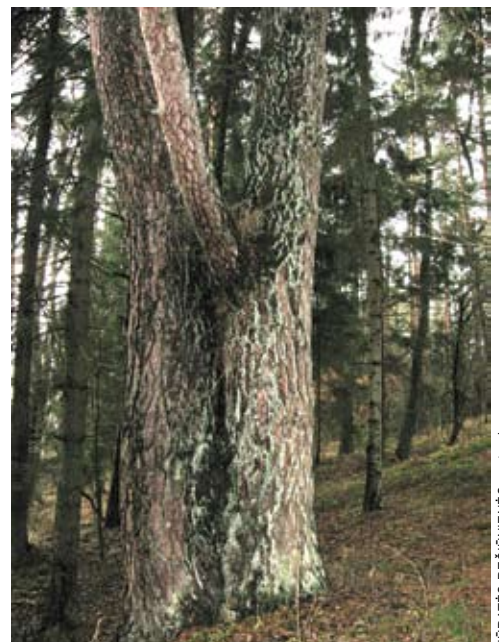
– Medis – ne grybas, sensta labai ilgai. O projektai... nubaustas už tai nebūsi.

Panašu, kad ministras geidavo, idant kiekvienoje girininkijoje tų senųjų miškų nors kiek liktų. Tai jam reiškė kažką svarbaus.

O ir šiaip pagalvojus, nenusistačius nei prieš jauną, nei prieš seną: gražiausi miškai, kai sengirės ir jaunuolynai sudera, susilieja į vienumą – žemė po jais juk viena? Tik ar tokia godonė dabar ne naivi... Miško likimas priklauso jau ne nuo motulės gamtos, o nuo medienos rinkų, nuo medienos medpirklių, lentpjūvių galingumo.

Godok negodojęs, o ir senoji mūsų Bestraigiškė keičiasi – sykiu su mumis.

ROMAS SADAUSKAS
Rašytojas

JURATĖS REČIŪNĖS nuotraukos

VALERIJA BARONIENĖ

Sausis Dubravos arboretume

laisvą minutę

Druidų horoskopas: *pušis*

vasario 19 d. – vasario 28, 29 d.,
rugpjūčio 24 d. – rugsėjo 2 d.

Pušims būdingas išraiškus siluetas, subtilus grožis, nevystantis visą gyvenimą. Pagrindiniai bruožai – inteligencija, skvarbus protas ir subalansuotas mąstymas. Tai truputį besižavintys savimi ir mėgstantys, kad juos suptų malonūs žmonės. Stiprūs, drąsūs, eina pasirinktu keliu, iš kurio juos sunku išmušti. Visada žino, ko nori, o kuo daugiau pasiekia sėkmingų rezultatų, tuo labiau auga jų apetitai. Tai egoistai, kuriems pačių gerovė ir patogumai – svarbiausia.

Jų meilė užsidega ryškia, galinga liepsna, kuri, gaila, greitai užgesa. Nežiūrint analitinių sugebėjimų, dažniausiai pasirenka netikusį partnerį.

Po šiuo simboliu gimė M. Kopernikas, F. Šopenas, E. Karuzo, F. Domino, Ž. M. Žaras, R. Giras.

Ne pušis – švyturys virš pražilusio šilo.

*Medžių lajos kaip bangos man kojas skalauja,
O purslai ne vaivorykštės juostom suskyla –
Gintarais jie subyra į manąją saują...*

*Ne pušis aš – žmogus virš beveidės falangos,
Tarsi Cezaris Romos ar Makedonietis...
Žvilga saulėje karžygio užsmauktas šalmas
Ir į dangų įsmigusios nerimo ietys...*

*Ne pušis aš, o saulė, ir medžiai – planetos
Skrieja valso ritmu per Koperniko juoką.
Tau atrodo, kad pušys neranda sau vietos,
Jei jos brenda kaip žmonės per pustomas kopas?*

*Netiesa, aš – pušis, aš – ištroškusi siela...
Vis pirmyn, vis aukštyn... Vis į pragaro saulę...
Pasakyk, kodėl meilės neišdavė niekas
Ir kodėl vieniša per smėlynus keliauju?*

PROSTA SPORINNI

Su 30-uju gimtadieniu

Vasario 3 d. šią sukaktį pažymintį LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto Miškininkystės katedros laborantą, doktorantą KASTYTĮ ŠIMKEVIČIŲ, Šalčininkų miškų urėdijos ekonomistę JELENĄ STASILO, 9 d. – Vilniaus miškų urėdijos Verkių girininkijos girininko pavaduotoją VILIJŲ KURLAVIČIŲ, 12 d. – Dubravos EMM urėdijos vyriausiosios buhalterės pavaduotoją EDITĄ KURMANAVIČIENĘ, Ukmergės miškų urėdijos Užulėnio girininkijos girininko pavaduotoją NERIJŲ RAULINAVIČIŲ.

Su 40-uju gimtadieniu

Vasario 7 d. šią sukaktį pažymintį Šakių miškų urėdijos informatikos specialistą DARIJŲ JUOZAPAVIČIŲ, 8 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos Kelmės girininkijos girininką EGIDIJŲ ŽELVĮ, 16 d. – Švenčionių miškų urėdijos Lakajos girininkijos girininką ŽANĄ MALČANOVĄ, 17 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriaus specialistę ŽIVILĘ KAUNIENĘ, Kretingos miškų urėdijos Šventosios girininkijos darbininką ALGIRDĄ PETRAUSKĄ, 21 d. – Kuršėnų miškų urėdijos eigulį SAULIŲ ERMANĄ, 26 d. – Tauragės miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio operatorių ŽYDRŪNĄ VOROCHĄ.

Su 50-uju gimtadieniu

Vasario 2 d. šią sukaktį pažymintį LAMMC-o Miškų instituto Miškininkystės skyriaus vyresnįjį mokslo darbuotoją dr. GINTAUTĄ URBAITĮ, Trakų miškų urėdijos Rūdiškių medienos išvežimo baro mechaniką-sandėlininką VIKTORĄ GRAMBĄ, 9 d. – Vilniaus miškų urėdijos Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio automobilio vairuotoją VLADISLAV MAKOVSKIJ, 12 d. – Pakruojo miškų urėdijos Klovainių girininkijos pagalbinę darbininkę REGINĄ PALIONIENĘ, 19 d. – Rietavo miškų urėdijos mechaniką AUGUSTĄ BUKĮ, 20 d. – Utenos miškų urėdijos Vyžuonų girininkijos eigulį ROMĄ DAUJOTĮ, 21 d. – Trakų miškų urėdijos vyriausiąją buhalterę MARIJONĄ ZINKEVIČIENĘ, Šiaulių miškų urėdijos Lukšių girininkijos girininko pavaduotoją ALMINĄ RAMANAUSKIENĘ, 23 d. – Šiaulių miškų urėdijos vyriausiąją buhalterę BIRUTĘ ADOMAITIENĘ, Ukmergės miškų urėdijos šaltkalvį ALVYDĄ TOLUŠĮ, 24 d. – LAMMC-o Miškų instituto Miško apsaugos ir medžio-klėtvarkos skyriaus vedėją dr. doc. ARTŪRĄ GEDMINĄ, Joniškio miškų urėdijos Beržėnų girininkijos girininką VYTAUTĄ MATULAITĮ, 26 d. – Veisiejų miškų urėdijos vairuotoją-kūriką ROMUALDĄ MIKELIONĮ.

Su 60-uju gimtadieniu

Vasario 1 d. šią sukaktį pažymintį Varėnos miškų urėdijos sargą STASĮ VIKTORĄ VAŽGĮ, 6 d. – Kauno miškų ir aplinkos inžineri-

jos kolegijos valytoją ROMUALDĄ RYŽOVĄ, 8 d. – Pakruojo miškų urėdijos Pakruojo girininkijos girininką JUOZĄ KANIŠAUSKĄ, 10 d. – Jonavos miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medvežės operatorių STEPĄ MANČIUNSKĄ, 13 d. – Alytaus miškų urėdijos medienvežio automobilio vairuotoją GINTAUTĄ VLADĄ BELEVIČIŲ, 21 d. – Kretingos miškų urėdijos ekskavatorininką JONĄ GAGILĄ, 22 d. – Telsių miškų urėdijos medienos traukimo traktorininką ALGIRDĄ RATĄ, 23 d. – Panevėžio miškų urėdijos eigulį VLADĄ DILĮ, 25 d. – Varėnos miškų urėdijos Marcinkonių girininkijos girininką JONĄ JEZUKEVIČIŲ.

Sausio 20 d. šią sukaktį pažymėjusį Ignalinos miškų urėdijos Tverėčiaus girininkijos eigulį ALFREDĄ MAČENĄ.

Vasario 7 d. sukanka 65-eri Radviliškio miškų urėdijos vyriausiajai buhalterei NIOLEI BITIENEI, 9 d. – buvusiam ilgamečiui Radviliškio miškų urėdijos Aukštelkų girininkijos girininkui JUOZUI GINTAUTUI MENKELIŪNIUI.

Su 70-uju gimtadieniu

Vasario 25 d. šią sukaktį pažymėsiantį buvusį Varėnos miškų urėdijos inžinierių TAUTVYDĄ BALKELĮ.

Vasario 2 d. sukanka 75-eri nusipelnusiame šalies miškininkui, buvusiam ilgamečiam Valkininkų miškų urėdii STASIUI VIČKAČKAI, 19 d. – buvusiam ilgamečiam LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto Miškininkystės katedros docentui MINDAUGUI NAVASAIČIUI, 27 d. – buvusiam ilgamečiam Raseinių miškų urėdijos Šimkaičių girininkijos girininkui ADOLFUI ŠIUGŽDAI.

Su 80-uju gimtadieniu

Vasario 11 d. šią sukaktį pažymėsiantį buvusį ilgametį Panevėžio miškų urėdijos darbuotoją JUOZAPĄ STRAZDĄ, 22 d. – buvusį ilgametį Nemenčinės miškų urėdijos Magūnų girininkijos girininką LEONĄ VYTAUTĄ MANKEVIČIŲ, 23 d. – vilnietį miškininką, rašytoją GEDIMINĄ ISOKĄ.

Vasario 13 d. sukanka 85-eri buvusiam ilgamečiam Kauno miškų urėdijos Karmėlavos girininkijos eiguliui MARIJONUI VAŠKEVIČIUI.

Sausio 21 d. 85-rių metų sukaktį pažymėjusį buvusį miškotvarkininką, vilnietį TADĄ TOVIANSKĄ –POŽERSKĄ.

Su 90-uju gimtadieniu

Vasario 19 d. šią sukaktį pažymėsiantį nusipelnusį šalies miškininką, buvusį ilgametį Miškų ūkio ministerijos ir Radviliškio miškų urėdijos darbuotoją STEPĄ MIKOLAITĮ.

PONSSE

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE FOX 8W

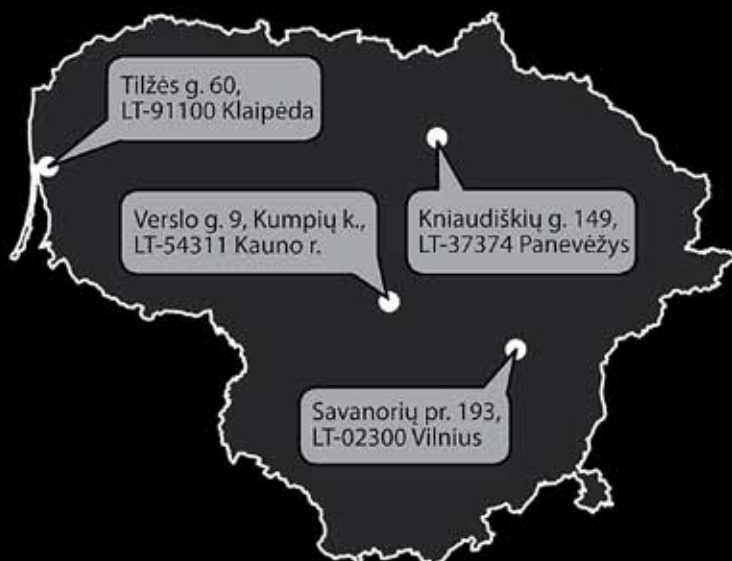
 KONEKESKO

oficialus **PONSSE** atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218

Servisas: tel. 8 700 55100

Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

www.ponsse.com

Būk padėties šeimininkas. Palaikyk tvarką.

PAŽABOK LAUKINĘ GAMTĄ

Medžiai suformuoja įspūdingus ir puošnius kraštovaizdžio siluetus. Tačiau pasitaiko atvejų, kai gamta tampa nevaldoma, gamtos stichijos sukelia nepataisomą žalą ir sudarko jūsų puoselėtą aplinką. Tvarkydami žaliuosius plotus ir prižiūrėdami medžius pasitelkite Husqvarna aplinkos priežiūros techniką. Platus gaminių asortimentas suteiks galimybę dirbti išvien su gamta. Susilieik su ja ir kurk grožį aplink save. Sukurta profesionalams. Skirta tau. www.husqvarna.lt

Copyright © 2010 Husqvarna AB (publ). All rights reserved.

Husqvarna